

**Commentatio prima de medicis equestri dignitate ornatis : praemissa est
Dissertatio de vera felicitate e studio et exercitio artis medicae capienda,
philosopho aeque ac Christiano digna.**

Contributors

Möhsen, Johann Karl Wilhelm, 1722-1795.

Publication/Creation

Berolini : Typis Ioannis Georgii Bosse, [1767]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/wnke4f7s>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

COMMENTATIO PRIMA
DE
MEDICIS
EQUESTRI DIGNITATE ORNATIS

PRAEMISSA EST DISSERTATIO
DE
VERA FELICITATE ET STUDIO ET EXERCITIO
ARTIS MEDICAE CAPIENDA,
PHILOSOPHO AEQUE AC CHRISTIANO DIGNA.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30540264>

[J.C.W. Moehsen]

COMMENTATIO PRIMA
DE
MEDICIS
EQVESTRI DIGNITATE ORNATIS.

PRAEMISSA EST DISSERTATIO
DE
VERA FELICITATE E STUDIO ET EXERCITIO
ARTIS MEDICAE CAPIENDA,
PHILOSOPHO AEQUE AC CHRISTIANO DIGNA.

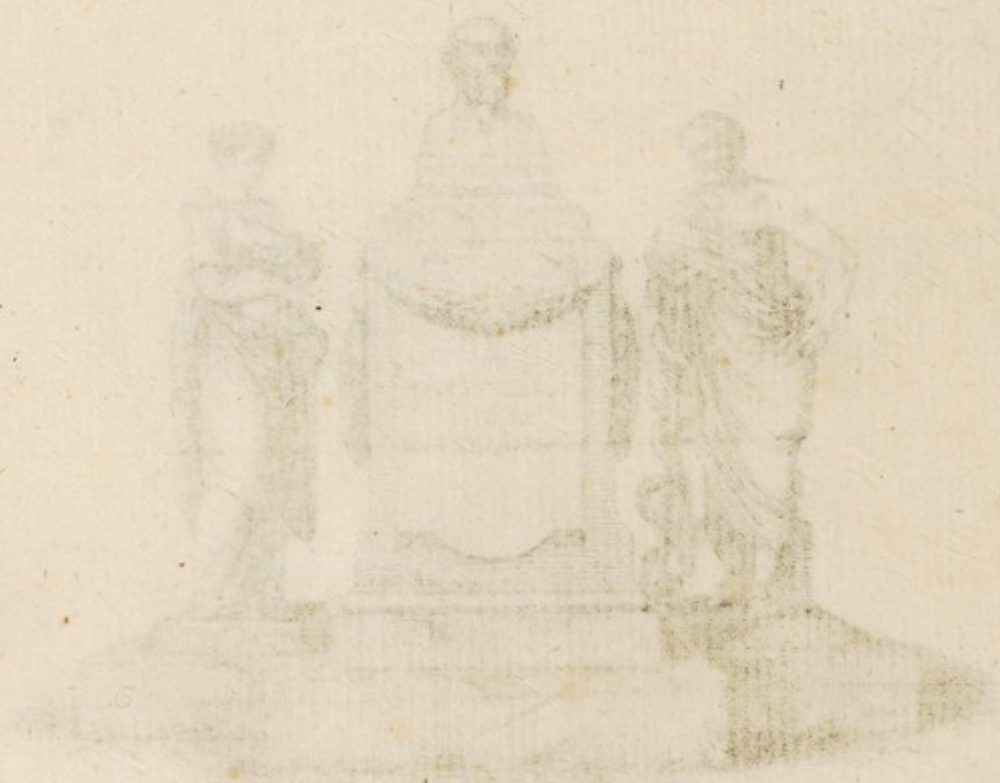

BEROLINI, TYPIS IOANNIS GEORGII BOSSE.

349255

COMMENTATIO PRIMA
DE
MEDICIS
EQUESTRI DIGNITATE ORNATIS

PRÆFATIO
DE
VERA FELICITATE ET STUDIO ET EXERCITIO
ARTIS MEDICAE CAPIENDA,
THEOSOPHO VERGE AC CHRISTIANO DIGNA

DISSERTATIO
DE
VERA FELICITATE E STUDIO
ET EXERCITIO ARTIS MEDICAE
CAPIENDA PHILOSOPHO AEQVE
AC CHRISTIANO DIGNA.

VIRO ILLVSTRI ET EXCELLENTISSIMO
D. C. A. C O T H E N I O,
POTENTISS. BORVSSORVM REGIS
CONSILIARIO INTIMO ET ARCHIATRORVM COMITI,
RELIQVA,
OMNI QVA PAR EST OBSERVANTIA DICATA,

THALES Graecorum Philosophus, illum hominem felicem putabat, cui corpus sanum, fortunae & intellectus bene exercitatus, obtigissent. Testatur hoc DIOGENES LAERTIUS Cap. I. lib. I. quem de vitis philosophorum edidit, verbis: Interrogatus, quisnam felix sit? Qui corpore, inquit, sanus, fortuna locuples, animo non ignavus neque imperitus est. Quantus, quantus ille numerus philosophorum sit, qui de vita beata vel de felicitate hominum, cogitationes suas tradiderunt, eamque determinare ausi sunt, conceptus tamen eorum, quos sibi de ea formarunt, maximam partem

tem inanes, nulliusque ponderis erunt, nisi antea commemoratis tribus principiis nitantur, id quod & ipsa experientia, optima rerum magistra, confirmat. Dantur & qui cum *SENECA* Philosopho Cap. III. libri ejus de vita beata, aliis verbis, eandem veritatem asserunt, a *THALETE* clariorem in modum jam definitam. Quod si ex interpretatione philosophorum recentiorum, status laetitiae haud interruptae atque continuae, felicitatem largiatur, hoc certe genus felicitatis illorum non est, quorum deliciae & sensuum oblectamenta, a corpore infirmo ac dolore vexato, iterum franguntur. Nec iis hilarem esse mentem perpetuam duco, quos victus quaerendi cura, anxie sollicitat. Deficiente vero intellectu, felicem suum statum nemo cognoscere, nemo pernoscere valet, nec sorte sua, licet felici, contentus erit. Bona enim illa, quae possidemus, absque ratiocinandi facultate, non adeo oblectant, nec veram voluptatem largiuntur. Me sentiente, gaudii durabilis status animae, dat formale felicitatis; cujus causae efficientes, bona valetudo, facultates & intelligentia, mihi esse videntur. Autor idiomatis gallici, quo ante memoratus liber *SENECAE* donatus fuit, in praemissa dissertatione ejusdem argumenti, felicitatem ita definivit, quod vel in virtute & cognitione veritatis, vel in fama, vel in sensuum oblectamentis lateat. Illas felicitates imaginarias esse credit, veram autem felicitatem solummodo in sensuum voluptate, cumprimis illa, quae ab amore petitur, quaerit. An non vero & sensuum delicias, spasmi hypochondriaci ærisque inopia turbabunt? Nonne dolor quidam animi vel poenitentia, quae sensualem voluptatem saepe comitatur, in unoquoque, qui mentis compos est, voluptatem ante gustatam amaram reddet? Dubito certe, num
andi-

antidotum istud, quod conscientiae morsibus autor ille adeo adaptatum praedicat, veram mentis tranquillitatem alicui unquam redditurum sit. Vile hoc medicamen soporiferum est, & palliativum, quod tentamen fugit, nec ex toto sanat. Instrumenta voluptatis, qua sensus movetur, nimio usu exolescunt, ac tempus, quo ad illa reficienda opus est, taedium affert hominibus acutis, & secum exquirentibus, quid peregerint, quod voluptates antea perceptas longe superat, idque eo magis, si morbis dolorificis & debilitatibus corporis, individuis fere voluptatum hujus generis comitibus, afficiuntur. Et quis quaeso negabit, quod ingrati affectus, morbi diuturni & voluntarii, imo subsequens mortis ipsius terror, voluptatem istam exiguam, exempli gratia gustus, valde superent, quae ab intemperato usu grati alimenti, illi autori adeo perniciosi, sentitur? Quomodo quis ulli cupiditatum generi sensus oblectanti, quotidie indulgere valet, quin corporis valetudinisque jacturam patiatur? Finge felicitatem in sensuum oblectamenti consistere, nihilo tamen minus ut illis fruamur, sanitate opus erit, nec minus intellectu, in dividendis & ita ordinandis voluptatibus, ne corpori noceant; postremo denique nec opibus carere possumus, quae usum saepius repetitum praestare valeant.

Perpicimus igitur, quod THALETIS sapientis effatum, veram felicitatem esse, sine corporis valetudine, & opibus, & ingenii robore, non posse, verum sit & exploratum. Ad hanc vero felicitatem impetrandam, praeter artem medicam, nullum fere doctrinae genus, faciliorem nobis viam monstrat. Praecipua medici cura, totumque hujus artis negotium, in eo versatur, ut corpus sanum sit, ut morbis via praecludatur, vel si jam adsint,

ut cito, ac tuto tollantur. Male sane secum ageret medicus, qui sui ipsius curae non primo prospiceret, ac ut, quantum fieri potest, ipse valeat. Nec opibus penitus carere potest. Eo usque enim jam provectus, ut artem exercere possit, is quando rem suam rite instruit, semper tantum quaestus habebit, unde necessitati suae subveniat. Quid enim homo non pro vita dat? & MARTIALE auctore, non est vivere, sed valere vita. Ratio & experientia, omni tempore medicae artis integrae fulcra audiverunt. Necessarium igitur in medico requisitum illud est, ut ei intellectus insit, eoque a natura sit praeditus: hoc enim deficiente, suadeo, ut alia quacunque ratione, vitae suae necessitatibus prospicere velit. Ipse vero intellectus, continuo exercitio artis medicae viget, & acuitur. Mathesis enim, & philosophia naturalis male ignorantur, ab omnibus, qui in doctrina medica proficere cupiunt; & hae sunt istae disciplinae, quarum cognitio tanquam summe necessaria, tironibus commendanda est, ut quam diligentissime operam huic navent, eum nimirum in finem, ut in arte ratiocinandi, illiusque usu, aptiores evadant. Quotocunque enim hae secundum regulas logicas explicantur, ipsae regulae non solum utiliori modo, intellectum instruunt, propria dum experientia ideas largitur, a vocum significatione haud alienas: verum quoque de harum idearum rectitudine, eo magis convincimur, & quem usum, obveniente casu, praestare valeant, rite perspicimus. Perillustis WOLFIIUS ideo in Cogitationibus rationalibus de viribus intellectus humani §. 287. philosophiam experimentalem mirifice praedicat, quando scilicet illa eo ordine proponitur, quomodo unum ex altero meditando eruitur, continuo sensuum ac intellectus connubio. Quia auditores vel lectores, inde
sensum

sensim sensimque, ad meditandum manu ducantur, & habitum feliciter acquirant, quo propositiones determinatae a posteriori eruuntur, & nonnullarum ope, caeterae a priori demonstrantur, consequenter ratio cum experientia connectitur. Habitus iste, WOLFFIUS pergit, non modo medicos mirifice juvat, quos eodem modo ex observationibus sapere decet, sed viris quoque politicis suppetias fert, imo omnibus ac singulis, quotquot veritates morales & politicas ex experientia hauriunt, & in negotiis suis prudenter gerendis, ex alieno casu sapere, decreverunt. Praeter utilitatem, e doctrina mathematica & physica experimentalis, capiendam; anatomiam, artem chemicam, atque historiam naturalem, medico aequae prodesse censeo. Sunt enim disciplinae, quae & rationis & sensuum verum usum connectunt. Omni die machinam tractat medicus, secundum regulas mathematicas adornatam, cujus quippe structura singularis, anatomica ex arte patet, qualitates vero corporeae, e regulis doctrinae physicae atque chemicae, explicantur. In morbis contingentibus, certis e phaenomenis, judicare riteque observare debet medicus, quomodo partium functiones a statu suo naturali deflectant, unde posthaec de mutationibus adhuc expectandis, conjicere valebit. Imitatur hac in parte astronomum, qui e visis secundum certas regulas, non visa dijudicat, Remediis utitur, in sanandis morbis, e regnis naturae petitis, quorum partes constituentes ac virtutes, sensuum usu innotescunt, & arte chemica dignoscuntur. Experientia vero quotidiana evincitur, num veritates ex istis disciplinis petitae, valeant, nec ne. Hinc omni die, quid faciendum sit, ex rationibus, quas praedictae disciplinae probant, colligit, atque determinat. Eo nexu, intellectus in medico, quoti-

quotidiano exercitio occupatur, & schola mundi, consuetudine perpetua cum hominibus diversi generis, medicum de variis rebus instruit, quae usum praestare valent; dum & meliori modo animorum indolem, praeter caeteris hoc pacto scrutatur, atque tempora & personas, dignoscere discit.

Jam ubi de felicitate cognovimus, quaenam illa sit, & quo jure medicus hanc sibi vindicare possit, non sufficit de possessione qualitatium a THALETE praedicatarum gloriari, & se ipsum felicem existimare, dum molestiae atque incommoda, quae praxis medica habet, aliquo modo cognitis praemissis, tolerabiliora redduntur. Tantum non, me judice, haec aequae grata sunt, ac ille status, in quo degimus, aptique reddimur, ad praestanda opera amoris proximi, verae amicitiae, liberalitatis, misericordiae, gratitudinis, officiaque alia, cum animo generoso, proximo bene cupiente, & re vera tali, quo nimirum concivibus nostris, iniquiori a fortuna depressis, succurrimus. O quam grata laus erit illi, qui generis humani atque societatis adeo utile membrum dici meretur! Certe generosus iste, cordique blandus affectus praedicandus, quo de felicitate in proximum collata, ipsi convincimur, factumque nostrum sentimus; tale, inquam, factum, quo vitam ejus tuemur, quo fidum auxilium huic praestamus, quo consiliis salutaribus, a tramite periculoso, alterum avertimus: neque solum corpori, ut bene valeat, sed & menti saepe medemur, ut meliora cogitet, atque tranquilla reddatur. Medicus humano generi serio favens, occasione non destituitur, quam maxime opportuna, qua eximias has virtutes exercere queat; dum munere suo jubente, non solum quotidiana miserorum consuetudine utitur, sed & prae multis, de infelici eorum statu certior reddi-

redditur, unde & hos, quo meliori modo juvare possit, cognoscit. Quantum quaeso non prodest miseris laborantibus, dum opera sua, admonitione atque consilio prudenti, nec minus impendendo officia quaecunque desiderata, miserum illorum statum, quantum fieri potest, tolerabiliorem reddit eosdemque solatur. Agnatorum atque domesticorum mentes, saepius adeo perterritae sunt; ut quae aegroto conducant illumque reficere queant, vere ignorent, nec mente attingant: aegrotus ipse variis malis confectus, sibi non constat, moestus est, plenusque timoris; & aegro adfidentium, qui solamen afferre deberent, saepe animus plane dejectus est, ipsique solatio indigent. Hic locus ille est, qui amorem proximi, & cordis sinceritatem provocat. Instruuntur domestici, quid audendum sit, ut aegroti status leniatur. Patientiae virtus commendatur in antecessum, eo imprimis casu colenda; quo aegrotantis morositas, & mens obstinata illud efflagitaret, ut imbecillitati ejus parcat: vel quoque ipsi ad toleranda quaevis incommoda, quae in aegrotorum cura & adjumento contingunt, praeparantur. Aeger vero, tam argumentis a ratione petitis, quam etiam cum nos ipsos, misericordia sui commotos videt, officiis & curis nostris facilius erigetur. Malum enim quod patitur, pro dimidia parte lenitur; quia fiduciam in medico habet: illiusque amicitiam, cum amore conjunctam, agnoscit. A moerore depressis amicis & propinquis, tot argumenta solaminis causa, suppeditantur, quot pro re nata percipere valent, ut & absente medico, illum sublevare, ac aegroti animum a dolore turbatum, sedare, & cum ratione adhortari valeant. Quod si porro singulis his dotibus, solida doctrina cum applicatione conveniente jungitur,

mirandum non erit, quando honorati & nobiles, animo liberali & grato praediti, sine respectu conditionis suae, medicum vera amicitia & cultu suo dignum existimant, dum auxilii ab eodem praestiti, commodum & dignitatem perspiciunt. Gaudium, quo maectatur medicus, fidumque pectus suum alit, dum officia humanitatis & artis suae, erga aegrotum, miserum & aerumnosum, aequo animo & pari cura, quam erga divitem & honoratum vel principem, feliciter impendit; omne taedium, & incommoda, quibus medica praxis scatet, facile superabit. Verba enim hominis, miseri quidem & infelicitis, sed pii & bonae mentis provida artis cura sanati, cui prae gaudio & pietate, in referenda gratia lacrymae manant, magis semper animum benefici & generosi medici, grata laetitia commovent, quam dona divitis tumidi, qui ingrato pectore, omnem operam, solummodo nummis compensare nititur; talemque mercedem, saepe avara & tenaci manu, praebet. Medicus sapiens, non facile praerogativis procerum & divitum, invidet. Quoties in generationis negotio perscrutando occupatus est, ac eandem hominum primam originem, idem primum habitaculum, primosque eorum vagitus perpendit; quoties horrendum morborum evoluit catalogum, qui genus humanum sine discrimine infestant; quoties exstinctorum corpora lustrat, eandemque fragilem machinae fabricam intuetur, similes inter se esse homines forma & natura perspicit; & praerogativam eorum, in casu & fortuna positam esse, intelligit. Verum quidem est, quod proceres & divites, unico verbo saepius infelici cuidam, succurrere valeant; ast o quam raro, hi fortunae suae dotibus, eum in finem utuntur! Ut plurimum custodiendo fortunas suas, excubias agunt,

agunt, quo fit, ut ab affectu interno laetitiae cordis, super praestito aliis auxilio, & impertita felicitate, nullo vel raro tangerentur, quo tamen ex affectu, verum gratissimumque fortunae pretium, unice cognoscitur.

Omnis in hoc mundo hominis felicitas, cum vita decedente, expirat. Mors inevitabile illud fatum, non solum iis, qui sola mundana felicitate ducuntur, maximum terrorem incutit, animique tranquillitate illos privat; sed quoque constantissimam saepe mentem, & obfirmatissimum pectus frangit, anxietatibusque implet & torquet. Hinc jam philosophorum antiquiorum numerus, mortem lenem & placidam, tranquilla mente acceptam, felicitatibus annumerabat. Negari nequit, mentem bene salutaribus principiis instructam, in duro hoc luctamine mortis, multum prodesse, ut animus tranquillus maneat, verum tamen ad id facilius ferendum, exercitata quoque mente opus erit, & in hac medicus caeteris omnibus praestat. Quis enim animo forti & ad amicitiam applicato, praeditus; amico ex hac vita discessuro, ad ultimum vitae, praesentiam suam, consilium, opemque desideratam, negabit? Quatenus vero ratio subesse poterit, cur medicus, qui cum aegrotis tanquam amicis suis infelicibus agit, hanc opem recusare nec adesse velit, illo nimirum tempore, quo vel fato fungens illiusve cognati, praesentiam & consilium ipsius efflagitant. Quod si nihil neglectum, sed remedia iusta, & consilia quaevis operose adhibita dataque fuerint, quantum ego possum perspicere non intelligo, cur non medicus naturae debitum reddenti, singularem fidem in hisce periculis, praebere vellet? Experientia & ipse sum edoctus, quantum medici praesentia, & consilium, illo in casu valeat, ad levandum animum mori-

bundi, & erigendas mentes eorum qui hunc circumstant; si tunc temporis, oratione decente & consolatoria, ac blando alloquio, ad obtinendum illum finem, utitur. Medicus enim de statu religionis infirmi, aequè ac de temperamento aegroti sui, ex iis quae durante morbo contigerunt, & in ipso aegroto apparuerunt, meliori modo instructus esse valet, quam quisquam alius: hinc & optime novit argumenta solaminis afferenda, quae jam discessuri animum, confirmare queant. Lectus certe feralis, & religionis & sapientiae schola, rectè dicitur. Hujus in adspectu contingit nobis, ut de variis rebus, utpote de nexu corporis cum mente, item de praestantia veri & non infucati christianismi, nec non de usu practico solidae philosophiae, & de virtute prudentioris & magis confirmati animi, ad vincendum dolores, atque corporis motus quoscunque violentos, conjicere valeamus; quamquam haec hujus loci non sunt. In hac schola docemur, in medio vitae nostrae cursu, eo dirigere mentem; ut ad certamen hoc ultimum parati, tranquillo cum animo, veraque in Deum fiducia, ex hoc mundo discedere possimus. Nam veritate nititur, quod morientium aspectus, quantopere licet, pectus tenerum animumque mitiorem frangat, efficere possit, ut mundi hujus felicitatibus parum obstricti, summa cum tranquillitate animi, vitae nostrae finem, vel adventantem vel obrepentem, sine metu, in flore quoque aetatis, expectare queamus. Medico, in frequenti artis exercitio constituto, ansa datur cogitationibus istis, de vitae hujus felicitate transitoria, prudenter conceptis, vacandi; quibus animum suum adeo confirmare valet, ut omnia, quae ipsi contingere possunt, intrepida fronte expectet. Ipsi morbi mortis praecones, haud terrent, tolerabiliusque

que redditur huic malum, qui se ita composuit; praeterea naturae suae genium perspectum novit, optimaque remedia feligere ac sibi tribuere valet. Experientia, quam suum ipsius corpus largitur, artem quoque suam auget utilioremque reddit; quia & in ipso medico ardorem excitat tanto majorem, juvandi alios, corporis infirmitate laborantes.

Prae caeteris medico datur facultas, de Deo tanquam ente summo, sublimiori quovis modo cogitandi. Physicus atque Philosophus, res ab illo creatas immensamque sapientiam, qua singula ordinata videmus, contemplatur. Medicus vero, qui simul Physici ac Philosophi munere fungitur, magis singulari nobiliorique cognitione hominis praeditus est, & de illarum creaturarum indole ratiocinatur, quae ad imaginem Dei, ut sacra cum Scriptura loquar, conditae sunt, in quibus quippe producendis, Summi Numinis sapientiam infinitam miratur, qua opus tale artificiosissimum, ostendere valuit. Nec minus singularibus & mirificis providentiae divinae ductibus, aegrotorum conditionibus variis & incredibilibus saepe casibus, medici quotidie ad pias cogitationes deducuntur. Haec sunt ea, quae inter alia de vera felicitate, e studio & exercitio artis medicae acquirenda, mihi persuadeo. Fatendum mihi est, quod per integrum illud temporis intervallum, quod viginti quinque fere annos implet, quibus praemin medicam exercere mihi licuit, molestissimis & ingratis in casibus, hae cogitationes mihi levamento fuerint, & fractum saepe animum placarint; nec dicere valeo, quod studium medicum me elegisse unquam poenituerit.

Verum equidem est; Commentatio de medicis equestri dignitate ornatis, mox secutura, cujus primam partem pro tempore in lucem emitto, talis non est, quae juvenem, ad artis medicae studium se conferentem, e principiis philosophicis, de eligendo hoc studio convincere, & ad illud tractandum movere possit, sed honorum potius dignitate perpenſa, eosdem allicit. Quam raro autem accidit in juvene, ingenio & arte valente, ut rationibus philosophicis convictus, ulli ſcientiarum generi cum ardore operam navare velit! Quae nitent, oculosque feriunt, ut plurimum praeferruntur. Hunc scopum intendit praedicta Commentatio, quae simul historiam litterariam medicam, eamque de Ordinibus equestribus, variis modis auget, illustrat atque emendat. Opus est mere litterarium. Honores, ac dignitates medicis in ornamentum datas complectitur, tales nimirum, quae praecipue animos honoris cupidos, & mentis alacritate praeditos, delectare valent, licet ſapientiae Medici Philosophi, nihil tribuant. Quantae utilitatis ſit ardor ille, qui mentes tenet gloriae cupidine incensas, in addiscendis bonis artibus, nulla probatione hoc loco indiget. Non diffitendum erit, quod a fortuna rerumque nexu quodam; ut & a dispositione Principum & Dominorum terrae cujusvis, in ordinandis praemiis pendeat, ſi qui horum honorum, quos Commentatio praesens complectitur, ad aliquem pervenire debent: cum non, ut apud Nobiles, nativitatis origini, ſive, ad modum studii Juris ac Politicae, ipsis ſcientiis aliqua ratione adhaerent, ſed meritis prorsus ſingularibus, moribus a plebe distinctis, zeloque haud communi, acquiruntur. Interea adductis infra exemplis probavimus, re-

cen-

centiori quoque aevo, Reges & Principes extitisse, qui medicorum operam praemiis ornare voluerunt. Mirifice sane delectarer, si commentatio sequens, generosa quaedam ingenia, laudisque obtinendae cupidas mentes excitare possit, ut summo cum zelo, indefessa geminaque opera, medicinae studio se darent. Nec minus honorem facultatis medicae, ejusque splendorem valde augeret, si juvenes nobili stirpe nati, honoratorum filii, sed quod primo loco monendum, ingenue liberallyterque educati, ad artem medicam frequentius se transferrent, ut non insolenter in aliis terris, praecipue in Magna Britannia evenire solet. Optandum enim esset, ut artis studiosi non Apollinis & Aesculapii sacra, nisi remotis omnibus praeconceptis opinionibus, atque affectibus, imprimis vero corde ab omni invidia & livore libero adirent; quod facilius, sollicita & ingenua educatione, quam multis studiis & artibus, obtinetur. Homines enim litteris multis praeditos, & variarum rerum scientia praeclaros, invidia saepius premi, ex scriptis & factis eorum, in historia litteraria recensitis, intelligimus.

Praecipuum hoc sane requisitum medici est, ne ex invidia laboret, nec eruditione sua aliquali fretus, arroganter de se sentiat, aliosque prae se neminem putet. Qui enim mirifice de se, & de aliis contemptim loquuntur, ad ludibrium recidunt, imo ipsi arti salutari contemptum pariunt.

Satis enim superque constat, nec medicam artem iis destitui viris pravis, qui illam despiciatui habent, & eximia & acuta ingenia, imprimis ex nobili genere orta, ab artis studio variis argumentis abducunt. Inter alia invidiae suae argumenta, hoc quoque utuntur, ut
con-

contendant, quod ne peritissimus quidem ad illius generis dignitates & munera honorifica adspirare queat, quales obtinentur ab illis, qui Juris studio vacant, vel in regionibus Catholicorum, ut & nonnullis Protestantium regnis, nimirum in Anglia, Suecia, Daniaeque regno, Theologis dantur. Porro & ipse contemptus, quo perperam sic dicta ingenia heroica; vel potius illa, quae omnem sibi vindicant sapientiam, medicos prosequuntur, multum artis aestimationi detrahit. Modus eorum loquendi & sentiendi de hac arte, dum felicem vitam vivunt & bene valent, efficit, ut & alii, qui judicio, & rei cognoscendae robore carent, & verum a falso discernere nequeunt, ab his accepta opinionum commenta repetant, artisque contemptus tali modo plurimum animos ingreditur. Nec defunt vafri derisores, qui, ut spiritum suum satyricum ostendant, artem quam ignorant, cujusque utilitatem ob defectum judicii, perspicere haud valent, per risum & jocum contemnunt. Cui vero non liquet, jam suo tempore Henricum Cornelium AGRIPPAM, Franciscum SANCHEZ Lusitanum, aliosque quam plures, ostendisse, quam leve sit opus, scientiis quibuscunque maculam inurere, risuique easdem exponere, qui tantum non argumentorum glaucomatibus variis, solidum istud, quod quaevis doctrina habet, petere atque subvertere studuerunt. Quanta non temeritate PETRVS ille ARETINVS utebatur, qui stylo suo satyrico & petulanti, nemini homini, nedum personis parcebat, in summo dignitatis & honoris fastigio degentibus? Certe ultimum illud genus contemptus, quod patitur medicina, donec mundus finietur, ferendum erit. Maxime vero contemptus accusandus est, quo medicina pariter, ac ipsi medici excipiuntur, ex eo,

eo, quod vulgus vera esse, quae hinc inde sparguntur, firmiter credat, eoque magis, quando haec a viris oriuntur, quos vel fortunae conditio, in altissimo dignitatis gradu, collocavit, vel quos eruditionis fama conspicuos reddit. Haec enim causa est, cur saepius & ingenia vel felicissima, eaque, quae animi sensorum nobilitas cum morum probitate decet, artem hanc fugiant, in qua multum prodesse potuissent; & alii, qui eandem jam profitentur, leviori animo disciplinam tractent, nec illam impendant operam, quam navassent, si ars majori in pretio haberetur. Nec minus ejusmodi commenta, in aegrotorum animum & conditionem, saepe infelicitate influunt. Fiducia enim in medicum cessante, aliter fieri nequit, quam ut in tradendis & applicandis artis praeceptis, vana moliatur etiam idem hicce, cum praeceptis suis aegroti non rite obsequuntur, quia de praestantia artis ambigunt.

Scientiae & artes, magnum incrementum inde ceperunt, quando praemiis & honoribus tractati fuere, qui illis promovendis vel exercendis, operam suam locarunt. Cum itaque magnus quidam philosophus, medicis exprobarer, quod ab Hippocrate usque ad nostra tempora, parum incrementi medicinae accesserit, regefferunt alii, hoc rem admiratione adeo dignam, nemini videri posse: siquidem illo tempore medici, deorum numero adscripti, multisque honoribus celebrati fuissent, cum postea indignis modis deludificati essent. Quod autem primo loco monendum, nondum est res certa & concessa, arti nulla ab Hippocratis tempore accessisse incrementa, cum tot inventa physica, anatomica, physiologica & chemica innotuerunt, quae theoriam artis undequaque emendarunt, sed & practicae
C obser-

observationes optimorum medicorum, nec non remedia ex novo orbe ad nos allata & alia, augmentum magni ponderis dederunt. Patet inde, quod ejusmodi insimulationes nemini, nisi in summa historiae medicae ignorantia versanti, in mentem incidere possunt. Commendatio nostra quoque docebit, quod medici non ubivis locorum, aequo modo despectui habiti fuerint, testabiturque, quod ordini huic subjecta docta & in arte peritissima, non defuerint, a quibus respublica, si congruus locus illis datus esset, saluberrima quaevis officia expectare potuerit. Quod si quis regerere velit exempla §. XXIII. XXIV. & XXV. a nobis adducta, fuisse quidem de medicis arduis muneribus praefectis, & insigni honore simul mactatis, cum tamen in fungendo tali munerum genere, scientia medica nulla opus haberent. Huic respondeo, occasionem nihilominus dedisse studium medicum, ad acuenda ingenia sua, ad confirmandas judicii vires, & augendam notitiam, de rebus in mundo accidentibus, quam quippe notitiam conversatio cum maximae dignitatis proceribus variaeque conditionis hominibus largitur, quam caetera doctrinarum genera quaecunque, praestare non valent. Iis vero medicorum e numero, qui sibi persuadent, merita sua non pro dignitate remunerata esse, sententiam philosophi cujusdam, solaminis praebendi gratia commendo, quando hic profert: quod Principes hominibus aequae ac monetis uti soleant, quibus pretium pro lubitu assignant, quod illis ex mandato, non vero interno valore statuendum. Nihilominus qui virtutem monetae internam noverit, hunc, ait, eandem ex nobilitate veri pretii aestimaturum.

Sed propero ad finem hujus dissertationis, & cum tenore Prooemii, hoc scriptum jam ante intervallum latius

tius quindecim annorum, calamo meo excidit, nunc vero revifum & novo supplemento auctum fuit, quo defiderante illud Perilluftri Praefide & Confiliario intimo, D. D. BÜCHNERO, Appendici Tomi III. Novorum Aëtorum Academiae Naturae Curioforum, addatur; numerus aliquis exemplarium in Mœcenatum, Fautorum & Amicorum gratiam feperatim & meis fumtibus prelo excufus fuit. Singulis iftis exemplaribus Differtationem praefentem, de vera Felicitate e ftudio medico capienda, Philofopho ac Chriftiano digna, praemifi, atque §. XXIII. XXIV. XXV. & XXVI. in fine operis addidi.

Quo autem VIR ILLUSTRIS EXCELLENTISSIME publicum documentum, magnae de TE opinionis, obfervantiae & reverentiae meae darem, libertate illa fimul ufus fum, ut TIBI, has paginas confecrarem, idque in tefseram cultus, venerationis & ad gratitudinis obfequium, TIBI obftricti mei animi; quod ut facerem, jam dudum animo meo decrevi. Novi generofum illum ratiocinandi modum, quem, VIR ILLUSTRIS ET EXCELLENTISSIME, in ftudio & exercitio artis medicae oftendis, cum & medici chriftiani, philofophi practici, amici veri, & non infucati officia, fumma cum cura explēs. Ex his perfuafiffimum habeo, hanc qualemcumque differtationem, TIBI merito & optimo cum jure, a me tribuendam fuiſſe. Vale ex voto, & mihi porro fave, TUAQUE fide dignum ferva. Nullo fane tempore, ILLUSTRIS TUI nominis verum me eſſe cultorem, unquam diffitebor.

Berolini, d. XXX. Mart. MDCCLXVII.

MOEHSEN.

CON-

CONSPECTUS COMMENTATIONIS I.

PROOEMIUM.

Instituti ratio, ac Perillustrem Academiae Naturae Curiosorum Praesidem editionem commentationis jam ante aliquot annos demandasse, explicatur.

§. I. Commentatio orditur a Medicis equitibus apud Romanos, praecipue de Antonio Musa.

§. II. Conditio equitum Romanorum exponitur.

§. III. De aliis dignitatibus, medicis apud Romanos interdum collatis.

§. IV. Dignitatis equestris apud Christianos, differentiae enarrantur, & ordinum equestrium S. Iohannis, Teutonici, S. Lazari & aliorum, praecipuum officium, aegrorum curam olim fuisse, attingitur.

§. V. De institutione Ordinis S. Iohannis Hospitalium in Hierusalem s. Ordinis Melitensis, & de Medico equite, & de alio quodam Presbytero hujus ordinis, nec non de Fratribus servientibus.

§. VI. Medici equites S. Sepulchri Hierosolymitani recensentur, & de Ordinis origine differitur.

§. VII. De Ordine S. Catharinae in monte Sinai, & Equite medico hujus ordinis.

§. VIII. Ordo equitum crucis cum Stella rubra describitur.

§. IX. De Medicis Commendatoribus Ordinis Sancti Spiritus in Saxia, Romae, cum ampla commentatione hujus instituti.

§. X. Ordo S. Christi in Portugallia describitur, & Medici equites hujus ordinis recensentur.

§. XI. Historia Ordinis S. Michaelis in Gallia.

§. XII. De Medicis equitibus hujus ordinis.

§. XIII. Chirurghi recensentur, qui ob merita praeclara hoc ordine ornati sunt.

§. XIV. Quaedam de Ordine S. Ludovici, & de occasione recensionis hujus ordinis.

§. XV. De Ordine Beatae Mariae Virginis a Monte Carmel & S. Lazari.

§. XVI. Novus ordo Sti Rochi, tempore pestis a Duce Aurelianensi s. Regente institutus, exponitur.

§. XVII. De Ordine Periscelidis, occasione honoris singularis, qui collegio medico Londinensi non ita pridem ex equitibus duobus hujus ordinis, Ducibus de Montague & de Richmond affulsit.

§. XVIII. De Medico Praefule hujus ordinis, aliisque ordinis ministris.

§. XIX. Equitum Baronettorum in Anglia institutio, & vera conditio depingitur.

§. XX. Medicorum, Equitum Baronettorum catalogus, & recensio.

§. XXI. Quaedam de Equitibus de Balneo.

§. XXII. Exponitur novi ordinis Stellae polaris institutio in Suecia, qui subditis & eruditis bene de patria meritis tribuitur, nec non de Medicis celeberrimis hoc ordine ornatis.

§. XXIII. De Ordine electorali quidem, qui vero regio sub sceptro plurimum splendoris nactus est, scilicet de Ordine qui a Generositate nomen habet, & de Medico legato, hujus ordinis equite.

§. XXIV. Occasione Sphi praecedentis de Medicis, qui legatorum munere interdum functi sunt, differitur.

§. XXV. Nec minus de Medicis, qui in aliis officiis politicis & publicis, diverso modo inclaruerunt.

§. XXVI. De progressu artium & scientiarum ex Italia in terras septentrionales. De quibusdam Aesculapii, Hygieae, & Hippocratis Statuis.

D. IO. CAROLI VILELMI MOEHSEN,
COLLEGI MEDICI IN TERRIS POTENTISS. BORVSS. REGIS SVPREMI,
VT ET COLLEGII SANITATIS, AC CAESAREAE ACADEMIAE
NATVRAE CVRIOSORVM MEMBRI,
ACADEMIAE NOVAE EQVESTRIS, ET SCHOLAE MILITARIS
GENEROSAE IVVENTVTIS, QVAE CADETTEN - CORPS VOCATVR,
AC GYMNASII REGII IOACHIMICI MEDICI
ORDINARIJ,
DE
M E D I C I S
EQVESTRIS DIGNITATE
ORNATIS.
COMMENTATIO PRIMA.

CONSECTUS COMMENTATIONIS I
D. IO. CAROLI VILIELMI MOEHSER
COLLEGI MEDICI IN TERRIS POTENTISS. BORVS. REGIS SVETIN.
VT ET COLLEGI SANITATIS. AC CASSAREAE ACADEMIAE
NATVRAE CVRIOSORVM MEMBR.
ACADEMIAE NOVAE EQUESTRI. ET SCHOLAE MILITARIS
DE
MEDICIS
EQUESTRI DIGNITATE
ORNATIS
COMMENTATIO PRIMA.

DEMOCEDES CROTON. Herodot. L. III.

PROOEMIUM.

In Imperiis, publicisque rebus illis, in quibus artes ac bonae litterae aliquo habentur numero, & ubi magna ingenia, quae quidem aemulatione ac honore imprimis excitantur, non deficiunt, ab antiquissimis inde temporibus mos invaluit, ut ii, qui praecipua prae reliquis meritorum fama fulgent, vel de republica bene meriti sunt, certis quibusdam beneficiorum signis ornentur, & ab aliis distinguantur. Graecorum aequae ac Romanorum gens, e qua, aevo antiquiori, praestantissimorum ingeniorum coetus prodiit, satis intelligebat, quam parum artibus atque scientiis pro-

vehendis consultum foret, si artis periti pariter ac rudes, docti ac indocti, eodem vitae genere, eisdem meritis digni censerentur. Multo minus id agebat utraque gens, ut artes despectui haberentur, vel homines inconditae mentis, ac litterarum plane expertes, civibus dignioribus anteponerentur. Haud fugiebat Reges, Principes, ac Magistratus eorum, quanta scientiis e praemiorum muneribus, tributisque honorum ac praerogativarum insignibus, incrementa enasci queant. Quippe quibus latiore in modum propagantur, quam si contemptis aut parvi habitis viris eruditis, instinctus generosae cuiuscunque mentis in arte quadam excellendi, suffocatur, & ardor, aliis vel reipublicae inserviendi, prorsus exstinguitur. Quare patres patriae, pro animi candore, quo illam amplectebantur, gratoque in cives suos bene meritos animo, saepius indigentibus, e communi aerario succurrebant, & praemia largiebantur. Alios, ut alimentorum rei que familiaris cura ac sollicitudine vacarent, neve otio carerent, quod augendis artibus impenderent, sumtibus reipublicae alebant. Adhuc aliis, a rerum egestate haud afflictis, meritisque singularibus ita praeclaris, ut illorum memoria posteris servanda esset, statuas erigi, inscriptionibus eosdem ornari, nummosque in illorum honorem cudi, iusserunt; neque raro in gemmis eorum imagines posteritati commendatae cernuntur.

Iam antiquissimis temporibus insigne illud commodum, quod e re medica in vitam civilem redundat, animos civium et procerum movit atque oblectavit, uti luculentissima documenta monstrant. Statuis enim positis, inscriptionibus, atque nummis, in Medicorum honorem editis, nulla caruit aetas, in quibus exponendis aliud commodius tempus, operae meae servabo. Verum enim ut fatear, artem, quam exerceo, impense colo, semperque aestimabo, non ignorans, quae & quanta ad Medicum perficiendum pertineant. Avidius ergo ea, in
horis

honoris subsecivis, legi & animadverti, quae in artis honorem, ex antiquiorum & recentiorum monumentis, memoriae prodita sunt. Non defunt quidem prave morati, qui male de hac nobilissima scientia sentiunt, & contumeliose contra Medicinam, Medicosque omnes verba faciunt, dum obscurae tantum conditionis, humillimaeque sortis homines medicinam facere & fecisse garriunt. Silebunt vero, cum legent, nobilissimos saepissime viros, majorum laude insignes, propriaque virtute & doctrina commendatissimos, neque infimo, sed summo genere editos, medicinam faciendo, scientiam utilissimam extulisse. Nec ingrata fuit ars Apollinea, dum sibi deditos, ipsamque profitentes, non raro ad magnos honores evexit, & virtutis praemiis decoravit. Quod quidem gravissimis testimoniis probari potest.

In praesentia solo honore fruor, orbi erudito *Commentationem praesentem, de Medicis equestri dignitate ornatis*, communicandi, quae docebit, quod non solum barbaries illa communis, scientias premens, certo quodam honoris genere, eruditis impertito, profligata fuerit (id quod praecipue eo loco, ubi de Equitibus auratis sermo erit, uberius subiiciam) verum quoque nutu ac providentia Imperantium sapientissimorum, recentiori aevo contigisse ostendam, ut ardor ad amplificandas artes, honoris propositi cupiditate incensus fuerit, dum viri meritis conspicui, certis honorum beneficiis maectati fuerunt. *Commentationem hanc, una cum aliis ad Historiam medicam pertinentibus scriptis, iam abhinc spatio quindecim annorum delineavi, & in chartam conieci, plus tunc temporis otii nactus, quod Antiquitatum & Historiae litterariae studio impendi posset; verum tamen operi colophonem non imposui, donec nunc admonitus, coeptum laborem redauspicatus sum. Ast labor iste, quem praxi medicae praesenti tempore impendere cogor, me impedit, quo minus integram*

Commentationem iusto temporis articulo, quo prelam opus subit, perfectam dare valeam, quapropter quod reliquum est operis adornandi, in aliud tempus differo. Ipsum argumentum, a dignitate equestri, apud Romanos, tanquam instituti origine, initium capit. Licet enim nonnulli ortum dignitatis equestris nimis longe petant, dum illam ab Ordine equestri apud Aegyptios derivant; ac *Iosephum*, Ordinis equestris Pharaonitici Magistrum fuisse fingunt; alii quoque e loco apud *TACITUM* probare annitantur, dignitatem hanc antiquis Germanis originem debere: adeo levi tamen nituntur fundamento, ut temporis iacturam me fecisse duxerim, si de illa re prolixè differere vellem. Quemcunque fabulosa longeque petita narratio de Ordinum equestrium institutis delectat, in *HONORATI de S. MARIA Dissertationibus historico-criticis, de Dignitate equestri*, praecipue in quinque prioribus huius argumenti Dissertationibus, quod cupit, inveniet. Mei vero instituti non est, in prolixum hic excurrere campum earum rerum, quae praeter rei tractandae nervum & veritatem, ad ipsam Commentationem operis haud spectant, cuius argumenta, quoad eius fieri potuit e fontibus genuinis optimae indolis petita, paucis adduxi. Eadem ex ratione, Lectoribus fretus, quos artis medicae historia non plane latet, Biographicis allegatis parce usus sum, brevibusque solummodo attigi ea, quae a Biographis vulgo notis neglecta sunt.

§. I.

CUM IULIUS CAESAR, suo iam tempore, medicae artis peritos, maximam partem Graecorum e gente natos, iure civitatis Romanae *a)* donasset, eo nimirum consilio, ut maiorem numerum virorum hac in arte eruditorum Reipublicae Romanae acquireret; AUGUSTUS Imperator, generosa mentis suae indole, gratoque in Medicum suum *Antonium Musam* animo *b)* ductus, postquam a gravi & periculoso

a) SUETONIUS in *Vita Iul. Caesar. Lib. I. Cap. 42.* „Omnesque medicinam Romanae professos, & liberalium artium Doctores, quo libentius & ipsi urbem incoleant, & caeteri appeterent, civitate donavit.

b) DIO CASSIUS *Lib. LIII.* „Antonius vero Musa, quum nihil Augustus eorum, quae maxime ad sanationem opus erant, posset facere, lavacris frigidisque potionibus eum sanitati restituit: quam ob rem etiam pecunia ei ab Augusto & Senatu multa, ususque annuli aurei (libertus enim erat) datus est, immunitasque non ipsi modo, sed omnibus eandem artem exercentibus, in posterum quoque tempus concessa“. Idem DIO *Lib. XLVIII.* „Apud antiquos Romanos, non modo liberto, sed

culofo morbo fe, illius ope, liberatum sentiebat, Equitum Romanorum numero eundem adfcripfit, tantum non iisdem prae-rogativis, quibus Equites Romani gaudebant, ornavit. Inter alia enim beneficia, quibus illum cumulavit, iure ac libertate potitus fuit, aureum gestandi annulum c), iure, inquam illo tempore folis Equitibus Romanis proprio. Dignitas haec tempore AUGUSTI splendida admodum, multoque honore insignis fuit; id, quod PLINIUS in Libro infra adducto d) prolixè testatur, additque, ab Imperatore TIBERIO sancitum fuiſſe: ne cui ius id eſſet, niſi cui ingenuo ipſi, patri avoque paterno, quadraginta Sestertia cenſus fuiſſet; quae ſumma noſtro aere, calculo Gronoviano computanda, 12500. Imperialium, vel ex computatione Harduiniana, 40000. Livres numerum abſolvit; ex EISENSCHMIDII calculo, qui in computandis Sestertiis aliam rationem iniit, ter decies mille, trecentos triginta ſeptem unciales, ſeu Thaleros numeramus. Ubi ſequentibus temporibus nonnulli, e gente Romanorum illuſtri, artem medicam exer-

„ſed nec ingenuo quidem ulli, aureo annulo uti licebat, niſi Senator eſſet aut equeſtris ordinis.“

Quod MUSA non libertus, ſed ingenuus fuerit, probavit CRELLIUS in *Diff. de Antonio Muſa* § V. p. 12.

Commentatores nonnulli, Scriptorum antiquiorum interpretes, rem ita ad mentem DIONIS, explicant, quod AUGUSTUS non tantum Medicos eo tempore viventes, ſed & omnes huic arti operam daturus, equeſtri dignitate donaverit. Vid. COELIUS Rhodiginus, *Lect. antiqu. Lib. II. Cap. 12.* „Conceſſum & idem iuris non praefentibus modo, ſed & futuris, qui ſe Medicos profiterentur.“ Hoc certum eſt, quod AUGUSTUS immunitates inſignes dederit, quae ſub Imperatoribus ſequentibus ſtabilitae non ſolum, verum & magnis incrementis ornatae fuerunt, adeo ut certus in civitatibus Medicorum numerus definiendus eſſet, ob nimiam eorum multitudinem, qui, captandi commodi ac immunitatis ergo, huic arti ſe ſe mancipaverant. Vid. B. BRISSONII *Antiqu. ſelect. Lib. 2. Cap. 3.* Magna cum cura & induſtria, privilegia & immunitates inſignes Medicis ab Imperatoribus tributa, recensuit & explicavit Henr. LAMPE I. U. D. in *Diff. hiſt. iurid. de Honore, privilegiis & iuribus ſingularibus Medicorum.* Groeningae 1736. 4to maj. quae alphabetum cum dimidio excedit.

c) Vid. Greg. LONGUS de *Annulis ſignatoriis antiquorum*, *Cap. V. p. 32.* & SÜETONIUS variis in locis.

d) PLINIUS *Hiſt. Nat. Lib. XXXIII. Cap. 1. & 2.*

exercuerunt, Imperatorum gratiam ea re sibi conciliarunt: quos inter, PLINIO teste *e*), *Cassii, Calpitani, Arruntii, Albutii, & Rubrii* fuerunt, quibus *Acilios*, nonnullosque alios, addendos existimamus, ex diversarum familiarum Romanae gentis, nummis, inscriptionibus, aliisque monumentis explicandos, facile inde coniicitur, quod eadem dignitas tempore sequenti ad plures pervenerit, quorum nomina numquam posteris innotuerunt. Poterant eadem tanto facilius contingere, quanto magis constat, quod TIBERII & Imperatorum sequentium aetate, multi Medicorum magnis opibus valerent, adeoque requisitis omnibus, ad equestrem dignitatem, ex lege TIBERII exercendam, haud essent destituti. Ipse PLINIUS loco allegato refert: *Cassii, Calpitani, Arruntiis, Albutiis, Rubriis* CCL H-S. (i. e. ducena quinquagena) annua mercede fuisse apud principes; quae merces secundum computationem Harduinianam, summam 25000. Livres includit. Q. vero *Sertinius* (pergit PLINIUS,) imputavit principibus, quod H-S. quingenis annuis, seu 50000. Livres, contentus esset. Sexcenta enim, seu 60000. Livres, sibi quaestu urbis fuisse, numeratis domibus, ostendebat. Par & fratri eius merces a CLAUDIO *Caesare* infusa, censusque quanquam exhausti, operibus Neapoli exornata, heredi Sestertium trecenties centena millia (i. e. tres miliones librarum monetae gallicae,) reliquere, quantum ad eam aetatem, Arruntius solus. PLINIUS eodem loco refert, quod *Crinas* Massiliensis, qui medicae arti & studio mathematico operam navaverat, centies centena millia Sestertium, seu millionem librarum gallicarum, reliquisset, muris patriae, moenibusque aliis non minori summa exstructis.

§. II.

In gratiam eorum, qui in antiquitatibus Romanis non satis versati sunt, & sibi forte persuadent, ordinem equestrem Romano-

b mano-

e) PLINIUS *Lib. XXIX, Cap. I.*

maiorum solummodo militarem, equitesque peditibus oppositos fuisse; vel quibus absona res esse videtur, quod illo tempore dignitas equestris Medicis tributa fuerit, necesse erit, ut in originem atque indolem dignitatis huius apud Romanos maiori cum studio inquiramus. Cives Romani, gentilitio hoc atque nativitatis nomine mere conspicui, in Patricios & Plebeios distinguebantur, postea vero respectu ordinis & dignitatis in republica, quidam Ordini Senatorio, alii equestri, alii plebeio adscribebantur. Ordo Senatorius omni tempore praecipuus fuit, ad quem nemo, nisi Patricius esset, admittebatur, deinde vero etiam ex equestri atque plebeio ordine prognati, ad illum ea lege adspirare poterant, ut a Censore e plebeiis electi, ingenui essent. Ordo equestris Senatorio ordini dignitate proximus fuit, tum plebei, teste LIVIO, VALERIO MAXIMO, atque MARTIALE *f*) sequebantur. Senatores ex equestri potissimum ordine electi fuerunt, quorum liberi equites nati manebant, donec ipsi in Senatum legerentur. Caius Gracchus, Tiberii Gracchi frater, nec multo post Livius Drusus, Tribunus plebis, anno ante Christum natum circiter 121. ordinem equestrem cum Senatorio coniungere decreverunt; & ut tanto maior esset illa dignitas, qua quis simul in Senatu sententiam ferre posset, primum lege, deinde plebiscito statutum sanciverunt. Iisdem equitibus, utut a Censoribus in Senatum haud lecti essent, nihilo tamen minus, quod Magistratus honore fruebantur, Senatui interesse, & suffragia ferre licebat, ipsisque Senatoribus hi, tanquam dignitate maiores, praeferebantur. Tradunt quoque, M. Livium promulgasse legem, ne Iudicia soli Senatorum ordini tantummodo competere, sed ut aequa lance, inter utrumque ordinem dividerentur: quae nimirum lex diu sancta & incorrupta viguit

f) LIVIUS Lib. XXV. Cap. 36. VALER. MAX. Lib. III. Cap. 7. MARTIALIS Lib. VIII. Epigr. XV.

guit g). Imperatorum tempore soli equites Romani diversis provinciis, tanquam Praesides, praefecti erant; Cappadocia enim, Aegyptus b), aliaeque plures provinciae ab equitibus Romanis regebantur, quas inter Aegyptus hoc iure praecipuo gaudebat, ut nemo Ordinis Senatorii, sed sola equestri dignitate pollens, Praesidis nomine ad illam accederet. Horum Praesidum decreta tanta autoritate a Divo AUGUSTO munita fuerunt, ut aequae valerent, ac si Romae a Magistratu, Regibus, Consulibus, ac Praetoribus lata fuissent; cumque Imperatores ius populo dicerent, constitutum fuit, ut Equites in cognoscendis causis, Senatoribus consilio adessent, eorumque arbitrio iura litibus finiendis applicarentur, ex quibus omnibus summam dignitatem ordinis equestris apud Romanos, simul & honorem Antonio MUSÆ habitum, aestimare licet. Uti vero singula dignitatum genera, nimis largiter & indistincte effusa, vilescunt, sic idem quoque fatum Romanis Equitibus contigit. CAIUS enim CALIGULA non solum numerum Equitum nimium constituit i), verum quoque GALBA libertum suum, *Icelum* k), atque VITELLIUS *Asiaticum*, libertum suum, equestri dignitate, ac iure aureum gestandi annulum, donavit; unde PLINIUS l. c. in haec verba exclamat: *Ita separatur ordo ab ingenuis, i. e. a Senatu & populo Romano; communicatus est cum servitiis. Sensim constitutum, ut quicumque libertus annulo donaretur, abiecto veteri nomine, equestre nomen assumeret.* Tandem haec dignitas adeo evuluit, ut temporibus SEPTIMI SEVERI l) militibus gregariis au-

b 2

reos

g) *Alexander* ab ALEXANDRO Genial. diar. cum notis Tiraquelli Lib. II. Cap. 29.

b) *Corn.* TACITUS Lib. XII. & VII. SÜETONIUS in Vespasiano.

i) *Plinius* Lib. XXXIII. Cap. 2. Sect. 8.

k) TACITUS in Histor. Lib. I. & II. & SÜETONIUS in Galba & Vitellio.

l) HERODIANUS Lib. III. & de Heliogabalo Lib. V.

reos annulos gestare liceret, & HELIOGABALUS tam Senatui, quam equestri ordini homines e scena praefecit.

§. III.

Licet medicae artis periti, tam inter Romanos, quam alios populos, sequenti tempore variis dignitatibus & honoribus maectati fuerint, quibus quodammodo supra dignitatem equestrem eminuere; siquidem penes Romanos, Senatorum, Praefectorum urbium aequae ac provinciarum, Proconsulum & Quaestorum munere saepius fungebantur; adeo tamen multa de his eruditi *m)* iamiam memoriae prodiderunt, ut singula hoc loco enarrare velle, prolixi operis institutum foret, meo muneri longe adversum, quod, de Medicis equestri dignitate ornatis, in me suscepi.

§. IV.

Antequam vero de Medicis, equestri dignitate apud Christianos ornatis, differamus, de *Equitibus*, eorumque insignibus nonnulla praemittenda erunt. Equites vel nativitatis origine, vel principis mandato designati, intelliguntur. *Equites nati*, tenore legum antiquiorum Germanorum verae ac genuinae nobilitatis originem tueri debent, ita, ut a paterno, aequae ac materno stipite, quatuor generationes nobiles allegare queant *n)*, si Equitis titulo insigniri velint. Reliqua pars Equitum,

m) Vid. *Henr. LAMPE*, *Diss. cit.* p. 97. usque p. 130. *Dan. VINCK*, *Amoenitates philologico-medicae*. Trai. ad Rhen. 1730. 8vo per totum fere librum. *C. WOLLII*, *Diss. historico-critica de Honoribus Medicorum apud Veteres*. Lips. 1732. *Io. Iac. BAIERI*, *Oratio de Honorificis Medicorum appellationibus*, quae tertia est in Fasciculo *Orat. varii argumenti*. Norimb. 1727. 4to. *Io. BEVEROVICHII Encomium Medicinae*. Roterod. 1644. 8vo.

n) Vid. *SCHWEDERI Introductio in Ius Publicum*. Stuttgart. 1711. p. 318.

tum, vel *torquatorum*, vel *auratorum*, vel *cruciferorum* nomine venit, qui quippe posteriores plerumque *religiosi* dicuntur. *Equites torquati*, equitibus secularibus annumerantur, externo quodam dignitatis signo, vel catena conspicui, ad exemplum Equitum aurei Velleris, Ordinis del' Annunciada, Ordinis Elephantini, aliorumque. *Aurati equites* ad classem equitum secularium aequae referuntur; hi actu solenni, & occasione nascente singulari, ictibus quibusdam ense datis, ad istam dignitatem evehuntur, Ordinisque sui signo nullo gaudent. Temporibus antiquis, solis Equitibus aureis calcaribus uti, armaque sua auro induere licebat. Inde nominis, quod fortiti sunt, ratio petenda; nec minus illa, cur non pauci Scriptorum germanicorum, Equites auratos, *calcarium aureorum equites* appellitent, quod nimirum in actu solenni, dum ictus ense acciperent, simul aureis calcaribus induebantur. Alio quoque tempore nobiles personae ab equitibus armis & equestri dignitate ornabantur, ut tanto maiori cum honore bello, pugnis, & ludis equestribus interesse possent. Istius generis equites ab aliis equitibus, praedicto more designati, *milites*, ut quidam putant, non equites dicebantur; sed largius de his infra commemorabimus. Idem nomen & illis equitibus tribui solet, qui pontificalibus sive episcopalibus insignibus, exemplo militum Sti Petri, nitent. *Equites cruciferi*, seu *religiosi*, a cruce, quam gerunt, nomen acceperunt, originemque suam praecipue sanctis expeditionibus cruciatis, seu itineribus in Terram sanctam, debent. Nonnulli initia horum Ordinum latius extendunt, eademque a temporibus Magni Imperatoris CONSTANTINI repetunt. Erant olim ordines isti, fraternae societatis vinculo, genere quodam Ordinis ecclesiastici inclyti, ad tuendam religionem christianam, & promovenda virtutum christianarum studia sanciti. Diversis quoque Ordinibus antiquioribus cura aegrotorum, praecipui officii loco, demandata fuit, ad exemplum instituti Ordinis

nis Iohannitici o), cuius equites eam ob causam & *Hospitales* dicuntur, itemque Equitum Ordinis Teutonici Hospitalium, Sanctae Mariae Hierosolymitanae cognomine insignitorum. Eiusdem generis fuit olim Ordo Sti Lazari, & Ordo ille a Sto Cosmo & Damiano, Protectoribus artis medicae atque chirurgicae, ita dictus. Immo & nostro adhucdum aevo, curam aegrotorum praecipuum officium Ordinis Sti Spiritus in Saxia esse constat, cuius Ordinis sedes Romae, opimis redditibus dotata, viget. Sequenti aevo, eodemque recentiori, diversi Ordines signo crucis insigniti, a magnis Principibus instituti fuerunt, in quos vel personae illustres, amicorum nomine adoptabantur, vel aulae bellicae ministri, tanquam praemio virtutis ac fidei praestitae, in signum regii favoris huic ordini adscribebantur, vel quoque alii, tanquam signis ac praerogativis, respectu ceterorum suae conditionis, ad excitanda nova merita, simili maiestabantur honore.

§. V.

Cum Ordo Sti Iohannis Hospitaliorum in Hierusalem, nunc communiter Equitum Melitensium dictus, procul dubio e numero antiquissimorum Ordinum eorumque maxime sit, qui prae ceteris fulgent, merito quoque primo loco mentionem illius facere convenit. Tenore Statutorum Ordinis, sive Fraternitatis, tria Fratrum genera huius Ordinis dantur. Distinguuntur in *Equites*, *Presbyteros* seu *Capellanos*, & *Servientes*, prouti Scriptores, qui historiam huius Ordinis tradiderunt, infra adducendi, prolixius indicabunt. Ex Ordine Medicorum Michael SAVONAROLA p) Equitibus huius Ordinis honorifice adscriptus, eius-

o) Vid. VERTOT, *Histoire des Chevaliers Hospitaliers de St. Jean de Jerusalem*. Tom. I. p. 15. 16.

p) Vid. *Historia almi Ferrariae Gymnasii* a Ferrante edita, Tom. II. p. 17. BAYLE Dictionnaire, sub voc. Savonarola.

eiusdemque signo, ob generis sui nobilitatem & merita, ornatus fuit, Principum Estensium Archiater, in Academiis, Patavina & Ferrariensi, Professoris munere functus. Monendum duxi, Equites ex Hispanica & Italica natione non adeo difficilem habere aditum, quam ex Germanica natione. Nam e Statutis Ordinis equestris Sti Iohannis patet, quod Italicae & Hispanicae nationis Equitibus, quatuor generationes nobiles a latere paterno, totidemque a materno, suffecerint, quibus digni censebantur, ut ad equestrem dignitatem adspirare possent. Natio Germanica e contrario, se ipsam onere isto gravavit, vel potius legem sibi imposuit, ut generationes XVI. eidem probandae essent, priusquam aliquis pari potiatur honore. Multos quidem Ordinis S. Iohannis Melitensis Equites, ex Medicorum celebrium familiis adducere possem, ut *Florium ROVERELLAM*, celeberrimi Medici, *Laurentii Roverellae*, Pontificis Maximi Nicolai V. Archiatri, & intimi cubicularii, fratrem; nec minus *Antonium TEBALDUM*, Equitem eiusdem Ordinis, Archiatri Pontificis Calixti III. *Simonis Tebaldi*, nepotem, duosque alios equites Hierosolymitanos, pronepotes celeberrimi Medici, *Ambrosii Cavenaghii*, Protophyfici & Decurionis Mediolanensis, & plures alios. Quia vero non ipsi Medici fuerunt, eos praetermitto, licet ob generis nobilitatem Medicorum Ordini aliqualem splendorem addant.

Presbyteri seu Capellani Ordinis, equitum more, crucem gerunt, neque dubito, *Petrum ARLENSEM de Scudalupis*, medice doctum, horum equitum numero accensendum esse. Est mihi illius imago aeri affabre incisa, quam Thomas de Leu excudit. In eadem imagine, cruce Ordinis Melitensis ornatus apparet. Ex inscriptione vero imaginis, praeter nomen ante allatum, & litteras M. B. O. nil plane de Ordine ac *Petri Arlensis* dignitate constat: Nulla in Biographis eruditorum de vita eius mentio facta; & quamvis rara illa libri, quem scripsit de Sympathia septem metallorum, & selectiorum lapidum ad planetas,

netas, solaque genuina editio opera filii sui, Mantuae Carpentanorum in fol. prodierit, frustraneo tamen labore, in Nic. Antonii Bibliotheca Hispana illum quaesivi. In rubro antedicti sui operis, *Petrus ARLENSIS*, Presbyteri Hierosolymitani nomine effertur *q)*, qui titulus illam dignitatem concernit, qua tunc temporis enituit; ad sacrum vero Ordinem paulo tardius illum accessisse, ex eo coniicitur, quod antea in matrimonio vixit. Cum officium equitum e primo huius Ordinis instituto, aegrotorum scilicet in hospitiiis suscipiendorum curam concernens, Medicorum muneri haud adversetur, cuius officii mentio §. III. facta est, mirum aliquem habere minime potest, cur Medicis, huius Ordinis Fratrum Servientium numero adscriptis, indultum fuerit, crucem, more reliquorum ita dictorum Fratrum Servientium, gestare. Crux ista, si BONANNO fides habenda est, formam solitam crucis Melitenis prae se fert, aureae nimirum, coloreque albo intermixtae ac interlitae; at apicibus binis superioribus seu potius integra parte superiore signum omnino caret, ita ut utrumque modo latus, una cum parte inferiore perfectum, sex apicibus finiatur. BONANNUS quidem *r)* descriptionem crucis Fratrum Servientium supra adductam dedit; verum illam cum cruce Donatorum confundit. In Statutis Ordinis, quorum copiam nobis VERTOT *Tom. IV.* fecit, crucis huius truncatae non nisi respectu Donatorum mentio facta est, ipse cum OSTERHAUSIO l. cit. testatur, crucem linream, minoris nimirum formae quam Equitum, Fratrum Servientium palliis infixam fuisse; cui asserto praedictus OSTERHAUSEN addit, quod Fratres Servientes aurea cruce non fulgeant. Presbyteri, seu Capellani, & Fratres Servientes, teste VERTOT *Tom. IV.* in Statutis probare debent, se e legitimo ac honesto

q) Vid. MORHOFII Polyhistor, Tom. I. Lib. I. Cap. XI. §. II.

r) Vid. BONANNI Designatio Ord. Equestr. Ecclesiasticorum & Secularium. n. 61.

honesto matrimonio natos esse, parentesque habuisse non opifices, nec vilioris opificii munere unquam functos. Fratres vero Servientes ipsi, a suspicione cuiuscunque facti levioris ac ignominiosi, liberi esse debent. Neque dubitandum, quin huius generis Medicorum, cruce, tanquam signo Ordinis notatorum, magnus numerus adduci queat, cum Ordo ipse post adeo longum temporis intervallum, iamiam floruit, ac omni tempore tribus Medicis s) cura Hospitalis vel Nosocomii, Italae Infirmeriae, Ordinis demandata fuit. Alius vero e Medicis, integrae navium turmae, quando triremes, mare petentes, solvebant, iungebatur t); quippe quae consuetudo hodierno quoque tempore viget. In Statutis Ordinis vero sancitum legitur, ut officia Ordinis semper Fratribus Ordini adscriptis conferenda sint.

§. VI.

Equites Sti Sepulchri Hierosolymitani aequae ac *Equites Ord. Sti Iohannis* antiquissimis Ordinum institutis accensentur, qui, cum numerus eorum crevisset, etiam in Italiam transiere, sede Perusiae electa. Postea vero maximam partem a Pontifice Innocentio VIII. Ordini Sti Iohannis MCCCCLXXXIV. admixti fuere. Duodecim vero annis elapsis Alexander VI. tt) Magisterium Ordinis sibi vindicavit, & Guardiano sive Patrum Superiori, Ordinis Franciscani, seu Fratrum minorum strictioris observantiae, quibus custodia Sti Sepulchri demandata est, tanquam summi Pontificis Vicario ad Sti Sepulchri monumentum,

s) C. von Osterhausen Statuta & Ritus Equit. Ord. St. Ioh. in Hierusalem. Francof. 1644. p. 26. & 78.

t) von OSTERHAUSEN Tit. XII. de Officiis Fratrum, & VERTOT l. c. Tom. IV. dans les Statuts. p. 172.

tt) SPENERI Opus heraldicum Tom. I. p. 334.

tum, potestatem ac libertatem dedit, nonnullos peregrinantium, pietate, religione ac meritis conspicuos, in Ordinem istum adoptandi, Equitumque dignitate investiendi. Huius generis Equites, finitis singulis diversorum solennium ambagibus, quas *Franciscus MENENIUS* u) prolixè refert, postremo loco aurea catena donantur, cum appensa cruce, in collo eorum suspensa. Crux ista rubri coloris est, cuius quatuor anguli aliam minoris formae crucem rubram continent, quae singulae cruces, quinque vulnerum Christi in memoriam proditae, eiusdem indolis sunt ac patibulatae, Germanis *Krücken-Creutz* dictae. Equites hoc signo conspicui, matrimonii vinculo se alligare possunt, & una cum reliquis votis consuetis, conjugalis castitatis fidem promittunt. Illorum in numero fuit inclytus ille *Iohannes Weslingius* seu *VESLINGIUS*, Mindeno-Westphalus x). Hic, postquam diu Palaestinam ac Terram Aegyptiacam inhabitasset, munere deinceps Professoris in Academia Patavina functus fuit. *Bernhardus van den BROECK* y), Medicus Batavus, praxi suae, quam Enckhusiae mutuavit, admodum celebris, pro more tunc temporis solito nomen suum mutans, ac *PALUDANUS* dictus, postquam lata in Europae, Asiae ac Africae Terris, itinerum spatia emensus esset, sacri Sepulchri Ordinem equestrem nactus fuit. Recentiori adhuc aëvo, Russiae Imperatoris Nosocomio campestri, quondam Medicus praefectus,

u) Vid. *Deliciae equestrium s. militarium Ordinum, & eorundem Origines, Statuta, Symbola, & insignia, iconibus additis geminis*. Colon. Agrippinae 1613. p. 39. seqq. In fine huius libri tabulas adiecit, quibus Philippus II. Rex Hispaniae in Summum Ordinis Magistrum, eiusque successores ab equitibus Hierosolymitanis, praesertim Belgis ibidem nominatis, anno 1558. in Ecclesia Hochstratana, ditionis Brabantiae, sunt electi.

x) *IMPERIALIS Museum hist.* Lib. I. p. 208.

y) *IOECHERI Lexicon erudit.* univ. sub nomine *Paludanus*.

etus, D. Michael SCHENDO van der BECK 2), origine Macedo, equestri hoc ordine insignitus innotuit.

§. VII.

Ad Equitum Sti Sepulchri Hierosolymitani fere normam, *Equites Stae Catharinae in monte Sinai* a) creari solent, in quo eiusdem Virginis corpus servatur, ideo reliquis e Terra sancta ortis Equitibus illos adiungere placet. Hic Ordo anno 1063. a Personis nobilibus, in custodiam sepulchri Sanctae Catharinae institutus fuit, & sanctis eo tendentibus viatoribus in tutelam dabatur, ut simul hospitii iure fruerentur. Insuper & equites voto conjugalis castitatis sese obstringunt. Numerus eorum quondam valde magnus fuit; Magistrum Ordinis sui ipsi elegerunt; multas praefecturas terrasque possederunt. Equites in amictu albo, mediam rubei coloris rotam, gladio transfixo, insignium loco, in sinistro pectoris latere gerunt. Ex quo vero tempore, una cum iactura Palaestinae & Graeciae, bonis quoque suis hic Ordo orbatus fuit, nunquam iste ad statum pristinum redire, neque ad electionem supremi sui Ordinis Magistri adspirare potuit. Hinc accidit, ut Abbates inter Monachos S. Basilii, quibus custodia corporis sanctae Virginis demandata est, quorumque ad legis normam Ordo praedictus institutus fuit, indulgentibus Pontificibus, iure usi sint, viatores quosdam religiosos in equites Ordinis de Sepulchro S. Catharinae creandi. De hoc genere equitum procul dubio celebris ille *Leonbardus*

c 2

THUR-

2) Vid. Perillustr. BÜCHNERI *Historia Academ. Nat. Curiosor.* p. 497. ubi rubrae Hierosolymitanae Crucis Eques audit, quod genus Equitum ad sacri Sepulchri Ordinem equestrem unice referendum puto. Vid. BONANNI *Designatio Ordin. equest. tam ecclesiast. quam secular.* n. 105. vel Edit. germ. p. 115.

a) Franc. MENENII *Deliciae equest. s. milit. Ord.* iam cit. pag. 49. BONANNI l. c. n. XXI.

THURNEISSER *zum Thurn* fuit, inter Archiatros Electoris Brandenburgici *Iohannis Georgii*, primo & praecipuo loco nominandus, qui in orbe erudito, Scriptis suis, &, quod aiunt, artis alchymisticae scientia valde inclaruit. Autores quidem biographici *b)* nullam dignitatis suae equestris mentionem faciunt; possideo tamen, una cum aliis ipsius iconibus, imaginem ligno expressam, cui verba inscripta: *Effigies genuina Nobilissimi, Clarissimi & Excellentissimi Viri, Domini Leonhardi Thurnbeuseri, Equitis de monte Sinai, Philosophi celeberrimi*, leguntur. Ima in parte imaginis, *Iacobus Colerus*. iun. Berol. March. Med. Stud. post illius mortem, ordine prolixo, versus in eius laudem conceptos addidit. Ceterum evictae veritatis assertum est, quod Imperator *Rudolphus II.* Thurneiserum, qui patruī sui, Archiducis *Ferdinandi*, gratiam iam antea meruerat, multumque penes illum valuerat, nobilitatis insignibus donaverit *c)*: pari modo certo quoque constat, de itineribus diversis in longum latumque ab eodem susceptis, praecipue de illis, quae anno 1560. in Scotiam & in Insulas Arcadicas, anno 1561. in Hispaniam & Lusitaniam, porro in regiones Barbarorum, Aethiopiam, Terram Aegyptiacam, Arabiam, Syriam, Palaestinam, Candiam, Graeciam, Hungariam, & anno 1568. in Bohemiam suscepit; unde in Germaniam 1571. redux, ut ante narratum, Electori Brandenburgico officia sua locavit *d)*. His ubi in itineribus constitutus fuit, & praecipue cum in Palaestina moraretur, dubio prorsus vacat, eum Ordinem equestrem neglexisse, quem, quo tanto maiori autoritate conspicuus esset, suisque promissis alchymisticis tanto graviolem fidem adderet, sibi procul dubio conciliare studuit.

§. VIII.

b) e. g. KESTNERUS in Lex. Biogr. Med. IOECHERI Lexicon erud. univ. MANGETI Bibliotheca Script. medic.

c) M. DIETERICI *Berlinische Kloster- und Schul-Historie* p. 133.

d) Acta Med. Berol. Dec. II. Vol. I. in Praef. & IOECHER in Lib. cit.

§. VIII.

Ordo Equitum Crucis cum Stella rubra, quem nonnulli institutum *Helenae*, matris Imperatoris *Constantini Magni* esse ducunt, sine dubio eiusdem originis, cum Ordinibus *S. Iohannis*, *Teutonico*, *Templariorum*, singulisque iis Ordinibus censetur, quorum mentio §. III. facta, & de quibus dictum fuit, quod tam armis, quam curae aegrotorum in *Palaeestina* vacaverint. Hi pari modo, ac ceterorum ordinum Equites, crescentibus *Turcarum* viribus, in *Europa* fixam sibi sedem pararunt. E vetustissimis rerum monumentis constat, hunc Ordinem *Bohemiae* primum innotuisse, in cuius regni pago quodam, *Pontizke* dicto, villam rusticam acquisivit, & *Xenodochium* pauperum cum *Nosocomio*, in favorem hominum decrepitae aetatis & infirmae valetudinis, instituit, cui deinceps plura huius generis instituta, anno 1238. a Pontifice *Gregorio IX.* & anno 1251. ab *Innocentio IV.* confirmata, accesserunt, quo facto vitam quoque militarem penitus deseruere, & praecepta *Divi Augustini* secuti, ad huius instituti normam, vitae suae rationem composuere, & amictum nigrum, instar Ministrorum ecclesiae, elegere. Antiquioribus temporibus, Equitum in pectore sinistro sola *Crux rubra Melitensis* cernebatur; sed *Magister Ordinis*, *Albertus de Sterneberg*, fratribus Stellam rubram sexangularem e suis insignibus gentilitiis addidit, ut illam rubra sub *Cruce* gestarent. Idem institutum a Pontifice *Innocentio IV.* in *Bulla* confirmatoria deinceps robur suum nactum fuit; unde quoque ratio petenda est, cur *Equites Crucigeri cum Stella rubra*, dicti fuerint. *Magister Ordinis Superior*, s. *Generalis*, *Pragae* in templo & *Xenodochio Sti Spiritus* residet, cui Imperator *LEOPOLDUS* anno 1697. locum inter Antistites sacrorum Ordinum provincialium ecclesiasticos, seu *Praelatos Bohemiae*, assignavit. Fratres huius Ordinis, per *Bohemia*, *Silesiam*, *Moraviam*, *Poloniam*, & *Lithuaniam*, sedes sibi paravere latissi-

mas e). Magister Ordinis Wratislaviae, titulo Magistri Supremi ac Visitatoris Generalis per Silesiam atque Poloniam gaudet, & Magistrum Generalem Ordinis proxime sequitur, residetque in pio instituto Ducali Sti Matthiae Wratislaviae, cuius nimirum Xenodochii sacri Antistes Infulatus audit. Ipsum vero institutum viduae Ducis *Henrici Pii, Annae*, originem suam debet, quae opimis redditibus idem dotavit; parochialis eidem adhaeret aedes, cum splendida bibliotheca.

Cur adeo prolixam huius Ordinis descriptionem praemittere in animum induxerim, causa fuit nonnullorum error, qui Equites huius Ordinis cum Ordine Sti Constantini, vel Melitensi, vel Equitum Ordinis Teutonici confundunt. Praecipuam vero huic commentationi ansam praebuit Doctor *Iob. SCHEFFLERUS*. Iste fuit Imperatoris Ferdinandi III. ac Ducis Olsna-Würtembergensis Archiater, qui, postmodum religionis Romano-Catholicae dogmata professus, Ordinis Teutonici Eques fuisse fertur, uti e Tomo V. Theatri mundi apparet f). Hoc assertum faciliorem fidem invenire potuisset, si tempore instituti Ordinis Teutonici vixisset, quo forte non tam documentorum probandae nobilitatis, quam veri officii, & adimplendi muneris equestris ratio habebatur, cuius Ordinis Teutonici vota praestanda curam aegrotorum praecipue respiciebant, ad quam gerendam iustis SCHEFFLERUS requisitis haud fuit destitutus. Verum tamen celebrem Ludolfiani Operis continuati Autorem non latere debebat, quod SCHEFFLERUS, ex lege Statutorum, dignis ad adipiscendum Ordinem Teutonicum meritis caruerit. Licet autem SCHEFFLERUS in Biographis medicis non reperiat, dum multa Scripta mystica, & ad Theologiam polemicam spe-

e) GRYPHIUS *im kurtzen Entwurff der geistl. und weltl. Ritter-Orden*, in Praefat. Edit. de ann. 1709. BÜSCHING'S *Erdbeschreibung, in dem Capitel von Böhmen und Schlessen*.

f) Vid. *Iob. LUDOLPH'S Schaubühne der Welt*, V. Th. p. 365.

spectantia, tecto sub nomine edidit, Opera vero medica plane nulla ab eodem elaborata in lucem prodire; de eo tamen certior factus sum g), quod post mutatam religionem suam, in praedictum coenobium S. Matthiae, Wratislaviense, sese receperit, Ordini Crucigerorum cum Stella rubra nomen dederit, & sacris sacerdotalibus initiatus fuerit, quo facto, Episcopalis Consiliarii munere indutus, anno 1677. diem obiit supremum.

§. IX.

Insigne documentum pietatis & amoris erga proximum, & quodammodo ad fera usque tempora servati instituti laude dignissimi, exhibet *Ordo Sti Spiritus in Saxia*, Romae vicens, de quo paulo prolixiorum dicendi campum ingrediemur. Hic ferre unicus ille Ordo habetur, qui secundum primas instituti regulas, hodierno adhuc tempore celebratur. Nam, uti ex antedictis patet, cura aegrotorum, omni tempore, praecipuis Ordinum equestrium antiquissimorum officiis annumerabatur, eorumque ad exemplum Ordo Sti Spiritus in Saxia anno 1204. à Pontifice Innocentio III. Romae sancitus fuit, ab initio & origine non adeo late patens. Prope templum Stae Mariae Xenodochium pauperum Romae situm erat, ab *Ibna*, Rege Saxonum plagae orientalis, in usum viatorum religiosorum suae gentis, una cum templo aedificatum, unde ea urbis pars, quam Saxones incolebant, *Saxia*, & ipsum templum, nomen *Stae Mariae in Saxia* seu *Sassia* fortitum fuit. Ad alendos vero pauperes huius Xenodochii, e bonis suis cameralibus, Rex certos quosdam redditus annuos, a successoribus suis aliisque multis piis legatis adauctos, destinaverat. Cum tempore Pontificis ante

g) ARNOLDS *Kirchen- und Ketzer-Historie* P. III. p. 93. LUCAE *Schlesische Chronik* p. 447. SCULTETUS de Hymnop. Siles. pag. 8. WETZELS *geistl. Lieder-Dichter, & Unschuldige Nachrichten*. 1713. p. 858. und 1727.

ante dicti, Guido, Wilhelmi Comitis vel Dynastae Montispeffulani filius, Ordinem Hospitalem, sub Sti Spiritus nomine, ad normam Ordinum in Terra sancta contractorum vel fundatorum, una cum aedificiis curae aegrotorum inservientibus, in Montispeffulana civitate instituerat; Papa Guidonem, confirmato iam instituto, una cum sex Hospitalibus Romam evocabat, tradebatque illi spartam Praesidis in Xenodochio Stae Mariae, postea Sti Spiritus nomine insignito; hodie vero Archinosocomium vel Archihospitale Sti Spiritus dicitur. Integram eandemque absolutissimam huius Ordinis historiam cum HELYOTAS *b)* nobis tradiderit, Lectorem ad eundem remitto. De hospitali aedificio ipso, quod a Pontifice Sixto IV. illo cum splendore adornatum est, quo tempore praesente adhuc fulget, quaedam praemittere placet. Inter res alias memoratu dignas, latum vastumque triclinium hae aedes continent, cuius spatium Lectorum numerus millenarius explere potest. Alio quodam in loco spatiofo, ducenta strata posita sunt, singula aestivo tempore occupata. Sacerdotes & personae nobiles conclavia separata inhabitant, quorum in unoquoque quatuor lecti positi reperiuntur, cibumque e vasis argenteis capiunt. Adhuc unum in hoc aedificio atrium transversim situm, occurrit, vulneratorum receptaculum. Insunt illi quoque camerae peculiares, quibus includuntur mente capti, morbo contagioso afflicti, numerusque morbis laborantium fere continuo millenarius est, quos hoc Xenodochium fovet. In certo quodam domicilio posticae partis Xenodochii, quadraginta nutrices habitant, ad servandos infantes expositos, lacteque nutriendos, ibidem receptae, quoniam haec infantum proiectionum cura praecipuum, pro averruncandis infanticidiis, Fratrum Ordinis munus habetur; infantes vero expositi, machinis singu-

b) HELYOT *Geschichte der geistl. und weltl. Ritter - Orden* Tom. II. p. 235, seqq. & p. 256.

singulari arte effectis immissi, in Xenodochium ut plurimum nocturno tempore, velut torquendo, trahuntur. Praeterea in ipsa civitate, & adiacentibus pagis, bis mille adhuc numerantur nutrices, quarum curae ac nutricio parvuli committuntur. Adhuc alius aedibus inest locus, quingentorum puerorum turba scatens; pueri isti trimuli vel quadrimuli illuc deferuntur, manentque ibidem, donec in certo quodam opificii genere, vel alia quacunque arte eruditi, ad illum statum pervenerunt, ut manuum suarum opera se ipsi alere possint. Sunt & alio in loco puellae quingentae, quae ibidem educantur, donec illam attigerunt aetatem, ut nubere valeant; nubentes, vel vitam religiosam eligentes, e Xenodochio quinquaginta thaleros Romanos, sive, ut KEYSSLERO placet *i*), centum (*Scudi*) pro dote accipiunt. Cum plurimi Pontificum, inter quos Innocentii III. & Sixti IV. mentio iam facta, praecipue quoque Eugenius IV. Leo X. Paulus III. Pius IV. Pius V. & fere singuli papali dignitate florentes illorum successores, merita sibi vendicant, quod Xenodochium hoc, piis foundationibus & legatis iam antea ornatissimum, splendidis ex parte aedificiis, fontibus, picturis, eiusque generis variis ornamentis, donaverint; partim quoque pinguibus redditibus istud ditaverint: adeo mira res non est, cur annui huius pii Corporis redditus Summam 100000. thalerorum Romanorum, quos *Scudi* vocant, longe superent. Nascuntur illi redditus e fructibus nonnullorum principatum, urbium, vicorum atque pagorum Xenodochio subiectorum, ut & ex trapeza sive argentaria, quam aedes istae continent. Immo copiosiores adhuc futuri essent illi redditus, nisi aliqua eorum pars in aliorum Xenodochiorum utilitatem converteretur. Palatium Commendatoris, Praeceptoris sub nomine vulgo noti, mira venustate nitet. Huic vastae aedes adiacent, quas Medicorum, Chirurgorum, Pharmacopolarum numerus centenarius, una cum

i) *Neueste Reisen* Tom. II, p. 31

cum ministrorum Xenodochii numero haud exiguo, inhabitat, praeter multos alios medicae arti & chirurgiae addictos, qui illic quotidie confluunt, quo sese in Medicina, Chirurgia & Pharmacia fructuosius exercere valeant. Ut vero iuvenes, qui in doctrina medica, & reliquis huius doctrinae partibus sese exercere student, tanto magis in singulis proficiant, ipsaque cura aegrotorum, a peritissimis inter Medicos geratur, ordo Instituti iubet, ut quatuor doctissimorum Medicorum, adhibitis binis Chirurgis, multa experientia edoctis, feligantur. Siquidem illo in casu, quo munera Medicorum vel Chirurgorum Hospitali addictorum vacant, publicum examen instituitur, ad quod unusquisque e Medicis ac Chirurgis, tale munus ambiens, admittitur, praecipuumque tunc temporis Antistitis Commendatoris officium est, id agere, ut doctissimo, & in examine praestantiori, haec sparta demandetur. Cum egregio huic instituto nulla adhuc Bibliotheca esset, celebris Archiater & Cubicularius intimus Pontificis, *Io. Maria LANCISIUS*, Medicinae practicae Professor primarius in Archilyceo Romano, anno 1676. & nonnullis hunc sequentibus annis, munere Medici assistentis hoc in Xenodochio functus, integram suam splendidam Bibliothecam, dum adhuc in vivis esset, una cum singulis Codicibus MSCtis, omnique instrumentorum anatomicorum, chirurgicorum, physicorum & mathematicorum apparatus, huic Corpori legavit, solennique Oratione, praesentibus multis Purpuratis & Sedis Romanae ecclesiae Proceribus, de *recta Medicorum Studiorum ratione instituenda*, d. 25. Aprilis 1714. recitata, eidem tradidit *k*). Secundo die feriarum Pentecostalium eiusdem anni, haec

k) Vid. la Bibliotheca Lancisiana, ovvero distinto Ragguaglio della pubblica Libreria, eretta l'anno 1714. nel Sacro Pontificio Archiospedale di S. Spirito di Roma, dall' Illustriss. e Reverendiss. Monfig. *Gio. Maria LANCISI*, Cameriere segreto, e Medico di N. S. Sig. Papa Clemente XI. descritto dall' Abate *Cristoforo CARUGHI*, Dot.

haec Bibliotheca, praesente Pontifice Clemente XI. viginti Purpuratis, magnoque Antistitum numero, maxima cum pompa aperta fuit. Primi anteibant Sacri Ordines; Equites, Conservatores, Principes sanctae sedis, & Patricii Romani Pontificem comitabantur, cui solenne est, hoc die cum magno comitatu Archinosocomium invisere. In ornamentum quoque huius Bibliothecae, LANCISIUS bina busta, ex candido marmore, Papae nimirum Innocentio XI. & Clementi XI. dicata, elaboranda, ac in vestibulo atrii collocanda curavit. Haec busta admodum altis nituntur fulcris marmoreis, quorum alterum herbeo colore, maculisque nigris sine ordine sparsis, (*Verde anticho*), alterum colore flavo stramineo (*Gallo anticho*) notatum, in memoriam muneris Archiatri & Cubicularii intimi, quo penes utrumque Pontificem LANCISIUS functus, gratiaeque, qua apud illos olim valuisset. Dono quoque dedit Statuam marmoream horologio imponendam, imaginem Fortitudinis sistentem. Addidit insuper quasdam reliquias Sancti Pantaleonis Medici, quem LANCISIUS, tanquam studiorum suorum Protectorem, singulari cultu prosequabatur, busto argenteo reconditas. Ad conservandam Bibliothecam & comparandos novos libros, LANCISIUS reditus, e centum locis Montium Camerae Apostolicae non vacabilium, pro fundo, post mortem eius prodeuntes, legavit, illo nimirum nomine ac titulo, quo ad LANCISIUM pertinebant, & in ipso instituto, ac Diplomate Pontificis, (*Breve dicto*) efferuntur. Praeterea, ante obitum suum, CXX. Scudi in honorarium Bibliothecarii, XXX. Scudi pro Custode, illius Adiutore, & decem pro quibusdam minutis expensis, per an-

d 2

ni

Dottore di Teologia e d'ambe le Leggi, Bibliotecario della medesima. Con una Orazione recitata: de Recto usu bibliothecae, e coll' aggiunta d'alcune Poesie dello stesso autore fra gl' Arcadi, detto Egialo Pastore. Dedicato all' Emmo e Rmno Sig. Card. Franc. Maria Casini. In Roma 1718. 4to.

ni tempus solvendis, assignavit. Adhuc LX. Scudi ad alimentum Bibliothecario aedium Sti Spiritus quotannis solvi iussit: quippe qui simul Canonici Sti Spiritus titulo gaudet. Ut ex hoc instituto maius commodum in doctrinam medicam redundaret, LANCISIUS sequenti tempore Academiam philosophico-medecam sancivit, quae in atrio Bibliothecae congregatur. Ne spatium in Xenodochio nimis contraheretur, Commendatoris munere tunc temporis in illo fulgens, *Georgius Spinola* Archiepiscopus Caesareanus, Referendarius utriusque signaturae Papalis, &c. quatuor conclavia, in superiore contignatione aedium Praeceptoris Nosocomii Sti Spiritus sita, a domicilio suo, pro atrio & vestibulo condendo, seiunxit. Cum vero deinceps praedictus Archiepiscopus, Nuncii nomine, Vindobonam mittebatur, successor eius in praefectura, *Sinibaldus Doria*, Archiepiscopus Patracensis, operi exstruendo colophonem addidit, Papa Clemens XI. qui ipse conficiendo & adornando atrio Bibliothecae, haud exiguos sumtus impendit, donoque dedit, hoc institutum non tantum peculiari Diplomate confirmavit, sed & omnibus ac singulis, qui illud institutum quocunque modo violaturi essent, vel minimam schedam, qualicunque sub obtentu, e Bibliotheca subducere auderent, excommunicationis maioris poenam minatus est, a qua nemo, nisi in ipso mortis articulo constitutus, a solo Pontifice Romano, tunc temporis existente, liberari potest. E biographia LANCISII patet ¹⁾, quod verum a LANCISIO, alendae Bibliothecae & honorando Bibliothecario destinatum Legatum, in Summam 12000. Scudi excurrat, additurque aliud Legatum, nimirum 60000. Scudi, Archinosocomio in Saxia ab illo donatum, ad exstruendas aedes, in quibus virorum ac foeminarum decrepitae aetatis, numerus sexagenarius nutriendus esset. Quod-
fi

¹⁾ Vid. IOECHERI Lexicon erud. univers. *Lancisius*, & ibi citati Giornali litterati, & NICERON Memoires.

si mihi proposuisssem, hac occasione de Medicis Bibliothecarum fundatoribus & amplificatoribus nonnulla subiicere, numerosa illorum copia adducenda foret; ubi vero iamiam in enarrando LANCISII instituto, aequae ac in describendo Ordine Sti Spiritus in Saxia, tanto prolixior fui, quanto magis hanc terrae partem earum rerum notitia fugit; insuper & ante adductus liber *Christophori* CARSUGHI raro occurrit, filum dissertationis huius argumenti abrumpam, ac ad Ordinis ipsius constitutiones, habitum, ac hodiernam conditionem revertar. Ordinis fratres omnes aequali amictu induti incedunt; in latere sinistro tam vestis atrae, quam pallii, crucem habent albam linteam, duodecim apicibus distinctam, similem isti, quae Patriarchalis vocatur. Secundum primum institutum Fratres Ordinis laici erant; quibus Clerici quidam seculares adiungebantur, tam ut egentibus, quam aegrotis sacra ministrarent. Nunc vero in numero Fratrum Ordinis Romae, solummodo Canonici regulares, Sacerdotes, & Laici inveniuntur, qui Praeceptorum magno seu Commendatori subiecti sunt. Siquidem tempore praeterito Ordo ille, cum separatis praefecturis sive Commendis gauderet, pro vero Ordine equestri habebatur, licet Fratres Ordinis nunquam arma gessisse legamus; equites tamen olim & cruce & gladio ornatos fuisse, bonaque Ordinis administrasse, imo in Gallia equites quosdam huius Ordinis uxores duxisse, HELYOTIUS l. c. refert. Summe ibi mixtus ex equitibus, iustitiae, gratiae, obedientiae, ministrantibus; porro ex clericis regularibus, religiosis & laicis, Ordo constabat, semper in lite inter se versantibus, usque dum 1700. Rex Galliae fancivit, Ordinem mere religiosum & regularem esse & manere, nec equestris Ordinis in Gallia iura habere, cum iam antea 1689. & 1690. mandatis consilii Status, Magistro Ordinis la Coste, nec nomen magistri Ordinis supremi in Gallia, nec crucem, nec gladium gerere, una cum ita dictis equitibus, sed absque effectu, prohibitum erat. Religiosi Ordinis nunc vi-

tae monasticae nomen dant, & votum solenne nuncupant; laici vero solo voto castitatis, paupertatis, & obsequii, quin & officiorum aegrotis atque pauperibus praestandorum, adstringuntur. Multa in Italia, Germania & Polonia huius Ordinis monasteria & nosocomia, imo & monialibus referta claustra, reperiuntur. In Gallia, uti diximus, Ordo varia perpeffus est fata, & plerumque Commendatori, in Saxia Romae residenti, subiectus fuit. Possidet adhuc nosocomia & monasteria, sub Sti Spiritus nomine clara. Nunc de dignitate Praeceptoris Sti Spiritus in Saxia, Romae degentis, commemorabo, quod hoc munus omni tempore Antistiti seu Praelato proprium fuerit, ob nativitatis originem illustri; quid quod & ipse Papa, virum meritis eximium, huic spartae nunquam non praeficere solet. Ex quo tempore Cardinalis, *Petrus Barbo*, ordini quidem Medicorum, ut aiunt *m)*, non vero Canonice Sti Spiritus, adscriptus, postea Pontificis nomine clarus, Paulus II. dictus, a Papa Eugenio IV, cognato suo, Commendatoris seu Praeceptoris munus impetravit; raro aliquis ex ipso Ordine Sti Spiritus ad illam dignitatem pervenit. Praeceptor seu Commendatarius proprio nomine, Ordinis Magister generalis audit; dum in decretis apostolicis modo Commendator, modo Praeceptor, modo Magister generalis Ordinis Sti Spiritus appellatur. Prior Archinosocomii Romani, secundum in Ordine tenet locum, & Vicarius Ordinis generalis salutatur. A Comite Guidone, Montepessulano, ad praesens usque tempus aliquot ultra septuaginta Praeceptores seu Commendatores numerantur, quo in numero Pontificum unus, septem vel octo Cardinales, bini Archi-

m) Vid. VINCKII *Amoenitates philol. medicae*, pag. 422. Barbonem Medicum fuisse, quoque ex TIRAQUELLO *de Nobilitate cap. 31.* in loco de summis Pontificibus Medicis, patet. Nam Paulus II. ut tradit PLATINA in Vita eius, aegrotantes curiales invisebat, adhibitisque etiam medicamentis curabat.

Archiepiscopi, & duodecim Episcopi reperiuntur. Ab anno 1515. amictus violaceus cum Mozetta & pallio, ad exemplum Antistitum seu Praelatorum, Praeceptorum seu Commendatorum a Pontifice indultus fuit. Commendator in clavi fissura tunicae crucem auream, albo colore encaustam, duodecim apicibus notatam, gerit. Post insignem modo recensitam dignitatem Praeceptorum seu Magistrorum generalium, Romae residentium, Medicae Facultati gloria tanto maior ex eo nascitur, quod, quantum mihi innotuit, praeter praedictum *Petrum* BARBONEM, ad minimum par Medicorum illustrem hanc dignitatem obtinuerit. Hi fuere *Michael* MERCATUS *n*), Italus, Miniatensis, qui non tantum Hetruscae atque Romanae nobilitatis particeps factus, sed & a Sixto V. Protonotarii apostolici munere ornatus, Cardinalem Hippolytum Aldobrandinum, Sedis Apostolicae Nuncium, in Poloniam comitatus est, ut in hoc negotio eidem assisteret. Qua occasione non tantum in pacis negotio, inter Regem Poloniae Sigismundum III. & Archiducem Maximilianum gesto, officio suo egregie fungebatur, sed & adeo Cardinali Aldobrandino sese commendabat, ut ille, cum, Clementis VIII. sub nomine, solium pontificale conscenderet, in rebus summe arduis ipsius consilio uteretur, eundemque haud diu post illud tempus, Magnum Praeceptorem seu Commendatorem Sti Spiritus in Saxia designaret: verum antequam splendidissimi huius muneris possessionem adiret, anno 1593. diem obiit supremum, qui certe, si vixisset, ad dignitates multo splendidiore euectus fuisset. Alter, *Iulius de* ANGELIS *o*), est e gente quadam nobili, Lucana in Dioecesi oriundus, cui purpuratorum aliqui, episcoporum & antistitum originem suam de-

n) Vid. *Prosperi* MANDOSII Theatrum, in quo Max. Christ. Orbis Pontif. Archiatr. exhib. Romae 1696. p. 165. 166. MANGETI Biblioth. Script. med. Tom. III. p. 308.

o) MANDOSIUS l. c. p. 135, 136.

debent; hic per annos multos in Pisana, dein Romana Academia, publice & cum laude medicinam docuit. Tandem summi Pontificis Clementis VIII. Archiater factus, ab eodem Sti Spiritus in Saxia Praeceptoris magni munere donatus est, uti ex sepulchrali inscriptione, in Aracoelitano templo Romae incisa, & apud MANDOSIUM l. c. legenda, patet.

§. X.

Ordo Sti Christi antiquissimorum atque ditissimorum Ordinum e numero celebris est, cuius Protectorem & supremum Magistrum, ab anno 1550. Lusitaniae Regem esse constat. Rex Dionysius anno 1317. Ordinem fundavit, & largissimos redditus ex Templariorum bonis, Fisco addictis, constituit. Ordinis Fratres in Commendatores, Crucigeros maiores, Equites & Presbyteros distinguuntur. Clausura quoque existunt, quae Monachos Ordini addictos alunt, qui S. Basilii regulas sequuntur. Quod ceteroquin Equites facultate gaudeant, uxores ducendi, nota res est. Ordinis insigne est crux rubra, in extremitatibus lata, Italis *Patente* vocata, quae alia candida vel argentea secatur, eamque Equites in atro p), vel potius, ad mentem HELYOTI q), in longo & albo amictu, vel pallio, gerunt. BONANNUS l. c. rubram crucem auro esse inclusam, & albo in amictu gestari, refert. Gerunt praeterea equites in pectore auream crucem, albo colore, encausto pictam, triplice torque collo appensam, vel etiam ligamine serico, quod quidem HELYOT, MENENIUS, BONANNUS, GRYPHIUS, & alii silent. RAMMELBERGIUS r) quidem huius crucis meminit, sed pro more, absque auctoris nomine. Crucem vero non solum in

p) Vid. MENENIUS l. c. pag. 114.

q) Tom. VI. p. 87.

r) I. W. RAMMELBERG, *Beschreibung aller geistl. und weltlichen Orden*, X. Stück pag. 95.

in amictu acu pictam, sed & aliam collo, ligamine serico appensam, gestari, ex nummo in honorem Perillustri GARELLI a Vestnero cuso, video. Nec minus ex icone Io. Curvi SEMMEDO patet, eum crucem, in forma nummi torque appensam, gestasse. Ordinis enim huius signo & celebris ille ac doctus Archiater Sac. Caes. Maiestatis, Pius Nicolaus GARELLUS, nituit s), pariter & Io. Curvus SEMMEDO t), qui se Ordinis Christi Equitem auratum, Sancti officii familiarem, & Domus Regiae Medicum in Portugallia dixit. Porro quoque D. Andr. Iacob. de FACKHU), Philos. & Med. Doctor, Regii in Lusitania Ordinis Christi Eques, Proto-Medicus, & Archiater Caesareus. Praeter hos singulos alii adhuc Medici, ad numerum quinque, ex testimoniis x), celebri Ophthalmico, Iob. Taylor, datis, his in oris inclaruerunt. Hi fuere D. Emanuel dos REYS & SOUSA, D. Iob. de ALBONESCA, D. Benedictus GOMES dos SANTOS, D. Amarius ROGEIRA

s) Vid. BRÜCKMANNI Epistol. itiner. Centur. I. Epist. XXI. de duobus nummis, celeberrimi huius Medici in honorem cufis. Prolixius in Commentatione: *de Nummis in Medicorum honorem & memoriam cufis*, agam.

t) Vid. RATHLEF *Fetzlebendes Gelehrtes Europa*, Tom. VIII. p. 382. Possideo in iconophylacio meo Medicorum locupletissimo, duas icones Ioannis Curvi SEMMEDO, aeri incisas, quarum altera 1689. a Iohanne Valck, & altera 1716. a M. Dossier excusa est. In posteriore Ordinis signo notato, hanc inscriptionem legimus: *Ioanno Curvo Semmedo, Cavalleyro professo da Ordem de Christo, Familiardo S. Officio, & Medico da Caza Real; Natural de Montforte; nascido em Oprimeiro de Dezembro de mil seiscientos & trinta, & cinco deidade devitenta & hum annos.*

u) Vid. BRÜCKMANNI Epistol. itiner. Cent. I. Epist. XXI. & XXII.

x) *Sammlungen und Urtheile der vornehmsten Akademien von Europa über den beglückten Fortgang derer Operationen des Herrn Jo. Taylor.* Franckf. am Mayn 1751. 8v. p. 33. 34. 35. 42. 61.

GEIRA da COSTA, D. Emanuel MONTEIRO de FONSECA, qui singuli Professores atque Lectores in Facultate Medica Academiae Conimbricensis extitere. Insuper & me legisse memini, quod anno 1599. tempore pestis, Lisbonae, par Medicorum celeberrimum Ordinis Christi Equitum nomine ornatum fuerit y), quod nimirum viri isti durante pestis tempore in civitate manserunt, & aegrotos curarunt, quorum vero nomina non innotuerunt. Addimus his *Iacobum de LARGE* z), natione Gallum, & Facultatis Medicae Parisinae Doctorem, qui circa annum 1666. apud Mariam Franciscam Elisabetham, Nemorensensem, Lusitaniae Reginam, & Alphonsi IV. coniugem, Archiatri munus implevit, & Eques Ordinis Christi creatus est. Non ita pridem quoque *Christophorus MEIGHAN*, Medicinae Doctor, Eques Ordinis Christi, & Academiae regiae Scientiarum Rothomagensis Membrum, natione, ut puto, Anglus, Tractatu de Fontibus medicatis de Barreges, Londini MDCCLXIV. iterum edito zz), inclaruit.

§. XI.

Ordinibus secularibus antiquis equitum, in Gallia *Ordo Sti Michaelis* accensendus erit, Amboisiae a Ludovico XI. anno 1469, ipsis Calendis mensis Augusti, institutus. Tempore foundationis, placuit auctori, numerum 36. equitum stabilire, qui solummodo huic Ordini adscriberentur. Hi tempore primo instituti Ordinis pro signo gerebant nummum memorialem, cui imago erat impressa Sancti Michaelis cum Dracone pugnantis. Signum istud ex aurea catena pendebat, conchis aureis ornata,

y) Vid. *Casp. Cald. de HEREDIA Tribunal magico-medicum Tom. I.* pag. 514.

z) Vid. MATTHIAE *Conspectum Historiae Medicorum chronologicum*, p. 735. §. 944.

zz) Vid. *Journal des Scavans* 1765. p. 396.

ornata, & aureis nodis connexa. Splendidus admodum erat hic Ordo, & multum habebat ponderis, qui, referente BUSSIERO *a)*, tunc tantae dignitatis censebatur, ut cum Ordine aurei Velleris ac Periscelidis aequo honore coleretur. Ludovicus XI. cum florere inciperet Ordo, quindecim modo equites creavit, quorum in numero regni sui Duces potentissimi, Comites, atque Ministrorum principes fuere, eorumque nomina in Scriptis HELYOTI, MENENII, aliisque libris Ordinum historiam tradentibus, inveniuntur. Conferebatur quoque postea Regibus atque Principibus magnis extraneis, in singulare amicitiae & honoris signum, ipseque Imperator Carolus V. quovis festo die Sti Michaelis eodem indutus fuit *b)*, quemadmodum e contrario Galliae Rex Franciscus I. aurei Velleris insignibus cinctus apparebat, eo die, quo festum Sti Andreae celebrabatur. Cum idem Franciscus I. Magnae Britanniae Regi Henrico VIII. Ordinem Sti Michaelis misisset, hic statim grati animi testificandi causa, Equitibus Ordinis aureae Periscelidis eundem Franciscum vicissim adscripsit *c)*. Autoritas atque praerogativa Ordinis temporibus Henrici II. Galliae Regis non minor fuit, quippe qui nova ornamenta eidem non solum addidit, sed & Ordinis ministros lauto amictu multo splendidiore reddidit. Ast, licet Carolus IX. adhuc anno 1572. ante diem Sti Michaelis vespertino tempore, celebri cum pompa, in folio regio ornatu splendido sedens, Ordinis solennia faceret, & Regum Hispaniae, Daniae ac Sueciae, tanquam sociorum illius Ordinis, regnorum arma, sub alio regio folio, e panno serico auroque textili efficto, una cum insignibus Ordinis Sti Michaelis decorata, in altum expandi iussisset, tamen Francisci II. Caroli IX. & Hen-

e 2

rici

a) BUSSIER Historiae Francicae Lib. XIII. p. XXIV.

b) Vid. SANDOVAL Hist. Caroli V. Lib. III. §. XIX.

c) Vid. ASHMOLE Institution, Loix & Ceremonies du tres noble Ordre de la Jarretiere, in fine.

rici III. aevo, Ordinis huius autoritas magnam iacturam facere ac deminui incipiebat, illa ex ratione, quod numerus equitum nimium in modum augeretur, unde dignitas & eminentia, quae Ordinis equitibus alioquin adhaeret, valde minuebatur, imo evilefcebatur.

Cum Henricus III. *d)*, Rex Galliae ac Poloniae, anno 1578. Ordinem Sti Spiritus fanciret, Ordo quidem Sti Michaelis nihilominus retinebatur & valuit, dignitasque Cancellarii Ordinis Sti Michaelis, cum dignitate Cancellarii Ordinis Sti Spiritus miscebatur. Verum tamen Ordo Sti Michaelis pristinum suum splendorem nancisci non poterat. Quapropter Rex Ludovicus XIV. anno 1665. omnes equites abrogabat, centum solummodo servatis, quem numerum sanctum esse volebat, fanciebatque ne unquam excederetur. Horum in numero sex equites ecclesiastici esse debebant, vel Abbatiarum veri possessores, vel aliorum munerum ecclesiae splendidiorum antistites, vel Templis cathedralibus, vel Collegiis sacris adscripti; sex alios equites togatos e Collegiorum civilium numero, splendida munera magistratuum gerentes, feligi iubebat. Reliqui equites LXXXVIII. equites gladii, seu Chevaliers d'Epée, dicebantur. Tenore Statutorum, quae eo tempore Ordini dabantur, aequae in ecclesiasticis ac secularibus equitibus requirebatur, ut tribus generationibus a latere paterno illustres, ac decennali munere functi essent, quibus requisitis accensebatur, ut religionem catholicam profiterentur, cum alio tempore & evangelicae religioni addicti *e)* ad illum ordinem admitterentur, cuius veritatis exempla in Claudio SALMASIO, item in praefecto classis

d) Vid. Recueil de diverses pieces, servant a l'histoire de Henri III. Roi de France & Pologne, dans le Journal du regne de Henri III. p. 34. HELYOT l. c. Tom. VIII. p. 445.

e) Histoire de l'Edit de Nantes Tom. III. Liv. III. pag. 180. Liv. IV. pag. 257.

classis maritimae *Michaele* RUYTERO, multisque aliis occurrunt. Quo maior autoritas illius Ordinis esset, lege decretum fuit, ut equites Sti Spiritus vespera, actum equestris nobilitatis solennem praecedente, Ordine Sti Michaelis induerentur; hinc & duplici Ordinis catena arma illorum gentilitia cinguntur. Equites Ordinis Sti Spiritus in latere, Ordinis sui crucis adverso, signum Ordinis Sti Michaelis ostendunt. Verum ac genuinum Ordinis Sti Michaelis signum HELYOTUS, aliique Ordinum Scriptores parum accurate tradunt, ac diversimode explicant; comperta tamen fide asserere valeo, quod Equites praesenti tempore illustres, aurea cruce octangulari, Melitensi simili, encausti operis margine albo notata, induantur. In intervallo quatuor angulorum interiorum crucis, lilium aureum floret. In media & orbiculari parte crucis, candido colore opere encausto parata, effigies Archangeli Michaelis cum Dracone pugnantis, apparet. In octo apicibus crucis, octo globuli aurei cernuntur, ipsa vero crux a ligamento nigro, macerato, quod collum cingit, demissa, pectori superimpendet; more quidem Statutis Ludovici XIV. adverso, quibus sancitum fuit, ut crux ab atro & lato ligamento pendens, ad modum praecinctorii gereretur.

Occasione illa, qua in Novis publicis Ultraiectinis gallici idiomatis, die XXIII. mensis Maii, anni MDCCLX. & die XXVI. mensis Ianuar. anni MDCCLXII. binorum Capitulorum Ordinis mentio facta est, de cruce Ordinis, supra memorata, descriptio simul traditur, signo crucis ex aëre respondens, in figura aenea nitide expressa, conspicuo, quae imaginem celeberris *Georgii Mareschalli*, autore Daullé, viro artis suae peritissimo, refert; de quo *Mareschallo* infra mihi locus dicendi erit. Nonnullis in libris, qui Ordinum historiam tradiderunt, exempli causa in *Commentatione Rammelsbergiana f)*, locus oc-

e 3

currit,

f) RAMMELSBERG l. c. p. 28.

currit, ubi asseritur, quod Equites hanc crucem ligamento rubro, ad manus latitudinem extenso, alligatam, ab humero dextro ad laevum usque femur demissam, gerant; insuper & in sinistra pectoris parte, crux aurea & magna, in tunica, acupicti operis, quadrangularis, apicibus obtusis notata, fingitur, cuius in extremitate superiori ac inferiori littera P. ad latus dextrum vero & sinistrum littera F. auro contexta, appareat. In media parte crucis scutum aureum, mediae formae, haerere dicitur, cui Angelus Michael cum Dracone aequae ac Ordinis signo intextus, insideat, manu sinistra scutum caeruleum litteris aureis L. R. notatum, dextraque manu ensen tenens; in angulis vero acupictae crucis fulmina aurea quod appareant, contenditur. Cum a RAMMELSBERGIO nulla Autorum testimonia adducantur, affirmare haud valeo, quo veritatis fulcro haec commemoratio nitatur, quam certe falsam esse credo, eiusdemque fidei cum HELYOTI sententia, qua contendit, Ordinum Capitula, abhinc longo tempore, non amplius celebrari, ac Equites solummodo connivendo crucem ligamento caeruleo appensam, & in clavi fissura tunicali haerentem, secum ferre.

Recentioriaevo, diversa Ordinum capitula celebrata sunt: nimirum anno MDCCLVIII. quarto Decembris die, Cordigerorum in conventu, cui actui solenni Marchio de Puyseux, Status Minister, Eques Ordinum regionum, pallio & monili Ordinum indutus, Regis nomine praesidebat; nec non alio tempore eiusdem generis actus solennis habebatur, die VIII. mensis Maii, anno MDCCLX. in Magno Conventu Fratrum Observantiae religiosae, quo in actu Dux de Fleury unus ex Paribus Regni (*Pair*), Ordinumque regionum Eques, pari modo, Regis sub nomine, praesidium tenebat, & equites solenniter creabat. Designavit equitum aliquis ex Ordine Sti Michaelis, Perrotinus de Barmond, fundum peculiarem, ad cudendam monetam auream magnam, quae Regi a Secretario Ordinis, quoties-

tiescunque solennia celebrantur, traditur. Tali modo, Vir celeberrimus, Illustris Dominus *Io. Baptista* BOYER, Regis Confiliarius, Medicus in Supremo Senatu, ac in Generali Praefectura Parisiensi, Decanus Facultatis Medicae Parisinae, Militarium Regni Nosocomiorum Inspector, Librorum Cenfor regius, Societatis Londinensis Socius, Eques & Secretarius huius Ordinis, praedictam monetam Regi, tanquam Ordinis Magistro generali, die XXX. Iun. anni MDCCLX. obtulit, quippe qui honor & alio tempore, nimirum die II. Ian. MDCCLXV. celeberrimo BOYERIO contigit, id quod supra adductae litterae Batavae d. XVIII. Iul. MDCCLX. & IV. Ian. MDCCLXV. testantur.

§. XII.

Cum Ordo Sti Michaelis per saepe viris doctis & varios ob artes insigni fama praeclaris, tribueretur, levis admodum erit causa, quae mirum aliquem habere possit, cur, antiquioribus aequae ac recentioribus temporibus, non pauci Medicorum illius muneris participes facti sint. Inter antiquissimos huius Ordinis equites, locum sibi merito vendicat *Antonius Musa* BRASSAVOLA g), vir valde eruditus, & medica, quam professus est, arte celebris, quem multi Pontificum, Imperator Carolus V, Henricus VIII. Angliae Rex, multique insuper alii Reges ac Principes titulo Archiatri donaverunt, Rex vero Franciscus I. cognomine *Musa* illum decoravit, vel in memoriam *Antonii Musae*, quo cum aequo potitus honore, vel, referente ac sentiente BORSETTIO l. c. ac si scientiarum autor extitisset; cum omnibus in scientiis valde versatum & eruditum illum fuisse, constat. Diversis enim in Academiis BRASSAVOLA, triduo opere

g) Vid. BARUFFALDI Commentario istorico erudito all' iscrizione di Antonio Musa Brassavola &c. Ferrariae 1704. 4to & Historiae Almae Ferrariae Gymnasii per Ferrantem BOSSETI, Pars II. pag. 133.

opere continuo, theses de quocunque variarum scientiarum argumento defendit. Idem ille Rex magnus, doctrinae & artium Censor iustus, BRASSAVOLAM Archiatri titulo & munere donavit, ut & ordine equestri Sti Michaelis, qui tempore ante nominato maxima adhuc autoritate fulgebat. Monumentum, quod Ferrariae in honorem BRASSAVOLAE exstructum cernitur, singula honoris officia, aequae ac titulos, quibus honoratus fuit, iusto numero explicat. Insignis praerogativa atque honor, quibus Franciscus I. BRASSAVOLAM ornavit, dum Ordinis munere illum donaret, quo ipse tanquam Ordinis Magister generalis fulgebat, & quo Imperator Carolus V. item Angliae Rex Henricus VIII. velut ornamento eodem tempore induebantur, cuiusque nonnisi magni Principes & Regni ministri participes fiebant, luculentum testimonium perhibent, quanto in pretio huic Principi fuerint viri virtutis atque doctrinae praestantia insignes: nisi iam de regio, quo viros doctos amplecti solebat, favore, multa documenta in monumentis historiae litterariae reperiantur. Quantumvis & Carolus V. cum Francisco I. continua fere in lite versaretur, uterque tamen in eo conveniebat, quod eruditos, interque eos praecipue Medicos, gratia sua dignos existimaret; cuius veritatis unicum modo exemplum, maiori e numero, adducere lubet. Cum par istud Principum, praesente Pontifice Paulo III. Nizzae, urbe in Provincia Gallica, MDXXXIII. inducias decennales pactum esset, singulique Principes congressum solennem in Aquis mortuis celebrarent, ibidemque amice convivarentur, *Andreas CIBBO*, Perusinus, illustri familia natus, prudentia, morum elegantia, ac eruditione omnibus carus, Archiater Pontificis Pauli III. unicus ex omnibus Ministris, in eminentiore dignitate constitutis, fuit, qui convivio horum Principum intererat, & augendo consortio adhibebatur *b)*. Patebit quoque e sequen-

b) *Caesar CRISPOLTUS* in *Perugia Augusta*, Lib. III. pag. 335. *Prosp. MANDOSIUS* l. c. p. 25.

tibus, Imperantes binos antedictos, plurimam equitum auratorum partem denominasse.

Facile ceteroquin fidem invenit, illo quoque tempore, quo Ordinis splendor minuebatur, multos e Medicis illi adscriptos fuisse, quorum nomina parum innotuerunt. Verum notatu dignissimum factum censeretur, quod Rex Ludovicus XIV, restituto hoc Ordine, annoque MDCLXV. in meliorem statum redacto, novisque legibus adornato, mox circiter anno MDCLXIX. vel MDCLXX. clarum illum Medicum & Antiquarium, *Iohannem Baptistam CAPPONIUM* ⁱ⁾, Medicinae Professore Bononiensem, in hunc Ordinem suscepit, postquam ipse nummum Othonis aeneum Aegyptium, una cum erudito Commentario, in quo nummum suum protulit & interpretatus est, Regi Christianissimo obtulisset. *Antonius* DEIDIER, Consiliarius Regius, olim Professor in Facultate Montepessulana, Membrum Societatis Londinensis, & Medicus regius in triremibus Massiliensibus, nomine Equitis Ordinis Sti Michaelis aequè clarus fuit, id quod e rubro diversorum scriptorum ab illo editorum apparet, e. c. in titulo Anatomiae illius explicatae, in Consultationibus ipsius medicis, aliisque ab illo & haeredibus in lucem missis operibus. Scriptores biographici Medicorum pauca de illo referunt, quin & Vir eruditus, ELOY, conterraneus eius, in Lexico historico-medico, plane nihil de illius vita tradit, sed modo Dissertationis alicuius, anno MDCCXXIII. de Morbis venereis impressae, mentionem iniicit, cum tamen longe maior numerus operum doctorum sub nomine illius innotuerit, in quibus Italus ille, qui *Lexicon Eloycum*, Neapoli MDCCLXI. prelo mandatum, sua civitate donavit, varia recenset. DEIDIERUS iamiam seculo praeterito vixerit,

i) de CAPPONIO vid. *Prosperi* PARISII *Rariora Magnae Graeciae Numismata*, 1683, in fol. in Praef. *Christ. Arnoldi* p. 9.

xerit, necesse est; eius enim Physiologia, tribus Dissertationibus comprehensa, iam anno MDCCVIII. in urbe Montepessulana prelum evasit. Consultationes eius & Observationes medicinales, anno MDCCLIV. illo iam mortuo, Parisiis evulgatae sunt. Praeterea de eodem comperi, quod in an. MDCCXX. quo pestis in urbe Massilia dire saeviebat, una cum Cancellario Academiae Montepessulanae, illustri *Francisco* CHICOYNOVIO postmodum anno MDCCLII. demortuo, quo tempore Status Consiliarius, Archiater, & Inspector Generalis Mineralium in regno aquarum audiebat, nec non VI. aliis Medicis Montepessulanis, iussu Ducis regentis, ad locum antedictum, in auxilium aegrotorum missus fuerit. Hac sparta tam bene fungebatur, officiorum ingenua praestatione, ut Episcopus Massiliensis, qui, velut Pastor bonus, urbem non deseruerat, sed aegrotos, summis in angustiis constitutos, integerrima ope iuverat, publicis litteris *k)* eundem, una cum CHICOYNOVIO & BOUTILLIO, valde extolleret collaudaretque. Diversae DEIDIERII exstant Dissertationes breves, ac peculiare litterae ac observationes, quae tempore pestis, & haud ita multo post, in lucem prodierunt, plurimam partem Tractatui, de Causis morborum, & pestem sanandi modo, anno MDCCXLIV. iubente Rege evulgato, insertae sunt. Editor illius operis, tempore, quo typis illud mandatum fuit, simul excudendam non curavit Orationem a DEIDIERO de Pestis contagio in Academia Montepessulana olim habitam; quae vero nunc in tertia parte Consultationum ipsius legitur. Illustri CHICOYNOVIUS Massiliae, & postmodum in Oratione Montepessulana, publice defenderat, pestem illam non magis fuisse contagiosam, quam de febribus acutis, morbo miliari, variolis, aliisque morborum generibus malignis contenditur, sed solam causam mortiferam peiorem in effectu terroris metusque latere. Verum experientia docuit, quam

k) *Breslauer Samml. XIV. Versuch, p. 523.*

quam damnosus eventus haec sententia fuerit *h*), & quantum oriri malum potuisset, dum Magistratus ad sententiae illius tenorem rationes suas componeret, eodemque placito tanquam norma rerum disponendarum uteretur. Celeberrimus ASTRUC, illo tempore Professor in Academia Montepessulana, publico statim examini Dissertationem submittebat, qua defendit, pestem omnino esse mortiferam, aërisque particulis noxiis, quibus ille scateat, corporibus sese insinuare *m*). Cum anno MDCCXXV. DEIDIERUM ordo Orationis solennis tangeret, hic admodum circumspēcte utramque sententiam refellit, adeo ut adversarii illius instituti sui rationem fere nullam animadvertent, ex qua de argumento, in illos directo, conicere possent: Quam suspicionem eo avertebat, quod alios viros doctos nominaret, qui eandem cum CHICOYNOVIO & ASTRUCIO sententiam foverant; contendebatque, non quidem aëris qualitate corpora venenari, sed per contactum immediatum vestimentorum, a contagio pestis infectorum, malum istud disseminari. Huic dissensui de contagio pestis inter Medicos nascenti, Illustrissimus Franciae Cancellarius DAGUESSEAU providum hoc & bene ponderatum iudicium addidit: pestem non quidem esse contagiosam, plebi esse persuadendum, sed tamen magistratibus in rebus disponendis ordinem eligendum esse, qui contrariam sententiam foveat, quo omnis contagio arceatur.

Cum in Scriptis biographicis medicis, de Antonio DEIDIERO nihil plane consignatum reperiatur, huic themati de curriculo vitae ipsius, modo paulo prolixiori, immoror, suspicans nimirum, quod, deleta peste Massiliensi, mox Ordinem Sti Michaelis

f 2

chaelis

h) Vid. ANTRECHAUT Relation de la Peste, dont la ville de Toulon fut affligée en 1721. à Paris 1756. p. 360. 361. *Breslauer Samml. XV. und XVI. Versuch.* p. 374.

m) Journal des Scavans 1756. Fevr. p. 333.

chaelis, in praemium praestitae ab ipso operae, adeptus fuerit, cuius muneris alii quoque multi participes facti sunt, de quorum zelo singulari, in adimplendis officiis, constitit, & quorum numero ante nominatus d' ANTRECHAUT *n*), Telonenfis Consul primus, pari maectatus honore, cum stipendio annuo ad dies vitae mille librarum, adscribi meruit. Cura Ducis regentis paterna, ad extinguendum istud malum suscepta, ne in maius exitium vergeret, causa fuit, quod Medicis atque Chirurgis, durante pestis intervallo, lauta stipendia designarentur, ad excitandam eorum operam, in defungendo sanandi munere. Inter alios Chirurghi Telonenfes, ab aula hunc in locum missi, menstruam mercedem quingentarum librarum monetae Gallicae accipiebant *o*), singuli vero Medici Massilienses auctoramento donabantur, quod annum illis stipendium quadingentarum librarum ad vitae tempus promittebat, eiusdemque civitatis Chirurgis, modo proportionato, annum tale beneficium decernebatur. Seligebatur quoque par Medicorum, quod Telonium mitteretur e Facultate Parisina, Doctores MOINE & BAILY, quibus, praeter Summam quinque millium librarum, unicuique pro absolvendo itinere seorsim destinata, menstruum adhuc salarium, nimirum decem millium librarum, quamdiu in loco pestis commorabantur, solutum fuit, quo tempore finito, auctoramento annui stipendii mille & ducentarum librarum, ad dies vitae honorati fuerunt *p*). Malo hoc quam felicissime eruncato stipendia, insuper beneficia, Ordines equestres, aliaque honoris signa, in bene meritos conferebantur, de quibus subinde differendi mihi locus erit.

Quod illustris Dominus *Iohannes Baptista* BOYER, Consiliarius, Medicus in Supremo Senatu, &c. variis Dissertationibus scrip-

n) Vid. d'ANTRECHAUT l. c. p. 291. p. 379. 380.

o) Vid. d'ANTRECHAUT l. c. p. 287.

p) Vid. *Breslauer Samml. XV. und XVI. Versuch* p. 45. p. 601.

scriptisque eruditus clarus, Eques huius Ordinis, eiusque secretis praefectus sit, iam antea asserui. Num vero Ritus & insigniora saluberrimi Medicorum Parisiensium Ordinis decreta, quae secunda vice anno MDCCXVI. Lutetiae in lucem prodierunt, ac autorem suum *Io. Bapt. BOYERIUM* profitentur, huic Viro eruditissimo originem suam debeant, certo affirmare non possum. Libri huius copia nostris in oris nulla plane datur, & licet liber sub titulo: *la France litteraire*, Parisiis editus, de facti certitudine spem aliquam promittere posset, satis tamen constat, quod in isto libro, maximus eruditorum nominum numerus indice accurato atque integro operum, ab illis editorum, destitutus sit. Praecipue illum defectum, Medicorum in numero recensito, observavi; &, quod maxime miror, de celeberrimo BOYERIO neque nomen notatum, nec aliud quicquam de illo consignatum reperitur. Prouti in Facultate medica Parisiensi mos ille obtinuit, ut in honorem Decani de munere suo decedentis, nummus memorialis, cum illius effigie cudatur; idem h. nor quoque anno MDCCLVI. BOYERIO illustri & doctissimo contigit. In altera parte huius monumenti imago eius nitide efficta, ad pectoris ambitum usque expressa, directo in laevum latus vultu, cernitur, cum ornamento crucis Ordinis Sti Michaelis, a ligamento collum cingente pendentis, inscriptaeque huic monumento leguntur litterae: *I. B. Boyer Reg. St. Mich. Ord. Eq. F. M. P. Dec.* In parte inferiori: *I. Du Viv.* 1765. quae litterae ita explicandae: *Io. Bapt. Boyer, Regii Sti Michaelis Ordinis Eques, Facultatis Medicae Parisinae Decanus.* *Io. du Vivier* nomen monetarii illius celebris, a quo diversa huius formae opera prodierunt, indicat. Alterum latus arma, vel insignia ipsius gentilitia habet, nimirum taurum ac stellam alte nitentem, in campo coeruleo. Clypeus armorum, cum Ordinis catena & cruce Ordinis Sti Michaelis inde demissa, in conspectum datus; integer vero ornatus corona comitiva tegitur, cuius generis coronam in num-

mis compluribus Decanorum Facultatis Medicæ Parisiensis me vidisse memini; e. c. in monumento A. DOUTE, Decani in annis MDCCXVII. & MDCCXVIII. Utrumque latus armorum BOYERII laureolas tenet, sub quibus par sceptrorum, pulvinari incumbens, cum ferto stellato, tanquam signis dignitatum academicarum, apparet. In ordinis Capitulo, anno MDCCLVIII. celebrato, quoque Dn. *Claudius* BOURDIER de la MOULIERE, Doctor Regius Facultatis Medicæ Parisinae, ac Dn. *Caspar* COCHIN DUPUY, eiusdem Facultatis Doctor regens, Regis Consiliarius, Medicus primarius rei nauticae, & in arce maritima Rupifortensi Anatomæ ac Chirurgiæ Professor regius, una cum aliis nonnullis Ordini Medicorum non adscriptis, Equitum Ordinis dignitatem consecuti fuerunt. Cum festum Ordinis solenne anno MDCCLX. celebraretur, Dn. *Richardus* de HAUTESIERCK, primus exercituum Medicus, salubris Consilii regii Socius, nec non militarium regni nosocomiorum Inspector ac Proto-Medicus, Regiæ Scientiarum Academiae Goettingensis Socius, in equestrem hunc Ordinem adoptatus fuit, cuius Formulæ medicamentorum Nosodochiis militaribus applicatae, Casselis anno MDCCLXI editae, in Germania innotuerunt. Non dubito, quin & alii complures e docto Medicorum cœtu, præter ante nominatos, dignitatis equestris participes facti sint. Quod si enim Codicem medicamentorum Parisiensium inspicio, qui anno MDCCLVIII. in lucem mittebatur, in præmisso Operi catalogo Doctorum regentium Facultatis Medicæ Parisiensis, nomina diversorum membrorum mihi occurrunt, quibus vocabulum Eques, additum reperitur. Eorum in numero sunt Viri celeberrimi: *Franc.* POUSSE, *Michael Ludovicus* VERNAGE, Censor regius, *Nic. le Roy de St. Aignan*, *Lud. Maria* POUSSE, Censor regius, *Car. Franc.* THEROULDE de VALLUM, *Io. Franc.* CLEMENS MORAND, Reg. Soc. Lugd. Socius, Regii Medicorum Nancianorum Collegii Socius honorarius, *Claudius Franc.* GRANDOLAS, Potentissimi Stanislai, Poloniarum Regis, Lotharingiæ & Ba-

Barenfis Ducis, Consiliarius & Medicus, nec non Anatomes & artis obstetriciae in gratiam matronarum p. t. Professor, *Petrus Abraham PAION de MONCEL*, *Theophilus de BORDEU*, Nosocomii regii & militaris Boregiensis Medicus designatus. Cum nominibus *Cochin DUPUY* & *BOURDIERII de la MOULIERE*, hoc in Indice notatis, vox, Eques, adiecta reperiatur, & iam antea innotuerit, quod anno MDCCLVIII. Ordinis Sti Michaelis honore mactati fuerint, ambiguus haereo, num ad Ordinem, de quo nobis sermo est, referendi, an potius vox, Eques, pro *Ecuyer* seu *Armiger* nominibus addita sit, cuius verbi vis ex *Henrici SPELMANNI* Glossario, vel ex *P. DANIELIS* Historia militiae Gallicae petenda. Forte etiam acquisitae nobilitatis signum esse potest, eo magis, quod in Gallia haud raro contingit, ut viri bene de republica meriti nobilitentur, quo honore dignissimus ille *Archiater FAGONIUS*, illiusque celebris successor *CHIRACIUS*, ut & *CHICOYNOVIUS* nuper demortuus, alique plures enituerunt. Imo clarius hoc apparet ex diplomatibus variis nobilitatis, quae de *VAUX* Iudici suo funereo Chirurgorum Parisiensium adiecit, in quibus expressis verbis nobilitati, cum nominibus & honoribus nobilium & armigerorum, de *Nobles* & d' *Ecuyers*, salutantur & decorantur.

§. XIII.

Posteaquam in Gallia a temporibus Francisci I. doctrinae medicae, ceterarumque scientiarum, quae illi adhaerent, utilitas cognita atque perspecta fuit, imprimis quoque Chirurgiae studium praecipuis doctrinae partibus accensetur, praeceptisque solidioribus imbuuntur, qui huic arti operam navant. Complures docti viri, hanc artem professi, inclaruerunt, amplissimis non tantum muneribus & honorum titulis conspicui, sed & nobilitatis gradum quoque cum beneficio Ordinis Sti Michaelis consecuti. Nulla adeo amplius caussa superest, quae mirum

mirum aliquem teneat, cur Chirurgia hoc in regno prae reliquis maturiorem splendorem naeta fuerit. Quodsi Indicem Chirurgorum Gallicorum *q)*, praesenti adhuc tempore clarissimorum, & in hoc artis genere versatissimorum, quos membris Academiae chirurgicae Parisinae adscriptos esse novimus, lustrare lubeat; statim in fronte huius Indicis nobis occurrit celeberrimus Academiae Chirurgorum Praeses, *Germanus de la MARTINIERE*, Armiger, Regis a Consiliis, eiusdem Chirurgus primarius, Eques Ordinis Sti Michaelis, Chirurgus regni praecipuus, Academiae Regiae Holmientis Socius. Sequitur hunc modo celeberrimus *Salvator MORAND*, Armiger, Membrum Acad. Reg. Scientiarum Paris. Soc. Reg. Londin. & Academiae Rothomagensis, Petropolitanae, Bononiensis & Florentinae, Censor regius, Inspector Nosocomiorum militarium generalis, & Chirurgorum Praefectus in Nosocomio regio militum invalidorum. Fuit quoque Secretarius perpetuus Academiae Chirurgicae Parisinae, quo munere cum se abdicaret, in eius locum Dominus *Louis*, variis editis scriptis inclytus, successit. Porro ad eandem Ordinis dignitatem adscenderunt celeberrimus *PIBRAC*, Armiger, Eques Ordinis Sti Michaelis, Chirurgorum Praefectus in Schola regia militari, & denique clarissimus *PARCHET*, Armiger, Eques Ordinis Sti Michaelis, Regis a Consiliis, & Chirurgus primarius Regis utriusque Siciliae. Viginti & aliquot anni erunt, quo intervallo ante hoc tempus, celeberrimus ille *Georgius MARESCHALLUS* eodem honore fruebatur. Praesidium ille primus exstitit in noviter Chirurgorum Academia erecta, Consiliarius regius erat, eiusdemque inter Chirurgos primus, Dynasta de Bievre, aliarumque terrarum, de quo iam antea mentio facta est. Cum vero, quantum mihi, & ex monumentis historiae litterariae gallicae patet, pri-

mus

q) Memoires de l'Academie Royale de Chirurgie a Paris 1757. 4to mai. Tom. III. in Praef.

mus ille inter Chirurgos fuit, ad quos Ordo hic gratiose pervenit, brevissime quaedam de vitae eius fati tradam, iisdemque nonnullas observationes, illuc spectantes, subiiciam. Patrem ille habuit, militum in exercitu gallico ordines ducentem, tantumque filius apud Regem Ludovicum XIV. gratia valuit, ut anno MDCCVII. nobilitatis genere illum donaret. In Diplomate nobilitatis, verba inserta legebantur: „Regi aequum fuisse visum, ut documenta in illum favoris sui talia ederet, quibus & posteris eius aliquando frui queant, dum illum tanto magis supra vulgus extollere niteretur, quo maiori virtute ipse artis suae peritos superasset. Fatis cessit anno MDCCXXXVI, celebrisque *Salvator* MORAND integram vitae eius descriptionem edidit, in qua eius merita digno cum encomio recensentur. Ex hoc vitae eius monumento apparet, quod Rex quoque Ludovicus XV. felicissime nunc imperium tenens, gratia sua prorsus singulari ac intimiori fide *Georgium Marescallum* dignum iudicaverit, Ordinisque Sti Michaelis anno MDCCXXIII. participem fecerit. Non vero unicum hoc signum dici meretur, quo probari possit, Potentissimum Regem Galliae, magnam illam à maioribus acceptam animam, ac mentis generosissimae virtutem, iure hereditatis sibi vindicare, dum nullam occasionem negligit, qua illorum ardorem augere valeat, qui, solida rerum cognitione, facultate pollent, miseris & afflictis suis subditis salutarem aliquam operam praestandi. Notabile huius asserti adducam exemplum. In tertia parte Operum Academiae Regiae Chirurgicae, ibidemque in vita demortui *Nic. Puzos*, celebris Chirurgi, olim Directoris Academiae chirurgicae, Censoris regii librorum, atque Demonstratoris in arte obstetricia, me legisse memini, cum a Rege nobilitatus esset, Diplomati haec inserta esse verba: „Regem ex ea ratione, quod ars, cui augendae *Nic. Puzos* ingenium suum mutuaverit, societati civili adeo salutaris ac ponderosa esset, rem censuisse cura sua haud indignam, quin operam
§
„illius

„illius titulo aliquo honoris remuneraretur, ad stimulum addendum omnibus iis, qui vestigia ipsius premere audeant.„ Unde provida, quae mentem huius Monarchae, cura alit, felicitatis suae gentis, ac praecipue suorum civium, quorum augescere numerum vult, in aprico est; nam in arte obstetricandi praecipue *Puzos*, & ingenio & arte multum valuit. Indubiae enim veritatis assertum est, quod exploratae artis obstetricatores reipublicae multum prodesse queant, cum illorum opera ac arte, in magnis urbibus, quotannis aliquoties centum tam infantes, quam parturientes servantur, idque tanto maiori cum fructu, quo ipsi non solum manus operi admovent, sed & praeceptis salutiferis, artisque exercitio alios instruunt, adeoque & posteritatis rationem habent. Aequae res hic se habet, ac generatim de omni illo scientiarum genere statuumdum est, quod in conservationem & augmentum generis humani tendit. Levamen & auxilium istae artes afferunt misero & morbofo, quo mortales saepe excruciantur, statui, maioremque utilitatem praestant Medici reipublicae, in conservandis & augendis subditis, quam ii, qui eiusmodi artes colunt, quae in generis humani exitium & detrimentum excogitatae sunt. Quilibet enim humani generis amicus, & de salute eius sollicitus, memoriam inventoris boni & certi remedii, in salutem humani generis detecti, vel instrumenti chirurgici utilissimi & proficui, semper singulari pietatis & gratitudinis cultu prosequetur, eamque beatam & sanctam esse volet sensus & affectio, qualem nulla contemplatio tormentorum bellicorum, e. g. *Schuwalowiorum*, *Coehornianorum*, aliarumque ad necandum perdendumque genus humanum inventarum & effictarum machinarum, unquam in eodem excitare potest. Si vero praemia & honores artibus & inventis statuenda sunt, fane iis potius debentur, qui in salutem & augmentum, quam qui in exitium & interitum generis humani animum & studia sua

sua impendunt, ac artes deleterias, perniciosiores, novis inventis, reddere conantur.

Cum hac occasione merita Facultatis medicae, secundum verum eorum pretium diiudicare, & secundum eorum influxum in felicitatem humani generis & Statuum comparare velimus, Medicus, qui artis & eruditionis virtute valet, utique tali honore dignus censetur, quo a turba hominum communi, distinguitur. Nam non solum dexteritate & scientia sua singulorum membrorum, de republica optime meritorum, per saepe morbos tollere, ac tales viros reipublicae restituere, illicque eos velut de novo donare potest, sed & honor illi tanto magis debetur, quo acutiori mentis indagine, sedulitate maiori, atque experientia praeditus est, quae conatus suos iuvare, & utiles reddere possit, in sanandis illis morborum generibus, quibus plurima pars, vel recens natorum, vel iuvenum, in florentissima adhuc aetate constitutorum, secundum notas mortalitatis leges concidit, dum arte sua numerum annum insignem morti adeo eripere valet. Eximia illa utilitas, quam Medicina praestat, Imperantium oculos tanto impensius ferire deberet, quanto solidiori artis cognitione Medicus instructus, non tantum remediis salutaribus a morbo grassante, provinciis & civitatibus afflictis, medelam afferre; sed & sagaciori consilio, ac bene disposito rerum tractandarum ordine, eventus periculosos omnes avertere ac prohibere novit, quo minus malum contagione propagetur. Tali enim arte ac opera multa millia manuum laboriosorum opificum, alioquin perituro- rum, in emolumentum reipublicae servantur. Quantoperè, quaeso, magnorum Principum splendor & potentia, quae non solum copiarum numero, sed praecipue militum validorum & bene exercitatorum turba, nititur, morbis epidemicis decre- ceret ac minueretur, nisi Medici, experientia & ingenio, noti- tiam diversitatis morborum, alioquin contagiosorum, sibi ac- quisivissent, dum hi remedia tam medica, quam politica inve-
nerunt,

nerunt, quibus non solum eos arcere, sed & morbis irruentibus iamiam ac faevientibus, ab illis infectos sanare, & ulteriorem mali faevientis progressum compescere vel suffocare didicerunt.

Quodsi Scriptorum historiae antiquioris heroicae opera evolvimus, fide dignissimi saepe numero contigisse referunt, ut & maximi heroes in medio armorum felicissimorum cursu, morbis tunc temporis sic dictis divinis, i. e. adhuc obscuris atque ignotis, impediti, non tantum ab expeditionibus gloriosis desistere coacti, sed quoque interdum flore militum exercitatorum morbis deleti, adeo ad incitas redacti fuerint, ut a victis pacem petere cogerentur. Artis vero explicata magis cognitione, nostris temporibus militum sanitas provide conservatur, & morborum, olim in castris epidemicorum, causae & origines omni cura arcentur*). Verum revocat me propositi ratio, a quo parumper digressus sum, quo artis ignaris contemtoribus, & dignitatum, a magnis Principibus, Medicis impertitarum invidis, merita scientiae salutaris paululum aper-
tius explanem.

§. XIV.

Licet Ordo Sti Ludovici militarium Ordinum in numero proprie computetur, tamen, quod & huius Ordinis membrum inter Medicos exstiterit, legimus. Constat, Ordinis Sti Ludovici, anno MDCXCIII. instituti, autorem fuisse Ludovicum XIV. Ordinem invenerat rex, quo praefectos exercituum, qui pugnis atque obsidionibus nomen suum clarum reddiderant, gratiae suae signo quodam donaret; illo modo animi fortitudo, virtus, & officiorum militarium merita eminentiora, unicam dabant causam, qua quis hoc Ordine dignus censeretur. Adoptatur etiam in illum nemo, nisi religioni catholicae addi-
ctus,

*) conf. G. G. L. (Godofr. Guil. de LEIBNIZ) *Relatio de novo anti-dysenterico Americano* &c. Ephem. Acad. Cæs. N. C. Dec. III. a. III. 1696. Append. n. I. inserta p. 5. Hanov. & Guelferb. a. eodem. 8v. sigillatim recusa p. 7. TREW.

ctus, vel rei militaris praefectus, sive terra, sive mari decennali isto munere functus sit. Solennia, quae fiunt tempore receptionis, HELYOTUS tradidit r). Ordo crucem habet auream, albedine encaustam, octangularem, sparsis & in quatuor angulis haerentibus liliis; in medio circulus, cuius ad unum latus, in scuto rubro, tenui margine coeruleo circumducto, imago Sti Ludovici apparet, regio pallio ac cataphracta ornata; dextra manu laureolam, sinistra vero coronam e spinis contextam, clavosque passionis tenens. Circumscripta imagini verba, litteris aureis notata, sequentia leguntur: *Ludovicus Magnus instituit MDCXCIII.* Altero in latere circuli, ensis denu-datus flammeus cernitur, cuius in apice fertum laurearum, ligamento candido adstrictum, litterisque circumductis verba leguntur: *Bellicae virtutis praemium.* Cum Ordinis membra, excepto Magistro Ordinis generali, ipso nimirum rege, octo Equites crucigeros, maiores viginti quatuor praefectos, seu Commendatores, cum indefinito Equitum numero, complectantur, ornatus singulorum ita distinguitur, ut Equites maiores crucem praedictam cum ligamento ruberrimi coloris, quatuor digitorum latitudinis, ad modum fasciae militaris, ab humero dextro ad laevum usque femur demissam, gerant. Distinguntur etiam stella quadam acu picta, tunicae pallioque affixa, cuius nulla, neque ab HELYOTO, neque ab aliis Ordinum equestrium Scriptoribus, exacta descriptio iniicitur; suspicor ideo, eandem hanc esse stellam, quam describendo Ordinem Sti Michaelis, e libro RAMMELSBERGII attuli, quod tamen cum limitatione scuti cum Archangelo, illuc non pertinentis, statuendum esse duco. Praefecti solummodo ligamen rubrum cum cruce demissa, sine stella, in tunica, ad fasciae militaris modum, gestant. Equitibus crucem nonnisi in pectore, a tenui ligamento ruberrimi coloris pendentem, secum ferre licet, ligamentum seu taeniam nonnulli in formam laxioris nodi seu

g 3

cocar-

r) Tom. VIII. p. 502. *Mercure historique de l'an 1693.* pag. 430. p. 540. 657.

cocardae colligunt. Magno huius Ordinis auctori non obiici potest, quod olim a BUSSIERO s) regi Ludovico XI. instituti Ordinis Sti Michaelis causa, exprobratum fuit. Quoniam enim Ordo Sti Michaelis nullos fructus vel redditus largitur, ait: Regem, quia Ordini plurimus honor adiunctus sit, potuisse parare socios, & conservare, dareque facinoribus maximis praemia, eaque omnia levi impensa. Ordo enim Sti Ludovici statim ab initio magno proventu dotatus fuit, e quo Archicancellario 6000, octo praefectorum cuivis 4000, reliquis sedecim praefectis unicuique 3000, viginti quatuor equitibus prioribus, & quidem singulis 2000, viginti quatuor aliis 1800; adhuc quadraginta equitibus aliis iisdemque singulis, 1000, triginta duobus equitibus, cuivis nimirum 800 librae solvuntur. Tempore recentiori numerus praefectorum usque ad triginta quatuor, & equitum maioris crucis ad undecim usque crevit; praesenti vero tempore Rex gratiosissimus, ad excitandos milites, post expeditionem bellicam factam anno MDCCXXXV. e qualibet legione par militum, quorum virtus in bello prae aliis valuit, signo Ordinis donavit. Rex Ludovicus XIV. qui ad promovendas artes multum pecuniae infumfit, non tantum celeberrimum *Iosephum Pitton de TOURNEFORT*, Doctorem Medicae Facultatis Parisinae, titulo Consiliarii regii insignivit, verum & iste Membris Academiae Regiae Scientiarum adscriptus, Professor Botanicae artis in horto regio, nec non Lector atque Professor in Collegio regio fuit. Plura de illius vitae curriculum hic frustra adducuntur, cum Medicis aequae, ac singulis viris doctis, nomen eius non obscurum sit. Quod vero beneficio Ordinis Sti Ludovici a rege mactatus sit, e figura aenea, a quodam E. Desrochers Lutetiae Parisiorum excusa, liquet, Iconophylacio meo medico inserta, in quo TOURNEFORT amictu orientali, seu potius more Turcarum vestitus, magna cum barba

s) BUSSIER Hist. Franc. L. XIII. p. 24.

barba & tunica talari, pontico vellere subditio duplicata, superindutus, signoque Ordinis pectori impendente, apparet. Subter effigiem eius titulus, & subinde verba sequentia incisa leguntur: *Louis XIV. le fit Chevalier de St. Louis, en consideration de ses grands voyages; il revint dans cet habillement, i. e. Ludovicus XIV. hunc ob lata itinerum spatia, quae emensus est, Equitem Sti Ludovici creavit; ex illis redux, hoc vestitu indutus iterum apparuit.* Ex quo facile colligitur, illum iam ante ultimum versus Orientem susceptum iter, vel illo durante, ad hanc dignitatem pervenisse. *TOURNEFORTIUS* e gente, quod constat, antiqua ac vere nobili ortus fuit; variis suis periculosis lateque diffusis itineribus, quibus montes Pyraeneos Alpesque transcenderat, porro peregrinationibus, quibus in Hispaniam, Lusitaniam, Britanniam, ac Batavorum rempublicam contenderat, maxime vero itineribus in Graeciam, Asiam ac Africam ab ipso consignatis, magna quaevis expertus fuit, variisque sese periculis obiecit, quorum molestiam multi, per decennale tempus militiae adscripti, ignorant. Interim tacere nequeo, me nihil plane, neque in vita eius, quam celeberrimus *FONTENELLE* tradidit, neque in Annalibus *NICERONIS*, nec denique in monumentis historiae litterariae a *LAMBERTO* editis, offendisse, quo constare possit, quod *TOURNEFORT* Ordinis Sti Ludovici membrum exstiterit. Celeberrimum quidem rerum naturalium scrutatorem ac Physicum, *Antonium Ferchaud de REAUMUR*, Ordinis Sti Ludovici Praefectum fuisse, constat; verum tamen non ignota res est, quod idem Medicae Facultati non adscriptus fuerit.

§. XV.

Ordines Beatae Mariae virginis a Monte Carmel, atque Ordo Sti Lazari Hierosolymitani, in Gallia, ab anno MDCVIII. coadunati fuere; uterque vero habet Ordinis Magistrum generalem: quippe quod munus illustre coronae sive principatui neutiquam

tiquam adhaeret, ad exemplum eiusdem dignitatis munerisque honorifici, quod Rex ipse, respectu Ordinis Sti Spiritus, Sti Ludovici ac Sti Michaelis, tuetur. Nam reges Galliae magistrum generale ab Equitibus Montis Carmel & Sti Lazari, saepius sibi oblatum, recusarunt. Nostris vero temporibus Rex clementissimus, Ludovicus XV. imperium felicissime tenens, Nepotem suum, Serenissimum Ducem Bituricensem, Magistrum Ordinis supremum designavit. Accensentur illi Ordines militaribus & hospitalibus, praecipue vero *Ordo Sti Lazari* inter antiquissimos huius generis Ordines terrae sanctae numeratur, qui non tantum arma contra infideles, sed & curam aegrotorum atque leproforum praecipue gessit, de qua re videndus est HELYOTUS ^{t)}, externum illorum cultum cum signis Ordinum tradens, immo probatur ab illo autore, Ordinis Statutum certum olim fuisse, quo iubente non tantum leprosi in illum Ordinem adoptarentur, sed Ordinis Magistri generalis dignitas in Equitem leprosum caderet. Huius legis ratio haec esse videtur, ut tanto maior zelus industriaque, in suscipiendis, alendis atque curandis leprosis, in tali Ordinis Praefecto excitaretur, cum antiquioribus temporibus lepra in terrae sanctae aequae ac Europae partibus, solitus morbus erat, qui sanctos viatores praecipue infestabat, exercitium urgebat, ac in sanctis migrationibus late saeviebat. Ex his Statutis seculi genius, desiderium flagrans, providaque cura illorum elucet, qui primi huius Ordinis conditores & Evergetae exstiterunt, dum cupiebant, ut cura aegrotorum, & praecipue illorum, quos Elephantiasis, tunc temporis solito frequentior, occuparet, Fratrum Equitumque praecipua cura esset, cavebantque, ne larga Xenodochiorum munera, & proventus inde redundantes, alium in finem atque utilitatem dispenderentur. Verum, pia licet haec & cauta instituti ratio priorum Equitum fuerit, quin illa
postea

t) HELYOT Tom. I. Cap. XXXII. LIV. ASHMOLE l. cit. in Praefat.

postea negligeretur, averti tamen haud potuit. Mos iste eligendi Ordinis Magistros generales leprosos, solummodo ad annum usque MCCLIII. servatus fuit. Quoniam enim Equites, hoc temporis articulo, Syriacam terram mittere cogebantur, & leproforum tota, quantacunque in Xenodochiis tenebatur turba, ab infidelibus necata fuisset, Papa Innocentius II. Ordinem ab hoc onere liberabat. Possidebat Ordo in Gallia insignem Xenodochiorum & Nosocomiorum numerum, quibus piis corporibus singulis, pia quoque & larga stipendia pro dote adhaerebant; mutabantur vero postmodo, Pontificum & Regum consensu, maximam partem in Prioratus sive in Praeturas atque Praefecturas sive Commendas, opimis redditibus ornatas. Quo tempore Papa Innocentius VIII. anno circiter MCCCCXC. plurimam partem bonorum equestrium Ordinis Sti Lazari Ordinisque Melitensis in plerisque terris coniungebat, Reges Galliae patrocinium huius Ordinis, pro tuendis iuribus, conservandisque fructibus e dote corporis nascentibus, in se susceperunt, eique Ordini suum constituebant Magistrum generalem, & licet inde a Seculo XV. Leprae morbus fere nullus sentiretur, quippe cuius loco lues venerea ingruebat, pio tamen Regum Galliae instituto mandatum fuit, ut, si forte leprosi homines existerent, sumtibus Ordinis illi in Xenodochiis alerentur. Posteaquam hi ambo Ordines, Beatae Mariae Virginis de Monte Carmel, atque Ordo Sti Lazari, anno MDCVIII. in unum Ordinem redigebantur, simul statutum fuit, ut Equites seculares horum Ordinum connubio se alligare possent, recipiendique non nisi trium generationum paternarum ac maternarum, vel, quod aliis placet, quatuor ab utroque latere nobilitatis testimonia edere deberent. Possunt & Equites sic dicti gratiae, indultu Ordinis magistri generalis, adscisci, quibus nobilitatem generis sui probare non est necesse; aegre tamen huic modo Equites nominandi, recentioribus temporibus indulgetur. Adscribuntur quoque huic Ordini Capellani, sive

h

Per-

Personae ecclesiasticae, ac Fratres cultui religioso operam navantes. In Gallia pro tempore Equites seculares crucem auream octangularem, in uno latere amarantino colore tinctam, gerunt, cuius media in parte effigies Sanctae Virginis encausta cernitur; inverso in latere crux viridi colore adpersa, effigiem Sti Lazari media parte complectitur. Singulis extremitatibus globulus aureus innititur, & anguli loco cuilibet intermedio lilium aureum inferitur. Crux pendet a ligamento amarantini coloris; fratres vero ministerio sacro vacantes, loco crucis, monetam prae se ferunt iisdem coloribus imaginibusque ornatam, quae a catena aurea, sine ligamento demittitur. Equitibus Sti Lazari in Sabaudia, crux viridis pro ornamento est, in quo Ducatu Sti Mauriti ac Sti Lazari Ordo in unum conflatus est; ipse vero Dux Sabaudiae illiusque successores, mandato ac indultu Pontificis Gregorii XIII. Ordinis Magistri generales per Italiam atque Hispaniam audiunt. De primo instituto Ordinis Sti Lazari quaedam §. IV. subieci, certusque redditus sum, quod Dux Aurelianensis regens, liberatis pestis periculo urbibus Massilia, Telone Martio, aliisque locis Galliae australis, ubi quondam pestis saeviverat, nonnullos Medicorum Ordinis signo, tanquam munere benefico, donari iusserit; sed fatear necesse est, nomina talium, qui hoc ornamento inter Medicos enituerunt, ad hoc usque tempus me plane fugere. Quod enim ad celebrem illum in orbo erudito virum, multaque fama haud obscurum, *Carolus Mariam de la CONDAMINE*, attinet, qui se Equitem Ordinis militaris Sti Lazari profitetur, & regiae Societatis Parisinae, cui iam anno MDCCXXX, cum annuo stipendio, in usum Chymiae adscriptus fuit, simul quoque Academiarum Londinensis, Berolinensis, Petropolitanae, Bononiensis, Cortoneae, ac Nanceiensis membrum est, summis quidem in arte salutari meritis fulget, dum praecipue variolarum insitionem variis Commentationibus aliisque scriptis defensum & propagatum ivit; adeo ut ordini Medicorum nomen

men eius admodum honorificum videretur; sed an Medici Doctoris gradum sive titulum assumerit, minime contendere possum.

§. XVI.

Morbus contagiosus §. XIII. allegatus, qui anno MDCCXX. & MDCCXXI. Galliam dire terrebat, ansam praebuit instituenti novi Ordinis, vel potius distribuendi muneris in signum honoris, quod ad modum crucis equestris gerebatur. Hic *Ordo Sti Rochi* dicitur, quo Dux Aurelianensis illos donavit, qui pestis tempore, ingenua fidaque sua opera, singulari meritorum laude inclaruerunt. Praecipue Chirurgis tribuebatur, qui in urbibus a malo pestifero venenatis, sese includi passi erant, ac aegrotorum curam cum vitae suae praecipuo discrimine, susceperant. *Sanctus Rochus*, gallicae originis, Dynasta quondam in Montepessulano, aliisque in locis, tanquam Sanctus tutelarum contra pestem colitur, dum istud malum non ipse solummodo in Italia est perpeffus, verum quoque purpuratorum numerum haud exiguum, aliosque ab eodem malo vexatos, signo crucis liberavit. Diem obiit supremum anno MCCCXXVII. carceri inclusus, in urbe quadam a Montepessulano haud procul dissita, quae dominio ipsius quondam subiecta, donationis vero titulo in aliquem e cognatis suis delata fuerat. Mira sua virtute post mortem, praecipue anno MCCCCXIV. Constantiae inclaruit. Cum enim Concilium in illo loco haberetur, ac pestis sese insinuaret, dire admodum saeviens, nullum supererat auxilium, nisi quod Sancti huius invocatione impetrabatur, dum in illius honorem solennis pompa fieret. Quod Venetiis anno MDLXXVI. una cum Virgine Deipara, Aloysio Mocenigo, Principe Veneto regnante, precibus suis interpositis, aequo modo malum pestiferum profligaverit, ex inscriptione ^{u)} patet in *Schola di S. Rocco in Sestiero di S. Paolo* adornata.

h 2

nata.

^{u)} KEYSSLERS *Neueste Reisen*, T. II, p. 815, 817, 818.

nata. Haec Schola Sti Rochi cum Schola Sti Marci eodem in loco, una e praecipuis est, quae egregiis ac splendidis picturis a Tintoretto, Antonio Zanchi, Pietro Negri, aliisque artibus praecclaris, effictis, nitent. Scholae istae sunt aediculae, ac aedificiorum genera, certis fratrum congregationibus atque societatibus opificum dicatae, sacro illorum cultui, coetibusque, negotiorum aliorum causa illuc convocandis, destinatae. Pestis illo tempore furens, CCCC. circiter e fratrum Societate Sti Rochi perdidit, cuius rei veritatem inscriptio adducta testatur. Prope scholam aedes exstructa, huic Sancto consecrata, cernitur, non tantum splendidis iconibus, sed & operibus caelatis marmoreis fulgens. Sanctum Rochum hoc in templo sepultum iacere, traditur. Memoria Sancti Rochi, die XVI. mensis Augusti, solenni instituto, ab ecclesia celebratur. Uti Archangelus Michael totius regni Galliae patronus audit, sic Sanctus Rochus regiam Domum & Galliae reginam tuetur, & superba ecclesia parochialis Lutetiae Parisiorum nomen eius gerit. Licet illius ossa Venetiis serventur, pars tamen aliqua corporis ipsius in Gallia forte remansit. Litterae enim publicae indicabant, quod mense Februario huius anni, reliquiae quaedam huius Sancti, desiderante id regina, ab Archiepiscopo Arelatensi, Lutetiam missae sint, celebrique cum pompa, e sacra sede parochiali Beatae Mariae Virginis in Sacellum (*du grand Commun*) magni Conventus, delatae, solennique munere cum cantico in laudem Dei celebrato, introductae fuerint. Expositis deinde in cultum omnium fidelium reliquiis, postero die Reginam, & Iuventutis regiae Principem cum coniuge sua, rei divinae religiosoque cultui interfuisse referunt, multo ritu solenni a personis ecclesiasticis & Regis Eleemosynario, in excipiendis illis antea observato. Vnde patet, quanto in pretio Sanctus iste adhuc illo in loco habeatur, & cur nomine Sti Rochi Ordo insignitus fuerit. Crux ordinis a coccineo ligamento demittitur, inscriptaeque eidem uno in latere leguntur litterae:

terae: *Ludovicus XV. instituit*; in altero vero verba: *Propter fugatam pestem Massiliensem*; qui vero crucem gerebant, Equites Sti Rochi dicebantur. Facile coniicitur, crucem rubram encaustam fuisse, quoniam e vitis Sanctorum constat, quod Sanctus Rochus cruce rubra notatus in lucem editus sit, debitoque naturae soluto, Sanctus ille eodem signo dignosci poterit. Haec sunt, quae de Ordine adducto, eiusque cruce cognoscere mihi licuit. Quantus vero Equitum numerus tunc temporis signo crucis honoratus fuerit, aequè me latet, ac illa veritas, num tempore quoque sequenti signorum Ordinis distributio nonnulla facta sit. Historiam huius Ordinis, e vita celebris ocularii, *Iacobi DAVIEL* x) depromptam teneo, qui una cum aliis Chirurgiae practicis, annum honorarium, veniamque gestandae crucis Ordinis, impetravit; quippe qui unus e praecipuis inter Chirurgos fuit, quorum fida opera, Massiliae pestifero morbo laborantibus, *CHICONOVIO*, ante dicto *Antonio DEIDIERO*, ac Medico *VERGUE* totum opus dirigentibus, utilis fuit. De *Iacobo DAVIEL*, Membro Academiae chirurgicae Parisiensis, Societatis Londinensis, Holmiensis atque Divionensis, annoque MDCCLXII. die XXX. Sept. demortuo, constat, quod nova quadam methodo, cataractam per extractionem tollendi, innotuerit; cuius memoria, gratitudinis monumento quodam a claro pictore Divionensi, de Voge, cui medelam in hoc malo felicissimo eventu tulerat, praestito, posteris servata fuit y). Exstat illud in diagraphica & ingeniosa delineatione operis allegorici, quae ob gratitudinis notam, animique candorem ingenuum, auctoris in honorem utique cedit.

h 3

§. XVII.

x) *Eloge, ou Abregé historique de la vie de Mr. DAVIEL*, par Mr. APPLES, in *Actis Helveticis* Vol. V. p. 174.

y) *Bibliothek der schönen Wissenschaften VI, Band*, p. 380. 381.

§. XVII.

Ordo Periscelidis e numero Ordinum rariorum antiquiorum-
que adducitur, cuius splendor ab ortus sui principio ad hoc
usque tempus viguit. Quantum enim mihi ex historiarum mo-
numentis innotuit, nullus unquam fuit Ordo, cuius Equitum
numerus semel sancitus, ac dignitas, tanta cum religione ser-
vata fuerit, quanta huic Ordini servando contigit, cuius hono-
ris signo, omni tempore, magni solummodo Reges ac Princi-
pes extranei, civium vero e gente, primae nobilitatis equites,
potiti sunt, tenore Statutorum, ipsisque ibidem adductis ver-
bis sic sonantibus: *Nemo deligetur in Ordinem, nisi qui nomine, ar-
mis & sanguine generosus, & Eques irreprehensus existat. Genero-
sus autem armis & sanguine is intelligitur, qui, praeter patrem ac
matrem, avos & proavos quoque sanguinis generosi habuerit. Cuius
Legis tenori nullo quoque non tempore strictum obsequium
praestitum fuit. In Anglia enim peculiare Collegium feciale
seu heraldicum institutum esse novimus, a quo nomina fami-
liarum, ordine genealogico disposita, notantur. Fabulosae
de Ordinis Periscelidis principio narrationes, a diversis Scrip-
toribus proditae, haud quidem ignorantur; verum & istas non
parvum Anglicorum Scriptorum numerum refellisse, constat.
E. vieta tamen veritatis assertum omni tempore manebit, Or-
dinem hunc a magno illo Rege Eduardo III. qui Galliam Sco-
tiamque suae potestati subiecit, ac Iohannem Galliae, & Da-
videm Scotiae regem, captivos in Angliam duxit, anno MCCCL.
institutum fuisse. Numerus equitum a Rege definitus, ad vi-
ginti sex equites usque creandos, extensus fuit, ipso Rege,
tanquam Ordinis Magistro generali, simul computato. Con-
suetudo Ordinis signo, fascia nimirum crurali coerulea, sinistro
pedi quotidie adstringenda, Equites ex praecepto legis utun-
tur, cui, festivo solennique tempore, symbolum aureis litte-
ris, acu picto opere, gemmisque pretiosis exornatum, his ver-
bis*

bis additur: *Honny soit, qui mal y pense.* Subligaculum istud fibula aurea clauditur. Praeterea ligamentum latum coeruleum, laevae humerorum parti superinductum, in equite nitet, cuius ab infima parte signum Ordinis Sti Georgii pendet, effigiem eius illum in modum sistens, quali vermem nociferum (Draconem puto) trucidasse, fingitur. Imago Sancti Georgii encausto opere elaborata, auro ac gemmis distincta cernitur. In sinistra pectoris parte stella argentea, acu texta, fulget, in medio habens crucem, periscelide tanquam circulo circumdatam, praedictoquo symbolo inscripto ornatam. Quandocunque Ordinis solennia, vel dies festivi maiores celebrantur, laxiori veste superinduti, & alte demissa toga incedunt equites, mitram in capite eminentiorem sericam, ac atro colore notatam, gerentes; signum Ordinis pendet a catena equestri ex rosis rubei & albi coloris, encausto opere pictis, contexta, quae laminis aureis, in subligarium formam fictis, coniunctae sunt. In signo Ordinis circumscriptum ante enarratum symbolum legitur. Ex iis, quae ab ASHMOLE, Vito MIEGE, aliisque notata sunt, patet, quod a tempore instituti Ordinis octo Imperatores, Regum numerus ultra trigesimum, multi Electorum ac Principum extraneorum, membris huius Ordinis accensi fuerint.

His de summa Ordinis dignitate praemissis, mirum quemcunque facile tenebit, quae causa ansam dederit commemorationi Ordinis hic adducti, siquidem in re litteraria Anglorum non rite versatis, res videbitur omni fide indigna, quod Viri originis adeo splendidae dignitatisque eminentioris, in numero Medicorum esse queant. Verum in Anglia longe diversa litterarum ac artium ratio obtinet. Multi enim inter viros illustres vero sibi ornamento non tantum esse putant, quando ipsi bonas artes callent, easdem promovere, ac viros vere eruditos pretio suo aestimare norunt, suoque favore dignantur; sed & honori sibi ducunt, academicis honorum titulis insigniri, quos,
qui

qui in Anglia in litteras vere incumbunt, non aequè facile, ac in Germania aliisque in terris fieri solet, consequuntur. Hinc res adeo miranda non est, quod in regionibus istis, ubi artes ac bonae litterae tanto in pretio sunt, magna ingenia nascantur. Mentis etenim generosa indole praeditos, ac vere doctos homines, ambitio quaedam honesta quasi excitat incenditque, ut magis elucere cupiant; hinc & in navanda scientiis opera earumque usu, quam late fieri potest, omni tempore progrediuntur, dummodo meritorum suorum, operaeque digna mercede ac praemiis vel honoris, vel fortunarum se ornari sentiant. Ex adverso viri eruditi, ingeniorum felicitate praediti, fortis suae contemptu, nulloque inter doctos ac indoctos discrimine notato, quando vel cum indignioribus atque indoctioribus, eruditionis famam male captantibus, non tantum aequo, sed quodammodo leviori pretio aestimantur, concidunt; solertiae & ingenii virtutes, ac naturae dona, ipsis tributa, morte quasi deleta censentur; dum irritam se impendisse operam vident, artium & scientiarum studium aegre prosequuntur, non nisi ingratam ac ignominiosam laboris sui mercedem expectantes. Haud exiguum famae incrementum Collegio Medicorum Londinensium exinde nascitur, quando in Indice Sociorum anno MDCCXLVI. impresso, nomina Ducum *de Richmond* & *de Montague* reperiuntur, qui, salutari arte, multisque aliis scientiis probe imbuti, honores doctorales adepti sunt, & more aliorum Medicorum huic Collegio nomina sua dederunt. Verum ob dignitatis suae illustris splendorem, Praesidem tunc temporis inclytum Doctorem, *Henricum Plumtre*, ordine statim secuti sunt. Cum istud par Ducum magnam Collegio Medicorum famae celebritatem addiderit, insignemque suum favorem non minus quam cultum, quo medicam Facultatem prosequeretur, ostenderit, censura quadam me dignum fore arbitror, si illos huic Commentationi inferere dubitarem magis, quam isto conatu promerui, quo eorum nomina hic addu-

adducere placuit. *Carolus Lenox Dux de Richmond & Lenox*, Comes Marchiae & Darnlejae, Baro de Settrington & Methuen, qui illaefam omni tempore fidem Regibus e stirpe Hannoverana oriundis fervavit, e sanguine regio Stuartorum, quod constat, prodiit. Pater illius, eiusdem nominis, Regis cubicularius, & Eques Ordinis Periscelidis fuit, diemque obiit supremum anno MDCCXXIII. Idem filius erat Regis Angliae, Caroli II. Serenissimaeque Ducis de Portsmouth, quae, cum hoc titulo nondum potita esset, Virginis illustris de Querouailles efferebatur nomine. Superstitem hunc filium suum, tunc temporis Marchiae Comitem dictum, sed, post mortem patris Ducis, tituli paterni bonorumque opimos redditus largientium haeredem reliquit. Quibus fortunis praedictae aviae suae haereditas, Ducatus Albiniaensis in Gallia, accrevit, ex quo per annum 80000. libras gallicas accipiebat, una cum 30000. aureis, numeratae pecuniae summa. Denique & post obitum Soceris sui, Comitum Vilelmi Cadogani, Baronis ab Oackley, legatum 80000. librarum monetae Anglicae, huic opum farragini additum fuit. Virtute dignitatis ducalis, Duci nostro *Richmondo*, votum cum sede in superiori regni Magnae Britanniae Curia competeat. Insuper quoque membrum fuit in Senatu sanctiorum Consiliorum, Summus Stabuli regni Magister, Locum tenens generalis Satellitum Regis, corporisque custodum equestrium Praefectus, Archifeneschallus in civitate Cicestria, atque Ordinum Periscelidis & de Balneo Eques; priori Ordine anno MDCCXXVI. d. VI. Iunii insignitus, & anno MDCCXXVIII. d. XVII. Iulii solenni more donatus fuit. Absente quondam Rege Georgio II. titulo Procerum imperii regentium gaudens, partim ubi exercitum in Germaniam Rex duceret, partim illo tempore, quo Rex, provincias suas germanicas visendi causa, in itinere constitutus esset, sex diversis temporum intervallis, imperio regni una functus fuit; titulum vero Doctoris Medicinae in Academia Cantabrigiensi acquisivit eodem

tempore, quo Dux de Newcastle Cancellarii munere ac dignitate, eodem in loco more solenni ornabatur, multique adhuc Viri illustres gradum Doctorum Iuris consequebantur. An forte arctum istud vinculum cognationis, quo Dux *Richmondus* magno illi ac celebri Baronetto *Ioanni Sloane*, Regis Archiatro, iunctus (de quo posthaec plura nobis dicenda erunt) causa fuerit amoris atque cultus sui, medicae Facultati exhibiti, argumentum a suspicione non plane alienum esse videtur, quoniam Carolus Cadogan, Baro de Reading, frater atque unicus haeres masculus Comitis Vilelmi Cadogan, Baronis ab Oackly, Soceri Ducis, Ioannis Sloane filiam matrimonio sibi iunxerat, & filio ex hoc thoro nato nomen *Caroli Sloane Cadogan*, in honorem & memoriam Soceri, dederat. Huius facti veritas assertum nostrum admodum probabile reddit.

Dux *Iohannes de Montague*, Marchio de Monthermer, Comes de Montague, Vice-Comes de Monthermer, Baro Montague de Brugton, Par Magnae Britanniae, sanctioris Consilii Membrum, Rei tormentariae ut & Vestiarii Regis Praefectus generalis, Primae turmae Satellitum regionum Praefectus, Ordinis Periscelidis Eques, Magister generalis Ordinis de Balneo, & Membrum Societatis regiae Scientiarum, anno MDCXC. natus fuit. Erat iste filius unicus Ducis Rudolphi de Montague, qui in Senatu sanctioris Consilii Membrum, & praeter dignitates supra recensitas, Duci nostro anno mortis suae MDCCXLIX. adhuc adhaerentes, vario munere illustri functus fuit. Itidem iste quinquies iterata vice, Rege absente, Procerum regni imperantium numero interfuit. Persuasum mihi fuit, illum in Academia Oxoniensi Doctoris Medicinae titulum adeptum fuisse; ast annum, quo hoc contigit, comperire non potui. Quod Sociis Collegii medici Londinensis nomen dederit, antea commemoravimus. Hic ultimus suae stirpis furculus existit masculini sexus, & cum fato fungeretur, quinquies centies mille librarum anglicanarum pretio valuit massa bonorum ipsius.

ipsius immobilium; ad numeratam vero quod attinet pecuniam, gemmas & ornatum, ducentarum & quinquaginta milium librarum Anglicanarum pretium huic statuitur. Ex dictis igitur patet, animos generosos, nec genere, nec ordine, nec opibus, ab artium & scientiarum cultu & admiratione abalienari posse.

§. XVIII.

Quodsi forte aliquis contendat, Equites Ordinis Periscelidis, §. praecedenti adductos, medicae Facultati nullam honoris famam parere posse, quia non artis exercitio inclaruissent; de Ministris tamen quibusdam Ordinis, tanquam veris Medicis, honoris nascentis argumentum ab Ordine Medicorum peti posse, nemo negabit; quorum mentionem hoc loco iniicere, themati Dissertationis praesentis congruum institutum esse duxi. Praecipuis enim Ordinis ministris, tenore Statutorum, peculiare signum externum Ordinis ac honoris decernitur; seculares vero Ordinis ministri nulli designantur, nisi equestri ex Ordine, vel verae nobilitatis genere nati. Ordinis Praeful, Cancellarius, Secretarius sive Registrator, Ordinis Praeco, qui Rex principalis armorum Angliae vocatur, proprio nomine *Garter* dictus, & Ianitor, sub Ordinis ministrorum praecipuorum nomine & titulo fulgent. Episcopus Wintoniensis omni tempore Ordinis Praeful est. Cancellarius Ordinis, statuente Eduardo III. Britannorum Rege, Episcopus Salisburiae nominatus fuit, cui perpetuum istud munus esse debebat. Verum a principio Ordinis instituti, solummodo sex Episcopis, serie haud interrupta sibi succedentibus, haec dignitas tributa fuit, quo temporis intervallo praeterlapso, diversae aliae personae seculares, nulla amplius Episcoporum Salisburiensium habita ratione, honore isto ac dignitate maetabantur, ad imperium usque Regis Caroli II. qui dignitatem illam denuo in Episcopos Salisburiae contulit. Registrator sive Secretarius Ordinis, simul quoque Canon-

nicus, vel Decanus Vindeforienſis audit; Praeconem ſive Garterum Rex designat, qui ſingulari quodam ritu ſolenni huic muneri praeficitur z). Nobilitate minori hic pari modo, ac Ianitor, conſpicuus eſſe debet, utpote qui ſimul ſummae Curiae Ianitor eſt, & atrae virgae inſignia gerit, praefentique tempore aeque ac praeco, ut plurimum equeſtri dignitate, cum ſingulari honoris titulo, *Sir*, pollet. Quod ad externa honorum ſigna miniſtrorum Ordinis attinet, quibus illo tempore nitent, quando dies feſti ſive Solennia Ordinis celebrantur, Praeſes Ordinis atque Cancellarius, coeruleo pallio ex ſerico attalico, cum bombycino albo duplicato, induuntur, cuius dextrum in pectore latus crucem Ordinis, fascia crurali cinctam, oſtendit. Cancellarius Ordinis inſuper adhuc monetam auream, fascia crurali cinctam, a collo pendentem gerit, cuius in parte media roſa cernitur. Secretarius, Praeco & Ianitor, unusquisque horum, eiſdem generis pallio tegitur, ac Praeſes & Cancellarius, illo nimirum cum discrimine, quod in latere laevo pectoris ſcutum Ordinis abſque Periſcelide habeatur. Praeconis in pectore moneta aurea, fascia crurali involuta, collo pendens fulget, cuius monetae ſcutum diviſum Inſignia Ordinis & Regni Britannici impreſſa gerit, quae aurea corona regia in ſuperiori parte teguntur. Feſtis diebus Ordinis, & quando Solennia fiunt, argentum auroque obductum baculum manu tenet, cuius in extremitate ſuperiori & inferiori, Ordinis ac regni inſignia nitent.

Medicis illis, qui Praeſulum Ordinis munere functi ſunt, praecipue *Iohannes WATSON*, feliciffimus Medicinae Practicus, annumeratur, qui per XX. annos ſtudio medico vacans, anno MDLXXV. menſe Iulii gradum Doctōris in Academia Oxoniienſi acquiſivit a), cum iam antea anno MDXLII. artium Magiſter crea-

z) *MIEGE Geiſt- und weltlicher Staat von Groß-Britannien und Irland*, p. 264. Leipzig 1718. 4to.

a) Vid. *IOECHERI Lexicon eruditorum*. MATTHIAE *Conſpectus Hiſtoriae*

creatus esset. Sacris dein Ordinibus initiatus, varia quoque beneficia, quae iisdem adhaerebant, obtinuit; donec Elisabetha Regina ^{b)} illi curam ecclesiae Wintoniensis cum dignitate episcopali demandaret, ad quod munus obeundum mense Septembri MDLXXX. consecrationis ritu solenni inductus fuit. E marmore sepulchrali constat, illum iam antea Praebendae alumnum, deinde vero & Decanum huius ecclesiae fuisse. Eodem in marmore pater prudentissimus, vir optimus, praecipue erga inopes misericors, vocatur. Obiit MDLXXXIII. anno aetatis LXIII. & episcopatus quarto. Praesulum Ordinis in numero vigesimus quartus, Episcoporum Wintoniensium vero sexagesimus tertius fuit. Quodsi Episcopi Salisburienses, tenore Statutorum Regis Eduardi III. Cancellariatus dignitate perpetua investiti, tales mansissent, *Iohannes COLDWEL* horum quoque numero adscribendus foret. Educatus erat in Collegio S. Iohannis Cantabrigienſi; eadem Academia gradum Doctoris illi tribuit; tempore vero Elisabethae Reginae e Roffensi vel Rochestrienſi Decano, anno MDXCI. Episcopus Salisburiensis factus est. *GODWINUS* ^{c)} asserit, primum hunc fuisse omnium Episcoporum Salisburiensium, qui uxorem duxit. In catalogo Secretariorum sive Registratorum huius Ordinis, *Coldwel* quidam, Canonicus Vindeforienſis mihi occurrit; verum, dum anni ibi nulla exstat memoria, & de praedicto *Iohanne COLDWELL* mihi non innotuit, quod olim Canonicus Vindeforienſis fuerit; exploratae veritatis tanquam assertum defende-

i 3

re

floriae Medicorum chronologicus p. 375. Tradita ab utroque, sine dubio ex A. Wood Athenis Oxoniensibus petita sunt; hactenus in mea vero potestate non fuit, Scriptum tale, nostris in oris admodum rarum, omni licet adhibita opera, investigandi.

^{b)} *GODWYN* de Praesulibus Angliae Commentarius. Londini 1616, 4to p. 301.

^{c)} l. c. p. 411.

re nequeo, quod & ille huc referendus sit. *Eliam* ASHMOLE d), autorem historiae Ordinis Periscelidis non ignotae, ob eruditionem in arte chymica acquisitam, Doctorem Medicinae Oxoniensem creatum fuisse, ex illius vitae descriptione patet. Cum ante allegatam historiam Ordinis scripsit, titulo Praeconis insignitus: a nonnullis Scriptoribus, alias fide dignis e), Praeconis nomine Periscelidum Ordinis asseritur. Verum, quamvis haec dignitas illi tanquam peritissimo repetita vice oblata fuerit, tamen illam recusavit, & quidem primo loco eandem focero suo, Sir Wilhelm Dugdale, reliquit, secunda vero vice affinem suum commendatitiis litteris eodem honoris titulo donari, rogavit. Liber eius ante recensitus magnam illi famam peperit, & Rex Daniae, Christianus, ut & Magnus Elector Brandenburgicus, Fridericus Wilhelmus, in signum favoris sui aureas ipsi catenas dono dederunt, cum nummis memorialibus aureis, huic ornamento appensis; quale genus ornamenti, tunc temporis signum honoris & gratiae prorsus singularis magnorum Principum censebatur in iis, qui illo notati incedebant. Rex quoque Carolus II. libertatem illi dedit, certis diebus festis eodem ornamento palam utendi. Fuit vero ASHMOLE, proprio si illum titulo efferre velim, Praeco Vindeforiensis; & quisquis de hoc munere, ut & in genere de dignitate Collegii Heraldici in Anglia, cognitionem aliquam haurire cupit, is in scripto allegato *Viti* MIEGII f) quod quaerit, inveniet; in quo & de eminentiori dignitate ac praerogativis, ipsisque rituum solennibus, quae Heraldorum Periscelidis creationem comitantur, varia traduntur. Verum, licet ASHMOLE huc non referendus sit, in libro tamen ante adducto eruditi Doctoris MATTHIAE, *Henricus St. Georgius*, Eques, Principalis Rex armorum, vel Heraldus Ordinis Periscelidis, mihi notatus occurrit,

d) *Brittische Biographie* IV. Theil. p. 735. seqq.

e) e. g. HELYOT l. c. Tom. VIII. Edit. germ. p. 357.

f) l. c. p. 263.

currit, qui Oxoniae anno MDCXLIII. Medicinae Doctor creatus est. Brevis haec relatio ex Athenis Oxoniensibus, ut opinor, deprompta est, neque plura de *Henrici St. Georgii* scientia medica asserere valeo.

§. XIX.

Post equites Periscelidis, in Magna Britannia, *Baronetti* ex illo Equitum numero sunt, qui ordine secundi a prioribus habentur, adeo ut Equites ex illo nascentes, vi instituti, Equites de Balneo & reliquos Equites auratos & armigeros dignitate antecedant, Barones vero regni proxime sequantur. Priusquam vero de dignitate Baronettorum plura proferam, rationem reddendam esse arbitror, quae me moverit, ut *Equites Baronettos* hoc loco inter Ordines equestres Angliae, qui externo honoris & dignitatis signo fulgent, recenseam. Difficile enim mihi visum est, debitum illis locum adsignare. Licet enim Equites Baronetti, Ordinis Magistro generali, Statutis ac Ordinis capitulo, & externo honoris signo, careant, equitibus tamen auratis Angliae iusto titulo immisceri nequeunt, quoniam honor iste Baronettis non tantum Diplomate datur, sed & ipsa dignitas, in eosdem collata, haereditatis iure etiam filiis primogenitis, in linea recta mascula descendente, tribuitur. Praeterea Baronettorum dignitas, inter Nobilitatem maiorem minoremque Angliae media quasi esse censetur, ut ex sequentibus patebit. Cum itaque, ex prima instituti lege, Equitibus de Balneo priores esse debent, & Baronetti Scotiae, qui eadem dignitate cum Baronettis Angliae gaudent, ut infra monstrabimus, inter Equites cruciferos referendi sunt; igitur hunc Ordinem huic loco, post Equites Periscelidis inserui. Ea autem Baronettorum conditio, quae eos supra nobilitatem minorem evehit, me cogit, ut de nobilitatis Angliae gradibus & differentiis, non adeo ubivis cognitis, quaedam praemittere debeam.

Nobi-

Nobiles in magna Britannia g) in Nobiles maiores vel nominatos, immediate per Diplomata regia, aut ad Comitatus summonitorios, & in minores vel innominatos, mediate e facultate regia transmissoria, idque vel Diplomatum, vel nudis ceremoniis, distinguuntur. Nobiles maiores, Proceres, vel Pares regni sunt. Eorum dignitas est perpetua, & in titulis & feudis haereditaria. Titulo, splendore & dignitate, quidem nobiles maiores inter se differunt; nam Ducum, Marchionum, Comitum, Burggraviorum sive Vicecomitum, & Baronum nomine distinguuntur; sed in summis regni Comitibus, quae Parliamentum vocant, sedem nomine tantummodo Baroniarum tenent, adeo ut vel maximus Dux in Parlamento sedens, quamvis pro gradus eminentia collocetur, Baroniae solum ratione locum obtineat, neque ulla alia ratione, Archiepiscopis & Episcopis Magnae Britanniae ibidem sedere concedatur, nisi quod Episcopatibus Baronatus & Baroniae alicuius coniunctam possessionem & dignitatem habeant. Quilibet Dux simul titulum Marchionatus, Comitatus, Vicecomitatus, & Baroniae gerit; Marchio vero titulum Comitatus, Vicecomitatus & Baroniae; Comites simul Vicecomitatus & Baroniae. Baro titulo *Lord* salutatur, qui etiam indistincte cuivis Pari regni convenit. Dignitas Paris regni, vel nobilis maioris, post mortem patris in filium natu maximum transfertur, sive delabitur. Superstite vero adhuc patre, filii natu maximi Ducum, secundum consuetudinem, titulo, vel Marchionis, vel Comitatus, ex patris titulo desumpto, insigniuntur; & Marchionum vel Comitum filii natu maximi, eodem modo vel Vicecomites, vel Barones vocantur.

g) *Roberti GLOVERI*, Feccialis olim celeberrimi, & in Collegio Heraldico Angliae, nomine Sommerfet dicti, Opus rarum a *Th. MILLES* absque utriusque nomine editum, sub titulo: *Nobilitas politica vel civilis* &c. Quo tandem & apud Anglos qui sint nobilium gradus, & quae ad nobilitatis fastigia evehendi ratio, ostenditur, Londini 1608, fol. p. 42. seqq. p. 51. seqq. p. 158.

cantur, & Domini sive *Lords* salutantur, sed tantum ex indulgentia consuetudinis, & sanguinis gratia, cum secundum leges neque inter Comites, neque inter Barones vel Pares regni referri possunt, sed armigeri tantum sunt habendi, neque ullum in comitiis regni suffragium vendicare sibi possunt, quamdiu parentes vivunt, nisi Rex filium Paris cuiusdam, natu maximum, vel haeredem, tam sapientia & consilio, quam aetate provectum viderit, quemque maximis Parlamenti Comitiis adesse dignum perspexerit, & ad id honoris fastigium adsciscit. Regis enim gratia & praerogativa adeo indeterminata est, ut, quos velit, ad honores provehere & in Parlamentum admittere possit. Tituli & iura Procerum, in defectu stirpis descendantis, fratribus minoribus proxime succedentibus, haereditatis iure conferuntur, & notum est, quod deficientibus masculis, ad sequiorem sexum haereditate devolvantur, nisi in primis Diplomatis verbis disertis aliter cautum fuerit. Filii quoque secundogeniti Ducum Marchionumque vocantur, ex gentis quadam humanitate & mansuetudine, *Lords*, uerbis istis: *My Lord*, sed praefixis ad nomina eorum in baptismo data, vel etiam ad cognomina familiae propria, ex respectu parentum eorum, qui in tam eminenti dignitate constituti sunt: sed Barones *b)* regni non sunt, neque Pares, neque Proceres, quoniam ex hac sola ratione nullum habent ius loci & voti in suprema Curia. Filii natu minores Comitum, Vicecomitum & Baronum, inter nobiles quidem referuntur, sed titulum *Lord* non gerunt, tamen secundogeniti Ducum, Vicecomites, & secundogeniti Marchionum, Barones praecedunt. Barones vero ex ordine nobilitatis hucusque stabilito, docente GLOVERIO, statim Vicecomitum primogeniti, & Comitum secundogeniti sequuntur, tunc Baro-

b) SELDENUS de Titulis honorum. Francof. 1696. 4t. Tom. II. p. 520.

Baronum primogeniti, Milites Banneretti regii, Vicecomitum secundogeniti & Baronum secundogeniti locum obtinent. Nobiles vero inferiores sive innominati, sunt Equites aurati, armigeri, sive *Esquire* dicti, & generosi alii qui *Gentlemans* vocantur.

Equites Periscelidis, praesenti tempore, semper maiori ex ordine nobilium feligi, ex Catalogis eorum patet.

Haecce omnia praemittere placuit, ut eo melius, quae sit Baronettorum dignitas, dilucide explicari possit. Tenore enim instituti, Baronetti quaedam cum nobilium ordine maiori, & quaedam cum Ordinibus equestribus, communia habent. Nam, secundum Diplomatis verba, proxime dignitate Barones sequuntur, ac haereditate filiis suis titulum & honores Baronetti relinquunt, sed pari modo, ac Equites, hac dignitate nullum in domo suprema, Curiae regni, locum occupant, & inter Patres regni, sive nobiles maiores, minime referuntur; nec decedente Baronetto sine prole mascula, dignitas fratribus eius accrescit, sed exstinguitur. Omnibus aliis equitibus, exceptis iis, qui Ordine Periscelidis ornati sunt, Baronettos praecedere, in initio §. iamiam monuimus; etiam prae omnibus militibus, sive equitibus Bannerettis, locum occupant, iis Bannerettis solum exceptis, qui Rege in exercitu praesente, & sub regii vexillis, in aperto vel manifesto bello, a Rege ipso equites Banneretti creantur. Banneretti vero, sive Equites vexilliferi, quorum dignitas instar equitum auratorum non haereditaria est, a quibusdam saepe cum Baronettis confunduntur. Illi ob res bene in bello gestas, copiis praesentibus, sub vexillo equestri creantur. Concessum illis est, militaris virtutis ergo, quadrato vexillo, perinde ac Baronibus, uti, unde Banneretti etiam Equites vexillarii, sive vexilliferi dicuntur. Nemini enim alias, in Magnae Britanniae regnis, ius portandi insignia sua in vexillo quadrato licitum est, in quacunque sit dignitate constitutus, exceptis iis, quibus hoc ex officio & munere bellico, ut Cone-

stablio,

stabilio, Admirali & Marschallo, competit, praeterquam Baronibus, & iis qui Baronibus superiores dignitate existunt. Erecta vero Baronettorum dignitate, mox gravissimae lites inter filios Vicecomitum & Baronum minores, & novos Equites Baronettos, ratione loci principis, exortae sunt. Ordine enim huc usque consueto, illi statim post Equites Baronettos, a rege ipso in bello, praesente exercitu, creatos, locum primum obtinebant, quem nunc Baronettis concedere iniquum iudicabant. Conditor itaque, ne florem nobilitatis nova dignitate laederet, alia lege *i)* eorum iura facta testaque cavebat. In Diplomatis regiis, quorum formulam SELDENUS l. c. huius generis solito scribendi genere conceptam, tradidit, (ex qua brevibus ea, quae ad praerogativam huius dignitatis attinent, hic referre lubet,) legimus: Equitibus Baronettis Regem concessisse, ut nomini ipsorum & haeredum masculorum suorum, in sermone anglicano, & omnibus scriptis anglicanis, praeposatur honoris signum anglicum, *Sir*, & uxoribus eorum honorifica appellatio, *Lady*. Sanciebat quoque conditor dignitatis, ut Baronetti eorumque nati, aliqua insignium suorum parte vel scuto, in campo argenteo, manum sanguineam, sive insignia Provinciae Ultoniae regni Hiberniae adiacere possent, & Baronettis proximus locus a vexillo in regis exercitu, cum aliis praerogativis nonnullis, quae ad funera eorum attinent, concedebatur. Rex enim Angliae Iacobus I. qui hanc dignitatem circa annum MDCXI. suasu celebris illius Equitis, Roberti Cottonis *k)*, instituit, exhausto aerario publico, summa pecuniae inopia laborabat, pro alendo exercitu, quo terram Ultoniae, in Hibernia, suae potestati submittere posset. Imponebat igitur cuique, qui dignitatem Equitis Baronetti cuperet, ut triginta pedes

k 2

dites

i) SELDENUS l. c. Tom. II. p. 681. sqq.

k) *Brittische Biographie* in vita Cottonis. Tom. V. Edit. germ. p. 588. SELDENUS l. c. Pars II. Cap. V. p. 582.

dites in Hibernia per tres annos aleret, & ipsis quotidie octo denarios, nummorum Sterlingicorum, monetae anglicanae, daret, integrum vero unius anni stipendium Camerae regiae Receptorum solveret, simulac eius Litterae patentes signatae essent, & tota statim solvenda summa, cum reliquis sumtibus, libras circiter 1200. nummorum Sterlingicorum aequabat. In instructionibus ita dictis Commissariorum legimus, solutionem in publicum opus fuisse motivam causam istius dignitatis, & in Diplomatribus Baronettorum explicatur D), Regem viros, familia, patrimonio, censu, & morum probitate spectatos, elegisse, qui ipsi auxilium & subsidium satis amplum, generoso & liberali animo, dedissent, pro defensione regni Hiberniae, & praecipue pro securitate sic dictae Plantationis Provinciae Ultoniae. Nam in recipiendis requirebatur, ut essent viri egregiae qualitatis, sufficientium opum, & bonae famae, istoque honore digni, progeniti ad minimum ex avo paterno, qui arma gestasset, & haberet certos proventus annuos mille librarum Sterlingicorum ex agris per haereditatem acquisitis, vel agros antiqui census, qui, rationibus subductis, aequivaleant mille libris nummorum Sterlingicorum, per annum certorum reddituum. Rex Iacobus, hac dignitate condita, statim aerarium suum summa centies mille librarum nummorum Sterlingicorum locupletabat. Promittebat quoque Rex, quod nec ipse, nec haeredes vel successores sui, creaturi essent aliquem alium gradum, ordinem, nomen, titulum, sive dignitatem, qui esset, vel esse posset sub illo gradu, vel infra gradum, dignitatem, sive statum Baronum regni sui, & qui esset, vel esse posset superior gradu ac dignitate, vel aequalis gradui & dignitati Baronettorum. Licet vero promississet, se numerum ducentorum Baronettorum solummodo completurum, & si ex his aliqui ex vita discederent, absque haeredibus masculis, se non alios creaturum, quo eorum numerus diminueretur & in minorem redigeretur;

retur; haec clausula tamen sequenti tempore non observata est, ut ex Catalogo Baronettorum apparet, quem *Vitus MIEGE m)* exhibet: numerus enim huc usque creatorum, in Anglia, 900. iam excederet, nisi ultra 300. sine mascula prole, & cum iis dignitas Baronetti extincta esset. Eodem ex Catalogo MIEGI discimus, varios Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites & Barones Angliae, nec non multos ex ordine maiori nobilium Scotiae & Hiberniae, dignitatem Baronetti sibi & familiae suae procurasse, luculento testimonio, maiores nobilium, acquisitione huius dignitatis, aliquam praerogativam quaesivisse.

Equites Baronettos in Anglia externo quodam honoris signo suae dignitatis gaudere, nullibi lego. Equites vero Baronettos Scotiae, quos idem Rex Iacobus sextus Scotiae, & in Anglia primus, eadem conditione instituit, quo reditus, exinde provenientes, in usum Coloniarum novae Scotiae verteret, si narratis fides habenda, referente MIEGIO *n)*, ligamento serico, coloris araufiaci, in collo cinguntur, cui coerulea crux, quae a Sto Andrea nomen habet, scuto argenteo impressa, adhaeret; huiusque in parte superiore insignia Scotiae, corona imperiali tecta, cernuntur. Integro scuto circumscripta leguntur verba: *Fax mentis honestae gloria.* Nomina eorum apud eundem MIEGIUM *o)* legimus, & numerus ducentos excedit. Baronettos etiam in regno Hiberniae, dudum iam ante institutum Ordinem Regis Iacobi, floruisse apud SPELMANNUM *p)* invenimus, qui octo eorum ex antiquis Scriptoribus profert, & qui de illis plura recensens conferri meretur.

k 3

§. XX.

m) Tom. I. Cap. XVI. pag. 513.

n) Tom. II. Cap. XIV. pag. 245.

o) Tom. I. pag. 245.

p) Henr. SPELMANN in Glossario archaiologico, sub voce: *Baronettus.* Lond. edit. ann. 1664. pag. 73.

§. XX.

Inter Medicos Baronettorum dignitate illustres, celeberrimus *Iohannes SLOANE* prae ceteris omnibus inclaruit. Quod si diversos huius honorum titulos ac dignitates, fortunas, relictumque post fata bonorum numerum insignem, commemorare; si pari modo praeclari eius Musei, pretium quinquaginta millium librarum longe excedentis, praesentique tempore maximam inclyti Musei Britannici partem exhibentis, mentionem iniicere animus esset, summa prolixitate hoc loco utendum foret. Sed haec silentio praetereo, cum a vitae eius scriptoribus *q)* longe lateque recensita sunt. Id modo adducam, quod anno MDCCCLIII. tanquam Eques Baronettus, Archiattrorum Regis primus, Regiae Scientiarum Academiae, Collegiique medici regii Praeses, anno fere aetatis suae centesimo, seu, quod alii contendunt, nonagesimo tertio, nulla mascula prole relicta, fato functus fuerit. Filiae eius duae, quarum natu maior Domini Stanleii vidua, natu minor autem ante dicti Comitis Cadogani coniux, haeredes fuerunt. Exequiae illi habitae fuerunt Chelseae, ubi, insigni cum pompa & splendido comitatu, corpus demortui in tumulum genti suae proprium delatum fuit; firmata panni funebris a sex Viris illustribus, duobus nimirum Baronibus, a famigeratissimo praefecto militum Ogletorio, & a tribus Equitibus ducebantur. Ortus fuit *Iohannes SLOANE* ex antiqua gente Scotiae, quae sedem sibi fixam in Regno Hiberniae, eiusdemque civitate Kittelagh dicta, elegerat. Dignitatem Baronetti anno MDCCXVI. a Rege Georgio Imo impetravit, cui deinceps munus Archiatri annexum fuit. Quando in Commentariis Goettingensibus asseritur, eum hac dignitate non po-

q) De Vita eius vid. Comment. Soc. Reg. Scient. Götting. T. IV. Part. ult. p. 147. Journal Britannique par Mr. MATY, Tom. X. p. 232. Comment. de rebus in Scient. nat. & Med. gestis, Volumen, II. p. 367.

potius suae familiae, quam toti Medicorum Ordini, honores ac inauditam eo usque intulisse nobilitatis famam tanto maiorem, quod ante illum nunquam in Britannia Medico contigisset, ut Baronettus creatus fuerit; notandum mihi venit, quod iam Angliae Rex Carolus II. Archiatrum suum, *Eduardum* GRAWES, antea in Collegio Mertonensi, Oxoniae, Professore Medicinae primum, Regisque Caroli I. in itinere Medicum, hac dignitate ornaverit. Quantumvis nomen illius in praedicto Baronettorum Catalogo Miegiano haud notatum reperiatur, dubio tamen prorsus vacat, illum hanc obtinuisse dignitatem: *Thomas* enim SMITH, in Vitis quorundam eruditissimorum ac illustrium virorum *r)*, hunc *Eduardum* GRAWES, Collegii omnium animarum, & celeberrimi Collegii Medicorum Londinensium Socium, Medicum Serenissimi Regis Caroli ordinarium, & dignitate Baronetti illustrem, appellat, cuius elegantissima exstat Oratio, in Collegio Londinensi anno MDCLXI. die Harvaei memoriae dicato, habita, & IOECHERUS in Lexico biographico eruditorum universali, in delineata *Eduardi* GRAWES vita, eiusdem dignitatis Baronetti, mentionem facit; cuius asserti veritatem, ex *Antonii* WOOD Athenis Oxoniensibus, & *WARDII* Vitis Professorum Collegii Greshamensis, in Anglia editis, tanquam genuinis e fontibus haustam probat. His igitur testimoniis omnis rei ambiguitas aufertur. Praeter Iohannem Sloane recentiori aevo *Eduardus* HULSE, Medicinae Doctor, Medicus Regis, & Collegii Regii Medicorum Londinensium Socius, pari modo dignitatem Equitis Baronetti adeptus fuit, cuius dignitatis titulo in Catalogo nominum Sociorum Collegii Regii Medicorum Londinensium *s)* effertur. Nuperrime adhuc, & quidem in anno praeterito, Mense Augusto, *Vilelmus* DUNCAN de

MA-

r) Londini. 1707. 4to. in Vita Ioh. Grawii p. 34.

s) Vid. Pharmacop. Colleg. Reg. Med. Lond. anno 1746. edit.

MARYBONE *t*), Medicinae Doctor, unus ex Archiatris Regiis, a Rege feliciter nunc regnante pari dignitate donabatur. Neque diffitebor, quod plures alii, tam ante tempus praedictum hoc nomine ac dignitate inclaruerint, quam & praesenti aevo aequo honore fruuntur, quorum forte nomina notitiam meam fugiunt. Baronem *Iohannem Ottonem de HELLWIG*, Consiliarium & Archiatrum Regis Daniae, Electoris Palatini & Ducis Saxo-Gothani Consiliarium intimum, Professore Medicinae honorarium Academiae Heidelbergensis, MDCXCVIII. mortuum, qui suis in Indiam Orientalem susceptis itineribus, scriptisque variis in lucem missis, inclaruit, huic Equitum numero fortassis accensere possumus. Testatur enim vitae ipsius curriculum *u*), quod Rex Angliae Carolus II. Baronis titulo eundem ornaverit. Cum nec in Anglia natus, neque ius & conditionem indigenarum Angliae obtinuit, dignitatem Baronis in Anglia usitatam adipisci non poterat; sin vero & viris illustribus exterarum gentium Baronetti dignitas tribuitur, haec forte illa fuit, quam a Rege impetravit; siquidem in adducto vitae eius curriculo asseritur, quod a Rege quoque Eques Britannus creatus sit. De celebri *Iohanne SLOANIO*, qui ex omnium sententia medicae Facultati multum famae paravit, duplex modo adhuc argumentum asserre lubet, quod in collectionibus meis historico-litterario-medicis servatur. Unum petitur ab eius imagine, in folio maiori, a pictore T. Murray delineata, & a I. Fabro anno MDCCXXVIII. aenea figura atroque colore expressa; alterum consistit in numismate, a Dassiero filio, latum temporis spatium in Anglia emenso, olim excuso, binas uncias & quartam unciae partem argentei ponderis continente. Hoc numisma in altero latere faciem SLOANII, dextrorsum spectantem, & multa arte effictam, sistit, corporis habitus vestimento lar-

t) The Gentlemans Magazine for August. 1764. p. 399.

u) Vid. Eius Arcana maiora. Francof. 1712. in Praef. & MOTSCHMANNI Erford. litter. Vol. I. p. 137.

largiori, & caput amplo cucullo nocturno tegitur, inscriptaque imagini verba sequentia leguntur: *Hans Sloane, Eques Baronetus*; inferiori deinde in parte *A. Daffier. F.* Inverso in latere superius encarpis, inferius decussatis ramis, e quercu arbore cum fructibus ornato adhaerentibus, legitur: *Praeses Societatis Regiae Londinensis MDCCALIV.*

§. XXI.

Omnes fere Scriptores x), qui de Equitum creatione & inauguratione memoriae aliquid prodidere, notant, usitatam antiquo tempore fuisse solennitatem, cum Equites crearentur, ut Candidatis armigeris, balnei usu, barbaeque tonsura, vespere, vel nocte actum solennem creationis praecedente, opus fuerit; ritus, qui in Gallia, Hispania, Italia, & speciatim in Anglia, valde obtinuerunt. Eadem solennitas in Regno Angliae iam dudum ante tempora Henrici IV. viguit, ac licet huic Regi, ipsa institutio atque dispositio equestris amictus *Equitum de Balneo* tribuatur; Autores tamen magnae famae y) testimoniis haud reiiciendis probarunt, quod iam tempore Henrici II. Iohannis I. illorumque successorum, *Equites de Balneo* creati fuerint, quorum vestitus, iusiurandum, caeteraeque in actu creationis usitatae solennitates, cum iis omnibus conveniunt, quae tem-

x) E. gr. SELDENUS de Tit. honor. Part. II. Cap. IV. §. VIII. & varii ibi cit. Historici Hispani. Du FRESNE in Glossario, voce *Milles*, Tom. II. p. 538. seqq. P. DANIEL Hist. de la Milice Franc. Tom. I. p. 99. Franc. REDI in Annotat. ad Baccho in Toscana Operum Tom. III. pag. 205. seqq. MENENIUS l. c. p. 10. seqq.

y) Petrus BLESENSIS Epist. 94. Ioh. SALISBURIENSIS de Nugis curialium. Lib. VI. X. SELDENUS lib. cit. Part. II. Cap. V. §. 35. I. C. DITHMARI Comment. de Honoratissimo Ordine militari de Balneo, Francof. ad Viadr. 1729. fol. pag. 12, seqq.

tempore Regis Henrici IV. anno MCCCXCIX. cognitae fuere. Istaе quoque solennitates in recentioribus huius Ordinis Statutis de anno MDCCXXV. definitae, & maximam partem servatae sunt. Tradunt & illi Autores, qui de antiquitatibus aequae ac ritu Ordinis solide elaborata scripta reliquerunt, quod iam aevo antiquiori Equites rubro ligamento, humeris superstrato, & stella ferica coerulea acu picta, e qua tres coronae aureae nitebant, distincti fuerint. Equitum numerus alio tempore non certus, sed pro lubitu definitus fuit, acciditque saepe numero, ut in solenni Equitum creatione triginta, quadraginta, quandoque & quinquaginta Equites uno actu crearentur, qui ex minori aequae ac maiori nobilium ordine hunc in numerum suscipiebantur. Ex Equitibus de Balneo huc referendis, locum sibi merito vendicat *Iohannes STAVELIUS* 2), de quo commemoratur, quod Oxoniae anno MDCXLII. d. xvi. Ian. Magistri artium, eodemque anno d. nimirum XXXI. Ian. Medicinae Doctoris gradum consequutus fuerit. Fuit e gente Staveliorum a Seculo undecimo in Sommersetia inclita. De eruditione eius in arte medica plura fortassis adducere possem ex *Antonii WOODII* Athenis Oxoniensibus, si huius libri copia mihi facta esset; in quo vitae Stavelianae curriculum contineri aiunt. Adeoque certo affirmare nequeo, num Doctoris titulo ob acquisitam eruditionem in arte medica, an modo honoris causa, potitus fuerit. Interea de illo constat, quod Regi Carolo I. in lite infelici cum regni Angliae Curia suprema, tam fida officia praestiterit, ut & suis ipsius sumtibus, in huius auxilium, copias parasse tradatur: quae vero fides Regi praestita, cum Proceres, qui a Regis partibus steterant, succubuerunt, illum non tantum maxima opum suarum parte, verum & libertate ipsaque vita fere privasset. Nihilo tamen secius fidus Regi Socius man-

2) MATTHIAE *Conspect. chronolog. histor. med.* p. 632. *Allgemeines Historisches Lexicon* cum praef. BUDDEI, voce: *Stavel.*

mansit, obiitque anno MDCLXI. d. xxi. Febr. cum iam sexagesimum secundum aetatis suae annum attigisset, annoque mortis suae articulum praecedente, ea fortuna adhuc delectatus fuit, ut Regem Angliae Carolum II. solium regium conscendere videret. Filius illius, Rudolphus Stavelius, qui patris exemplo, quacunque occasione nascente, singularem parti regiae fidem servaverat, ea gaudebat felicitate, ut a Rege Carolo II. anno MDCLXXXI. d. x. Ian. titulo Baronis Stavelii de Somerton ac Paris Angliae honoraretur. Quo anno antedictus *Iohannes STAVELIUS* Eques factus sit, affirmare haud valeo, cum diversi hoc nomine ac praenomine insigniti, Equitum in Indice reperiantur. Dubio interim prorsus vacat, tempore Caroli I. sceptrum imperii tenentis, haec accidisse. Restauravit Ordinem de Balneo Rex Georgius I. anno MDCCXXV. eumque splendidiorum reddidit, eiusque Statuta adauxit, in quibus inter alia sancitum fuit, ut Ordo iste, Rege & uno Principum ex Regis filiis, qui Dux Cumberlandiae tempore praesenti adhuc audit, non computato, triginta quinque Equites, & Magistrum Ordinis generalem contineret, ea nimirum lege, ut idem numerus Equitum nullo unquam tempore adaugeretur. Praeter diversas solennitates, vestimentorum ac rituum genera, in Statutis definita, Ordinis insigne, laeva in parte vestis conspicuum, tribus coronis regiis, in area aurea explicatur, cum emblemate huius Ordinis, circulo coloris rubri inscripto; e circulo, tanquam ex centro, splendor, seu octo radii argentei prodeunt, qui sese extendunt. Insuper & Equites taenia rubra induuntur, quae oblique ab humero dextro ad latus sinistrum deflectit, cuique insigne huius Ordinis affixum est, quod a sinistro latere pendet. Vetustissimum Ordinis emblemata est: *Tria iuncta in uno.* Quae verba rubro circulo, ut notavimus, inscripta sunt. Ad Equitum Ordinis dignitatem adspirare possunt Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, & etiam infra dignitatem Patrum Regni, ex generosa stirpe prognati. Nam eodem tem-

pore, quo Ordo restaurabatur, scilicet anno MDCCXXV. & Equitum numerus certus constituebatur, multi e Baronettis, eorumque filii natu maiores, alique ex inferiore nobilium ordine, in illum adoptabantur. Primus Magister Ordinis generalis, §. XVII. iam nominatus, Dux *Iohannes de Montague*, constitutus fuit, eademque causa, quae eius mentionem loco superiori facere me impulit, & hoc loco illum non negligere merito suadet. Eodem tempore Dux *Carolus Lenox* inter Equites Ordinis de Balneo primus Eques, statim post Ordinis magistrum generalem, receptus est. Vi Statutorum septem quoque Ordinis ministri adhibendi sunt: nimirum Decanus, Genealogista, Rex armorum, Registrator, Secretarius, generosus Apparitor, & Tabularius, quorum amictus & signa honoris externa, in dictis Statutis definiuntur. Quoniam vero non apparet, num & Medici, horum in numero huc referendi, reperiantur, evitandae omnis prolixitatis gratia, de istis plane tacebo.

Licet, hanc Commentationem elaboraturus, Equestres Ordines secundum originis & instituti antiquitatem, recensendi animus fuerit, tamen, occasione Ordinis Sti Michaëlis, reliquos simul Ordines gallicos, aetate minores, consignavi; neque primum, quem elegi, ordinem, in commemoratione illos sequentium, commode servare potui. Cum iam de Ordinibus anglie tractandi materia pro argumento sit, praeter Ordinem Periscelidis & Equitum de Balneo, Equites Baronettos in praecedente §. memini. Quae vero de Anglorum Equitibus auratis, Baccalaureis & Armigeris dicenda sunt, inferius debito loco tradam.

§. XXII.

Cum Ordinum equestrium splendor in aulis Principum, secundum §. IV. quam maxime fulget; in *Suecia* vero varii Ordines equestres antiquo tempore floruerunt, qui tempore sequenti sensim evanuerant: eadem haec causa Regem Sueciae
bea-

beatissimae memoriae, Fridericum primum, praecipue movit, ut suasu Serenissimi eius in Regno Successoris, nunc vero quam felicissime regnantis Regis Friderici Adolphi, & Augustissimae eius Coniugis, Louisae Ulricae, anno MDCCXLVIII. tres Ordines equestres denuo instituerentur.

Primus inter hos, nimirum *Ordo Seraphinorum*, solis Regibus atque Principibus, in signum amicitiae & cultus, ut & Supremis Coronae ac belli Ministris, quo a ceteris distingui possint, in praemium fidei & integritatis, ac in honoris signum datur. *Ordo militaris Gladii* iis, qui bello inclaruerunt, pro singulari virtutis signo & praemio tribuitur. Cum Rex Sueciae, Adolphus Fridericus, pariter ac Augustissima thori regii socia, optimarum artium studio, & omnibus regio folio dignissimis scientiis ornati sunt, nec non haud pauci ex sapientissimis Regni Senatoribus palmam eruditissimis viris praeripiunt; inde aliter fieri non potuit, quam ut artes & scientiae, in Regno Sueciae, summo in pretio habeantur. Summi itaque imperantes, ob praeclaram & singularem in omni scientiarum & artium genere, cognitionem, non solum ingeniorum vires, in quacunque eruditionis parte, aestimare possunt, sed simul, ob propensum erga bene meritos subditos animum, non satis laudandum, etiam eos iustis praemiis condecorari cogitarunt. Ex tam generosa regiae magnanimitatis altitudine factum est, ut eo tempore & tertium nobile Ordinis equestris genus sancirent, de *Stella polari* dictum, illis quoque Viris tribuendum, qui nobilitatis quidem genere haud conspicui, meritis tamen singularibus inclaruere. Meretur itaque hic Ordo, tanquam verum regiae gratiae & indolis signum, felicissimumque iudicium Patriae Patris munificentissimi, in Eruditos ac Subditos bene meritos, ut tanto magis hoc loco adducatur. Signum Ordinis est alba & in extremitatibus fissâ crux, regia sub corona nitens. Sub cruce globulus coeruleus, affixa cum Stella septentrionali quinquangulari, superaddita inscriptione: *Nescit occasum.* Institu-

tionis ex lege, numerus Equitum huius Ordinis viginti quatuor maior haud esse debebat; deinde vero in numerum vigesimum octavum usque, & maiorem excrevit, Praefectis Ordinis sive Commendatoribus haud computatis, quorum numerus ad viginti duo usque extensus fuit. Praefecti crucem ab atro ligamento pendentem supra descriptam in collo gerunt, stellamque acu pictam in pectoris una parte, Equites vero solam crucem cum ligamento nigro, collo circumdatam, pro ornamento habent. Rex Sueciae singulis tribus Ordinibus omni tempore tanquam Supremus Magister praesidet. Rex Fridericus cum Ordines Gladii & Stellae polaris inauguraret, ad augendum Ordinum splendorem, convocato Regni Senatu, se ipsum d. xxv. Aprilis MDCCXLVIII. binorum Ordinum signis omni dignitate & splendore ornavit; Serenissimo deinde Successori in Regno, eiusque Filio, Principi Gustavo, aequo modo tribuit, nec non Ordinum Commendatores & Equites solenni ritu creavit. Singuli Equites origine Sueci, anteaquam Ordine Seraphino potiantur, Ordinibus Gladii & Stellae polaris iamiam induti esse debent; e contrario omnes quoque Equites Ordinis Seraphini, Suecorum e gente prognati, reliquorum binorum simul Praefecti sive Commendatores audiunt. Prima dies, festivis instituti Ordinis Seraphinorum solennitatibus dicata, d. xxviii. Aprilis eiusdem anni, tanquam dies natalis regius indictus quidem fuit; sed cum eadem dies simul Dominica cum die miscebatur, die vigesimo nono dicti mensis, Holmiae magna cum pompa instituti Ordinis solennia fiebant; & Seraphini Ordinis Commendatores & Equites denominati, omni apparatu regiae magnificentiae in hunc Ordinem cooptabantur.

Cum inter Suecos nativos non exigua pars eorum fuit, qui in arte medica inclaruerunt, constat, & nonnullos ex horum numero, Ordine Stellae septentrionalis prae caeteris ornatos fuisse. Celeberrimus ille Archiater, *Carolus LINNAEUS*,

Pro-

Professor Medicinae Vpsaliensis, Membrum Academiarum famosissimarum, atque Societatum doctissimarum in omnibus Europae partibus, qui non tantum opera, quam studio Historiae naturalis Regni Suecici impendit, sed & in genere de arte Botanica optime meruit, & cuius nomen in singulis terrae partibus celebratur, anno MDCCLIII. die xxviii. mensis Aprilis, tanquam Ordinis die, hoc munere insignitus fuit. Neque minus Perillustris & celeberrimus *Nicolaus* ROSEN, Medicinae Doctor, antea Professor Anatomiae & Medicinae Vpsaliensis, nunc vero Serenissimi ac Potentissimi Suecorum Regis Archiater, non solum anno huius Seculi quinquagesimo sexto, a Serenissimo Rege suo, in nobilium Imperii Ordinem susceptus, eodemque anno ab Illustrissimis Regni Ordinibus Archiater Imperii Suecici, & Regionum Archiattrorum Comes, constitutus est, sed in honoris complementum, & virtutis praemium *a)* anno Seculi quinquagesimo octavo, Eques Ordinis Stellae polaris creatus est. Cum Vir Perillustris & generosissimus, iam vera meritorum laude conspicuus, nec elogio, vel titulo, neque insignibus nobilitatis acquisitae haecenus uteretur *b)*, honos iste ipsi nuper denuo confirmatus est, adeo ut Serenissimo Regi ipsi, ornamentum & nominis & insignium eligere placuerit. Appellatur is itaque nunc ROSEN & ROSENSTEIN. Insignia vero, quibus utitur, haec sunt: Lapis ad monumenti similitudinem formatus, coronam regiam ferens, rosaque spinosa in quovis latere comitatus. Occasionem huic emblemati praebuit lapis, iussu Serenissimae Sueciae Reginae, Louisa Ulrica, ad fontem Soterium Locka positus, quo posterius doceantur, illum huic fonti contigisse honorem, ut Rex, qui diu ac vehementer cepha-

a) Vid. Götting. Gel. Anzeigen 1758. n. 37. BOERNERS *Nachricht, von ietzlebenden berühmten Aerzten. III. Band. p. 769. 780.*

b) Vid. Comment. de Reb., in Scient. nat. & Medic. gestis Vol. X. P. IV. p. 723.

cephalalgia laboraverat, aquae huius & sedimenti usu sanatus fuisset.

Cum doctos in hac Commentatione Medicos recensendo, nonnunquam & de Nummis, in illorum honorem cufis, quaedam subieci, duplex me ratio movet, cur nummum tacere nequeam, in honorem celeberrimi Domini LINNAEI, cum Signo Ordinis Stellae polaris, excusum; eam nimirum ob causam, quod partim dignitas equestris huic Viro tributa, magnaue illius in Regnum Suecicum merita, huic instituto ansam dederint; partim quod eadem ipsa moneta insigni raritate sua notanda venit, cum exiguus saltem numerus specierum argentearum aequae ac aerearum, typo disrupto, parari potuerit. Nonnullis abhinc annis de nanciscendo hoc nummo multum laboravi, ut collectionem meam numismaticam tanto absolutiorem redderem. Haec collectio, tempore praesenti, centum & quinquaginta Nummis medicis recentioris aevi numerosior est; illos tantum nummos intelligo, qui Medicorum imagines exhibent, exceptis insuper illis, in quibus nudum nomen Medicorum legitur, vel singularia fata medica, morbi, aliaque notantur; a quibus adhuc separo nummos antiquos, quos ad illustrandam Historiam medicam servo. Magnus quidam Praefectus ac Comes, ex singulari gratia & favore erga me, hunc celeberrimi LINNAEI nummum in patria sua summa quidem opera quaesivit; ast ob insignem illius raritatem, omni licet lapide moto, idem haberi non potuit, donec celebris ille, nec minus solide eruditus Chymicus, C. F. Meyer, Sedinensis, cui ego huius scrutinii spartam detuleram, ac qui per intervallum biennale, Carlsronae atque Upsaliae moratus est, & in posteriore loco magni LINNAEI, clarissimique AURIVILLII praeceptis salutaribus erudiebatur, unum adhuc exemplar huius nummi invenit, meaeque collectioni addidit. Inclytus iste ac doctissimus Academiae Regiae Scientiarum Suecicae Secretarius, ac Eques Stellae polaris, Dominus Petrus WARGENTIN, cuius eruditae

Dis-

Differtationes scriptis dictae Academiae, in toto terrarum orbe celebratae, singulari ornamento sunt, clarissimo *Meyero* & mihi adeo favebat, ut unicum suum, quod tantum possidebat, exemplar, ipsi daret, cuius facti ex instituto meminisse iuvat, quo benignum Suecorum eruditorum animum digna eademque publica laude praedicandi, gratique mei animi monumentum addendi, occasio mihi nascatur. Latus istud, quod imaginem in praestantissimo hoc & tam belle excuso nummo ostendit, effigiem celeberrimi LINNAEI, ad pectoris partem usque absolutam, cum cruce equestri a pectore demissa, repraesentat, hisce verbis inscriptam: *C. Linnaeus Equ. Aur. Archiat. & Pr. Vps.* Inferiori in parte litterae *D. F.* conspiciuntur. In dorso tres coronae regiae, illo modo positae, in conspectum dantur, quo in ipsis Regni Suecici insignibus fulgent, eo tamen discrimine, ut in prima eaque superiori corona, diversa animalia, ut aquila, leo, balaena; in secunda superiori, plantae varii generis, & in tertia inferiori corona, mineralia ac fossilia simul oculis occurrant. Tres istae coronae desuper radiis illustrantur, cui emblematis unicum additur verbum: *Illustrat.* Nummus praeclarae mentis & artis opus est, ipseque lusus allegoricus iis, quos magna Archiatri LINNAEI merita, tam in explicando naturae regno amplissimo, quam in peculiari Historiae naturalis Suecicae argumento, haud plane fugiunt, non nisi inventum ab acutissimo ingenio natum apparet, cuius auctor doctus ille Consiliarius, *Carolus Reinhardus BERCH*, rerum antiquarum in cognitione versatissimus interpres, fuisse dicitur. Nummi typos, politissima arte, discipulus praeclari Hedlingeri, celebris *David Fehrmann*, perfecit; qui iam anno MDCCXLVI. alium nummum similis magnitudinis, docti huius Viri gratia, composuit, qui orbi erudito magis innotuit, cum in KOEHLERI *Deliciis numismaticis Tom. XVIII. p. 25.* aequae ac in *Musaeo Mazzuchelliano, Tom. II. p. 348.*

Tab. CLXXXVI. No. IV. aeri incisus reperiatur, & uterque locus illius descriptionem largiatur. Non ita pridem, scilicet xxviii. Aprilis anni MDCCLXVI. festo die Ordinum Sueciae, inter Equites ordinis stellae borealis receptus est, Medicus celeberrimus *Christianus RONNOW*, natione Suecus, qui olim Consiliarii status & Archiatri apud sapientissimum Regem Stanislaum munere, fungebatur. Erat quoque primus Collegii Medicorum Nanceiensium socius honorarius, mortuo vero Principe ad patrios Lares rediit. Anteaquam huic paragrapho de Medicis in Regno Sueciae equestri dignitate ornatis, colophonem imponam, omittere non valeo, quod & in Regnis septentrionalibus clarorum Medicorum posteris singularis honor habitus sit, iidemque saepius equestri Ordine potiti sint. **E** catalogo enim Equitum Ordinis Suecici, *Gustavus Adolphus* Baro DE HIAERNE, Regni Senator, item Praefectus vigiliarum supremus, *Thuro Gustavus* RUDBECK, nec non *L. C. STOBÆUS*, Praefectus seu tribunus alarum & Praeses provinciae Gothenburgicae, tanquam Praefectus Ordinis gladiati *c)* & Baro *Carolus Fridericus* PECHLIN, eques hujus ordinis, & chiliarchus, orbi innotuerunt; imo horum prior, non ita pridem ni fallor MDCCLXIII. magno Ordine Seraphinorum condecoratus est. Iam diu quoque ante haec tempora, in numero Equitum, Ordinis Dannebrogici *d)* aliquem invenimus *Casparum* BARTHOLINUM, nepotem talium virorum, quorum nomen ne tiro quidem rei litterariae medicae facile ignorat. Nec minus alius ex celebri Pechlinorum familia celebratus est. *Johannes* scilicet PECHLINUS Consiliarius intimus, Vindobonae 1720. Ducis Holsatiae legatus, postea Regiminis & Justitiae Can-

c) Vid. *Genealog. Archivar.* 1764. p. 24. p. 33. *Fortgesetzter N. Arch.* P. 39. p. 230. item 1766. p. 664.

d) Vid. *Genealog. Archivar.* 1734. p. 450.

Cancellarius, qui MDCCXLV. Ordinum Sanctae Annae, & deinceps Sancti Alexandri Newsky, signis, condecorabatur.

§. XXIII.

Absoluto jam opere in recensendis Ordinibus equestribus antiquissimis, pariter & iis, qui Regibus originem suam debent; medicisque interdum in ornamentum dati fuere: celebris ille Ordo considerandus venit, qui ab instituti origine, electoralis quidem audit, sed regio a sceptro, maximum celebritaris atque splendoris sui, incrementum adeptus fuit. Hic est ille Ordo, qui a Generositate nomen habet. FRIDERICUS nimirum primus, Borussorum Rex, adhuc Princeps juventutis, in gratiam eorum, quos intimioris suae fidei dignos credebat, vivo adhuc magno suo Parente, Ordinem hunc circa annum MDCLXXXV. sancivit. Statuta illius Ordinis, quantum memini, nunquam publici juris facta sunt. Signum Ordinis erat crux aurea, ad exemplar Melitensis, octangularis, cyaneo colore, opere encaustico tincta. Vocabulum gallicum, *la Generosité* aureis litteris cruci impressum, perpendiculariter & transversim legebatur. In intervallis, quatuor angulorum interiorum crucis, quatuor aquilae aureae nitebant, totaque tessera cum ligamento nigro macerato, a collo pectori superpendens, demittebatur. In medio crucis intervallo littera F. in memoriam conditoris, corona electorali testâ cernebatur. Ex quo tempore Electoralis Regia dignitate aucta fuit, summusque Ordo aquilae nigrae, in Majestatis splendorem instituebatur, Augustissimus Conditor, non solum primum hunc domus suae ordinem factum testumque habuit, verum quoque solenni lege sancivit, ne Equites creandi summo Ordine decorarentur, anteaquam per aliquod tempus, Ordinem Generositatis jam gestassent. Hinc Equites Generositatis, ut plurimum se se Equites Ordinis Regii Borussici minoris, appellarunt.

Ordo Generositatis, qui anno MDCCXL. quodammodo abrogatus & in ordinem *Pro Meritis* & praecipue militarem mutatus est, a Rege Friderico I. & Friderico Wilhelmo personis dabatur, munere civili aequae ac militari illustribus, utpote intimis Cubicularibus, primi Ordinis Praefectis bellicis, Consiliariis summis & praecipuis, aliisque intimioris admissionis sanctiorisque fidei Ministris, Legatis & Nobilibus, in monumentum gratiae Principis, fidei ac honoris; numero vero generationum non tam anxie quaesito. Accidit quoque Viro cuidam celeberrimo, Medicorum ex ordine, munerum gravitate ac meritorum amplitudine conspicuo, ut hoc ordine insigniretur. Fuit iste *Fridericus Ludovicus BONETUS*, Genevensis, Theophili BONETI, Medici celeberrimi, Consilarii & Archiatri Serenissimi Principis Henrici ab Aurelia, Ducis Longavillae ceteri filius, Andreae Boneti, Medici Practici Genevensis felicissimi nepos, & Petri Boneti, ibidem Medici & Archiatri Ducis Sabaudiae pronepos, qui quippe omnes non solum quosdam sedis Romanae Cardinales, inter majores suos numerabant, sed & affinitatem cum Pinellis, Spinolis, Savellis, Ursinis, Saburanis, Caracciolis, aliisque illustribus Senatoriis Genuensis Reipublicae familiis, colebant. Matrem habuit *Fridericus Ludovicus BONETUS*, Johannam Spanhemiam, Virorum in orbe literato clarissimorum Ezechielis & Friderici Spanhemii sororem, ex qua anno MDCLXX. Genevae editus fuit. Majorum ingenio & celebritate incensus, omni studio arti medicae totum se tradidit; Lugduni Batavorum anno MDCXCV. dissertationem inauguralem, de Hydrope ascite, publice defendit, quo gradum & titulum Doctoris Medici rite impetraret. Cum non solum Perillustri Ezechiel *L. B. de SPANHEIM*, splendidis muneribus in aula Brandenburgica fungebatur, quia tunc temporis gravissimae legationes per eum administrabantur; sed & frater nostri Boneti, natus maximus *Fridericus BONETUS*, bonarum

rum litterarum, & praesertim rei nummariae cognitione peritissimus, per duodecim annos apud Reges Magnae Britanniae Carolum II. Jacobum II. & Vilelmum III. negotia publica Magni Electoris Brandenburgici, Friderici Vilelmi & Friderici III. summo cum honore eximiaque laude tractaret, accidit, ut eidem noster *Fridericus Ludovicus BONETUS* succederet, cui Oratoris pro Serenissimo ac Potentissimo Friderico I. Borussiae Rege munus, in aula Magnae Britanniae, cum titulo Residentis, & postea Legati ordinarii deferebatur. Non solum merita quae eodem hoc munere fuerat consecutus, sed eruditionis quoque fama tanta fuerunt, ut non solum Membris Societatis Regiae Scientiarum Londinensis & Berolinensis, sed & Societatis de propaganda fide in Anglia celebris, imo & an. MDCCI. Doctorum Juris Oxoniensium coetui annumeraretur. Ubi deinceps Rex Borussorum Fridericus Vilelmus, paterno regno potiebatur, BONETI munera & honores semel tributi non tantum confirmabantur, sed & Ordinis Generositatis Eques, anno MDCCXVI. creatus est. Sequenti vero anno Rex, nostro Clementissimus, Consiliarii intimi atque legati extraordinarii munus & titulum superaddidit. Posteaquam per XXIII. annos Residentis & Oratoris Brandenburgici muneri, in aula Londinensi praefuisset, oblatum legati in Sueciam munus quantumvis submisit recusans, annuente Rege, in patriam reversus est. Nihilo tamen minus Regis gratiam, nulla parte deminutam, fervavit ac retinuit. Finita enim legatione, Rex patrinus filii ipsius esse voluit, & BONETUM ipsiusque liberos, heredes omnesque & singulos ab illis legitime descendentes in infinitum, solemniter diplomate verbis: Nobiles, Tornearios, regnique Borussici vasallos declaravit, ita ut equestris dignitatis capaces, nobilium praedictorum numero atque consortio adscriberentur. Ipsum hoc diploma regium, rationes facti hujus addit; verbis nimirum: ob grata obsequia atque officia utilia, fidelia & inde-

fessa ab ipso, cum munus legati nostri ordinarii in Anglia per plurimorum annorum decursum gereret, summa fide, industria, prudentia & fidelitate, Nobis & Divo Parenti navata.“

Post illud tempus Rex quoque multis aliis singularis suae benignitatis atque existimationis documentis, BONETUM nostrum mastravit. Patria non minus civis revertentis merita, agnovit, dum anno MDCCXXI. eundem senatoria dignitate ornavit, cui decennio peracto, grave & spectatissimum munus Syndici Reipublicae Genevensis additum fuit. Ubi tamen provector aetas vitae vires fregit, ab omnibus negotiis publicis abstinuit, tandemque senio confectus, anno aetatis XCII. absoluto, mense Aprilis MDCCLXII. hunc mundum deseruit. Vitam viri hujus clarissimi, in Biographis communibus, huc usque frustra quaesitam, collegi *e)*, fusiusque descripsi. Silentio hac occasione praetermittere nequeo, nummum quendam memorialem, a C. Wermuth Gothano nummorum caelatore, conflatum. Is in adversa, effigiem Friderici Vilelmi, Principis heredis Regni Borussici, refert, in averfa vero eorum Principum, & procerum meminit, qui anno MDCCVI. titulo Doctoris Juris, publice insigniti sunt, in solennitatibus istis publicis, ab Academia Oxoniensi, in honorem Seculi secundi, a condita Academia Francofurtana sive Viadrina, feliciter peracti, celebratis. Inter hos Princeps juventutis, Fridericus Vilelmus, antesignanus est, sequuntur Dux de Bedford, Comes de Plymouth, L. B. de Spanheim & alii, inter quos etiam quidam *Dom. Bonet Eques Baronet*, vocatur. Nullum est dubium, vel nostrum, vel Fridericum Bonetum, ejus fratrem natu majorem, hic intelligi; sed de titulo equitis Baronetti, cuidam

e) Io. Iac. MANGETI Bibliotheca scriptorum medicorum, veterum & recentiorum. Genevae 1731. fol. T. I. Part. I. p. 354. in vita Theophili Boneti. *Fortgesetzte Neue Geneal. Historische Nachrichten. Th. LIV.* 1766. p. 387.

cuidam Boneto collato, nullibi legi, & eum in Catalogo Baronetorum, quem Miegius libro supra §. XVIII. citato edidit, frustra quaesivi. Neque in Thesauro numismatum modernorum, nec in Gutheri vita Friderici I. ubi ejus delineatio aeri incisa cernitur, quis ille sit Bonetus explicatur. Illustris ille Sedinensis Doctor, & Professor juris, I. C. C. OELRICHS, qui multis scriptis & nominibus, gloriam in orbe erudito sibi comparavit, ac quocum vetus consuetudo mihi intercedit, nodum hunc, ut spero, felicissime solvet; cum varias epistolas Perillustri Spanhemii, & cujusdam Boneti, in scrinio suo litterario possidet, quas cum republica litteraria se communicaturum, nuper promisit, in scripto quodam pereleganti, DE FRIDERICO VILELMO BORUSSORUM REGE, *cet. Doctore juris ex nummo.* Quod ea occasione edidit, cum Academiae Kiloniensi MDCC-LXV. de primo jubilaeo gratularetur.

§. XXIV.

Illustris BONETI conditio & munus occasionem mihi prae-
bet, ut in fine hujus Commentationis adhuc quaedam momenta
in honorem medicorum adjiciam. Unicum enim exemplum
BONETUS non exhibet, medici Legati munere ornati. Nam
eodem fere tempore, & initio adhuc hujus seculi, celebris
Christianus Constantinus RUMPF, Medicinae Doctor, spartam
eandem a Foederati Belgii Republica, sibi demandatam; in
aula Suecica, per multos annos, singulari cum laude, tenuit.
De hoc Biographi Medicorum communes, nil plane memoriae
prodiderunt; hinc ea quae de illo novi, subjiciam. Natus erat
Hagae Batavorum anno MDCXXXIII. & pater ejus, quantum
scio, *Christianus Rumpsius*, Lasphenis, Serenissimi Regis Bo-
hemiae & Cellissimi Arausionensis Principis Archiater fuit; qui
in castris Foederati Belgii anno MDCXLV. aetatisque sexage-
simo quinto, diem obiit supremum. Titulus aequae ac fata
memo-

memorata, ex icone ejus ab Henrico Danckers aere expressa mihi innotuerunt. *Christianus Constantinus RUMPFII*, posteaquam gradum Doctoris obtinuit, legationi summorum Ordinum Foederati Belgii in Galliam, per septendecim annos ab epistolis secretis fuit, eodemque in loco, arcanis negotiis, Principis Arausionensis, Administri nomine, praefuit. Hoc munere licet fungeretur, studio tamen medico vacare non desit; dum Parisiis anno MDCLXVI. I. A. SCHMITZII *Compendium Medicinae practicae* edidit. Quod scriptum Maecenati suo, Legato Summorum Statuum Reipublicae Belgicae ordinario, Vilelmo BORELLIO, magnae famae Politico, qui per septendecim annos in Galliam, & antea in Britanniam, Daniam & Sueciam legatus missus fuerat, dicavit. Additae inveniuntur, in laudem operis, epistolae & carmina doctissimorum sui temporis virorum, Vassorii, Nicolai Heinsii, Stephani Laurentii, Caroli Drelincourtii & Antonii Menjotii, juncto testimonio honorifico, Facultatis Medicae Parisinae. Secunda editio anno MDCLXXII. eodem in loco apparuit, quam adhuc aliae, Amstelodamensis nimirum & Geneuensis, secutae sunt. Anno MDCLXXIV. ipse a Summis Ordinibus Statuum Foederati Belgii, legatus in Sueciam mittebatur, cum paulo ante ad idem munus in Lusitaniam obeundum, jam designatus erat. In aula Suecica degens, statim ab initio susceptae legationis, tantam sibi conciliaverat fidem, ut, licet mox grave bellum & acre, inter Suecos & Batavos exoriretur, quod cum subditorum utriusque regni bonorum confiscatione suscipiebatur, RUMPFIO nihilominus concederetur, ut Holmiae morari posset. Procerum suorum commodis, adeo prospicere, suamque in negotiis politicis tractandis, scientiam acquisitam, tanta cum utilitate suorum impendere valebat, ut anno MDCLXXIX. pacis & commerciorum foedus proficuum pangeret, validumque redderet. Cum RUMPFIIUS omnibus se insigni prudentia & exer-

exercitatione in rebus gerendis & praecipue in re tam difficili, probaret, factum esse opinor, ut durante adhuc bello, Arwidius Karlsteen, famigeratissimus regni Sueciae numismatum caelator, numisma in nostri laudati memoriam excuderet. In facie numismatis adversa, effigies illius, pectus ad usque, cernitur litteris inscriptis: *C. C. Rumpf. M. D. Foe. Belg. Abl. Ord. Ap. S. S. R. i. e. Medicinae Doctor, Foederati Belgii Ablegatus ordinarius apud Serenissimum Sueciae Regem.* Inferiori in parte: *Karlsteen.* Averso in latere manus e nubibus proveniens conspicitur, quae annulum, cui adamas pergrandis inclusus est, super ardentis ligni focum, tenet. Inscriptae leguntur litterae: *In adversis constantia vincit:* & infra habetur annus excusi typi 1677. Quo emblemate sine dubio constantiam ejus in intricatissimo vel molestissimo rerum statu indicare voluit. Descriptum quoque reperitur hoc numisma, apud LOONIUM *f*). Aliud mihi quoque est numisma minoris formae, rarissimum & aequae artificiosissime caelatum ejusdem artificis, quantum memini, neque a Loonio neque alio quodam descriptum. Adversa pari modo pectore tenus, effigiem ejus refert, sinistrorsum spectantem, inscriptae leguntur litterae: *C. Cons. Rumpf. M. D. aet. 48. A. 1681.* Inferiore in parte KARLSTENII nomen in monogrammate *A. K.* legitur. In averfa ex HORATIO *g*) sequentia leguntur verba: *Quid aeternis minorem consiliis animum fatigas.* Horat. quae binis ramis laureis inclusa sunt. RUMPFIIUS famae & artificio Karlsteinii multum augmenti addidit, eo nimirum, quod non solum numismata paravit exquisitissima, praecipue illa, quae celebris Gallorum numismatum caelator, *Varin*, artificiose caelavit; quo Karlsteinio politissima arte perfecta exemplaria ad imita-

f) G. van LOON Histoire metallique des Pays Bas, T. III, p. 133 sq.

g) HORAT, Carm. L. II. Od. XI.

imitandum proponeret, qui praecipue Varinium vel aemulari vel praecellere studuit: nec minus RUMPFIIUS, consiliis & eruditione sua, saepe Karlsteinium, in numismatum & monetarum inventionem, adjuvit. Res igitur a veritate non prorsus aliena esse videtur, quod KARLSTEINIUS in gratitudinis tesseram, etiam hoc numismate ejus memoriam conservare voluit. Quod si mihi tempus concederetur, ut opus meum de Nummis in Medicorum honorem cufis, edere possem, plura de RUMPFIO, aequae ac de hisce numismatibus, in ejus memoriam expressis, adderem. RUMPFIIUS fato cessit Holmiae *h)*, anno MDCCVI. munere legati adhuc fungens, ibidemque, splendida funebri cum pompa terrae mandatus fuit. Filius ejus Henricus Vilelmus RUMPF, cujus in honorem Hedlingerus bina numismata elegantis formae elaboravit, patrem titulo Residentis in Suecia sequebatur, & alter filiorum Carolus RUMPFIIUS, natu minimus, eodem munere in Aula Regia Borussica, hic Berolini per aliquod tempus fungebatur. Nec plura exempla de Medicis legatorum sparta ornatis, tam antiquioris quam recentioris aevi, desunt. Si vel tacere vellem, quod Imperator Iustinianus medicum suum ad Regem Persarum Cosroem miserit; teste Beverovicio *i)* in Encomio medicinae, qui hoc e Procopio refert: notatu tamen digna res est, quod aequae ab Imperatoribus Turcarum, Medici legatorum nomine, in aulas Principum Europaeorum & ab his iterum in aulam Imperii Turcici, saepe missi fuerint. Idem Beverovicus memoriae prodidit, *Bartholomaeum CORDUM* Medicum, a Turcarum Imperatore, suo nomine ad Regem

h) Plura de Rumpfio vid. apud Ger. de Loon l. c. T. III. p. 133. 203. seq. 235. T. V. p. 40. 41. KOEHLERS Münz-Belustig. T. IX. p. 109. Holmia litterata edit. 1701. p. 89.

i) Adjunctum est Encomium Medicinae, ejusdem BEVEROVICII Epistolice Quaestionibus Roterod. MDCXLIV. editis Vid. Encom. p. 49.

Regem Galliae Henricum IV. fuisse delegatum. Contra de Medico *Horatio* CURIONE, celeberrimi Coelii Secundi Curionis filio constat, quod non solum Imperator Ferdinandus, ejusdemque filius Maximilianus, illius consilio in negotiis arcanioribus usi fuerint, verum quoque quod instar legati Byzantium mitteretur, & cum illo in munere constitutus, fato fungeretur; jubente Caesare Maximiliano, in illius memoriam Basileae epitaphium erectum fuit *k*). Aula quoque Britannica munus legati in aulam Turcicam, medico demandavit, *Johannes* enim FINCH, Medicinae Doctor, qui ab anno MDCLX. nomine regni Anglici, officio Residentis in aula Magni Hetruriae Ducis fungebatur, anno MDCLXXII. tanquam legatus Constantinopolin denuo missus fuit *l*). Imperator Solimannus tertius hujus nominis, celeberrimum *Alexandrum* MAUROCORDATUM anno MDCLXXXVIII. tanquam legatum secundum ad Imperatorem Leopoldum misit, quo nunciaret, Solimannum ad regni gubernacula accessisse, simul & de ineunda pace nonnulla eidem proponeret: Eodem MAUROCORDATO, iterum titulo legati secundi, Solimannus in condenda pace Carlovitziana anno MDCXCIX. usus fuit. Quod ad negotia gerenda factus, & in opere legationis suae felix fuerit, e favore & gratia, ab utroque Imperatorum illi exhibita, patet. Imperator Leopoldus eidem summam viginti quinque millium thalerorum, ac e Bibliotheca Vindobonensi, Corpus Historiae Bizantinae, dono dedit. Ab Imperatore autem Solimanno id obtinuit, ut per totum vitae suae tempus, honorarium illud, quo durante pacis negotio maectatus fuerat, servaret, superaddito Excellentissimi, titulo. Hujus MAUROCORDATI tanta sunt merita,

n 2

ut

k) V. SCHELHORNII Amoenitates litterarias. T. XIV. p. 370.

l) G. MATTHIAE Conspectus Historiae Medicorum chronolog. p. 899.

ut de illo adhuc quaedam afferre *m*), necesse credamus. Natione, item religione, graecus fuit, e nobili & generosa quidem sed indigente stirpe, in Insula Chio ortus. Pater vero fortunam in matrimonio feliciter periclitatus est. Duxerat enim uxorem divitem heredem e familia generosa Scarlati, quae quippe domus in terris Italiae & Graeciae late se diffudit. Haec antea Principi Valachiae, Mattheo desponsata fuerat, cum vero mox ante tempus consummandi matrimonii, a variolis valde lacerata fuisset, oculum perdidisset, & admodum deformis facta, Princeps Valachiae conventis stare nolebat, & Maurocordatus pater, locupletem sponfam occupabat. Filius ex hoc matrimonio natus, *Alexander MAUROCORDATUS* noster in studia incubuit, & initio Romae in urbano Graecorum collegio, deinde in Academia Patavina, per quindecim annos, artem medicam excoluit, a Bononiensi vero Musarum sede, Doctoris Medicinae atque Philosophiae gradum impetravit, posteaquam Patavii amplissima jamjam documenta eruditionis ac ingenii sui prodidisset. Quia vero fovere seditiones hisque primipilum se praebere solitus esset, jam proximus doctrinae reportandis praemiis, publico decreto exilium meruit & Bononiam proficisci coactus est. In patriam suam revertens, morbis felicissimo cum successu medebatur, donec Constantinopolin evocabatur, ubi in schola graeca, quae patriarchalis vocatur, medicinam atque philosophiam publice docebat, simul vero & summo cum

m) Alexandri MAUROCORDATI vitam congeessimus ex Nicolai COMNENI Papadopoli, Historia Patavina T. II. fol. Venet. 1726. p. 319. *Demetrii CANTEMIRS*, Fürsten in der Moldau, *Geschichte des Osmannischen Reichs*, Hamb. 1745. p. 577 seq. *Allgemeine Chronick*, T. XVI. p. 913. *TOURNEFORT* Relation d'un Voyage du Levant T. II. p. 238. *J. SPONS Reisen* L. 2. in fine. *Demetrii PROCOPII* Succincta eruditorum graecorum superioris & praesentis Seculi recensio.

cum applausu, ipsam artem medicam medendo morbis, exercebat. Forma ejus admodum decora, scientia ejus singularis in ipsa arte medica, eximia qua gaudebat, linguarum cognitio & experientia in rebus praecipue, quae ad arcana politica Statuum Europaeorum attinent, efficiebant, ut anno circiter MDCLXXVII. Interpretis munere potiretur; deinceps vero locum, inter Interpretes regni Supremum, & tandem status Administri, grave munus nanciscebatur, salva religione sua, ad quam mutandam haud coactus fuit. Cum anno MDC-LXXXIII. Summus praetoriae & militiae in imperio Turcico Praefectus, Cara Mustapha laqueo damnaretur, & insignis rerum mutatio contingeret, MAUROCORDATUS noster in carcerem dejectus fuit, diraque in illo passus, & more Turcico, una cum libertate, omnium bonorum jacturam fecit. Simulac vero Imperator Solimannus III. thronum conscenderet, non solum pristina munera & dignitates amissas recuperavit, sed & pace Carlovizenfi condita, titulo Custodis arcanorum insigniebatur; quo quippe titulo, ad tantum honoris fastigium excrevit, ut a Principibus Moldaviae & Valachiae, nec minus a reliquis Christianis, imperioque Turcico subiectis, Serenissimi titulum poscere, eumque gerere posset; teste Moldaviae Principe Demetrio CANTEMIRIO, in Historia sua regni Ottomannici. Obiit referente eodem anno MDCCIX. quo cum Demetrius PROCOPIUS *n*) in Succincta eruditorum Graecorum, Superioris & Praesentis Seculi Recensione, convenit. Rector scholae graecae Constantinopolitanae Jacobus Monas, olim liberorum ejus institutioni praefectus, funebri illum oratione laudavit. Scholam & Maurocordatus Constantinopoli instituit, ne tempore interjecto, graeca prorsus eruditio interiret, ac evanesceret,

n 3

quem

n) Demetrii PROCOPII Opusculum insertum est Tom. XI. Bibliothecae Graecae cel. FABRICII p. 769. seqq.

quem in finem ut juvenes bonarum artium cupidi, in omni scientiarum & doctrinae genere instruerentur, curavit, nullisque sumtibus pepercit. Liberos habuit, post fata superstites, filiorum par, Nicolaum & Johannem, binasque filias, immensarum opum suarum heredes. Fuit illi tertius quoque natus, cui nomen erat Scarlatus, aulae Valachicae Archipincerna, Principis Valachiae Constantini Branckowanni gener. Hic herede nullo relicto, patre prior mortuus est. Nicolaus primum aulae Turcicae Supremus interpret factus, statim post obitum patris, principatu Moldaviae & MDCCXVI. Valachiae potitus, illiusque Despota declaratus fuit, & in aula Turcica, ab initio multum valuit. Johannes interpretum Superior, ob morum elegantiam summam insigni honore mactatus fuit, & cum frater illius Nicolaus anno MDCCXVI. vel ob commercium litterarium illicitum, vel ex alia causa, e sede sua Bucharest, captivus deducebatur, Turcarum Imperator hujus loco Johannem durante captivitatis tempore, regno praefecit. Verum mox imperii clavum hic reddere cogeatur, simulac fratri Nicolao, vi pacis Passarowitzensis, dignitas amissa restituebatur. Ioecherus & alii quidem memoriae prodiderunt, *Alexandrum* quoque MAUROCORDATUM, Valachiae principatu potitum fuisse; sed neque a Cantemirio, neque a Procopio, quorum utrumque tamen rei veritas haud latere potuit, horum aliquid proditum fuit. Scriptorum Maurocordati historicorum, philosophicorum atque politicorum titulos, Ioecherus in Lexico eruditorum generali recenset; medicis annumeratur scriptis, Pneumaticum circulandi sanguinis instrumentum, sive de motu & usu pulmonum, opus primum Francofurti MDCLXV. & deinceps Lipsiae MDCLXXXII. editum. *Sponius* in concinnando hoc opere, plagii illum quodammodo arguit, & teste Nicolao *Commeno*, ipse *Maurocordatus* hoc scriptum nifus est abolere. Ioecherus e titulo bipartito hujus

hujus libri, bina scripta separata fingit; sed ipse hunc librum possidens indicare valeo, quod Operis dedicatio ad Magnum Hetruriae Ducem Ferdinandum II. directa, annum MDCLXIV. referat, quo Bononiae apparuit, ipseque se Constantinopolitanum philosophiae ac medicinae Doctorem profiteatur. Prostat & de illo Epistola quaedam *o*), mira comitate nitens, anno MDCLXXXIV. ex agro Vindobonensi, ad celeberrimum G. W. Wedelium data, de Potus genere Turcico, Maslack dicto, quae quippe epistola, eruditionem ejus in linguis orientalibus probat.

Haec de Medicis legatis dixisse sufficiant. Patet eos praecipue in iis regionibus hoc munere functos esse, ubi officia non tam conditionis & generis respectu, quam meritorum numeri distribuuntur. Possem quidem adhuc de filio Antonii Musae Brassavolae, cujus mentio §. XII. facta est, *Hieronymo* scilicet BRASSAVOLA, Archiatro Ducum Ferrariae & Mantuae, nonnulla hoc loco asserere, cum ab Alphonso Duce Ferrariensi, ad Regem Galliae, summosque alios Principes, Oratoris cum titulo & munere missus sit; porro & quendam POLIKALAM, adducere valerem, Medicum Graecum, qui a Russorum Imperatore Petro Magno, ad Principem Moldaviae Cantemirium legatus mittebatur, cum conditionibus admodum proficuis; sed singula quae huc pertinent, prolixiori opere conscribere, nec animus mihi est, nec tempus conceditur. Verum tamen unum adhuc exemplum, legationis verae cujusdam medicae, silentio praeterire nequeo, quod in Archiatro Imperatoris Leopoldi, *Nicolao Vilelmo Beckero*, postea Lib. Barone de WALLHORN dicto, contigit, & de summa Imperatoris Leopoldi in Archiatrum suum fide, testimonium praebet. Siquidem nemini non patet, quod

o) v. Georg. Wolfg. WEDELII Exercit. Medico-philolog. Dec. V. in praef.

quod dictus Imperator eruditos aequae ac praecipue medicos Germaniae, multis iisdemque non vulgaribus praemiis, exhibitoque summo favore suo, excitare solitus fuerit. Cum Imperator ad vota tertia transire decrevisset, & uxorem quaereret fecundam, BECKERUM in diversas Principum Germanorum atque Italorum aulas mittebat, ut talem seligeret, quae respectu formae corporis, fecunditatis & virtutum animi, sibi conveniret. BECKERO Neoburgensis Palatini Principis filia, caeteris omnibus praestare videbatur, eamque Imperatori ob formae elegantiam, virtutem, & pietatem, quam maxime commendabat, notasque fecunditatis ex physionomia & aspectu in eadem se reperisse putabat. Fiducia quam Imperator in archiatro suo habebat, singulaeque hae laudes, Imperatoris mentem eo flectebant, ut illam matrimonio sibi jungeret, exoptatusque rei eventus praesagium BECKERI verum reddidit *p*).

§. XXV.

In eorum usum & gratiam, qui in historia litteraria parum versati sunt, quibusve prorsus aliena atque inaudita res esse videretur, quando legunt, Medicos interdum ad negotia politica esse adhibitos, vel si insolitis alioquin huic Facultati honorum titulis, muneribus, dignitatibus, opibusque eos fuisse ornatos percipiunt, nonnulla exempla quae dicta illustrent, tam ex antiquiori quam recentiori historia adducam. Datur vero ejusmodi exemplorum numerus tanto copiosior, quanto facilius Medici ob artem quam exercent salutarem, occasionem, summis in orbe terrarum viris innotescendi, nanciscuntur. Nec minus praestita fide in artis exercitio & dexteritate sua, non solum in fiduciam & familiaritatem magnatum & principum saepe recipiuntur, sed & animi ingeniique sui dotes, eorum acumini subicere, quin & efficere possunt, ut dignum his pretium

p) v. *Ludolphs* Schaubühne der Welt. V. Theil p. 161.

pretium statuatur, id quod reliqua scientiarum genera, non semper aequae facile largiuntur. Hinc talis praerogativa merito & illis incitamentis accensetur, quae ingenia acuta, addiscendisque scientiis apta, invitare valent, ut artis medicae studium prae aliis eligant, & in illo eminere studeant. Hac occasione, ut vim hujus argumenti exemplo monstrare, & a themate paululum secedere liceat, veniam rogo. Ex numero multorum, *Caroli* PATINI exemplum notatu dignum nobis occurrit. Celebri Vito Patino bini fuere filii, quorum alter natu major Robertus, artis medicae peritus fuit, natu minor vero, quamvis eodem artis genere haud parum delectaretur, desiderante id patruo sene, jurisprudentiae operam navavit; qua in doctrina quoque tantum profecit, ut non solum cum laude, maximum dignitatis gradum in illa consequeretur, sed & causarum patronus in summo tribunali Parisiensi, publica auctoritate constitutus fuerit. Cum vero deinceps res Roberti Patini ex voto parentis haud cederent *q*), filius aetate minor Carolus Patinus a patre admonitus fuit, ut Themidos castra deferendo, medicinae se traderet. Patrem equidem haud fugiebant obstacula, quae filius Carolus objicere posset; utpote, quod in juris studio tractando sexennalem operam jamjam collocasset; siquidem in eo erat, ut vitae suae alimenta inde perciperet, nunc vero oleum, quod ajunt, cum opera simul perdere, novoque artis generi a principiis incumbere cogebatur. Vitus ergo Patinus argumentis opus habebat validissimis *r*), quae difficultates, quibus haec mutatio premebatur, tollere valerent; hinc primo loco omne ingratum quod juris scientia secum haberet, explicabat, ostendebatque, quam ardui laboris futurum esset nego-

q) Lettres choisies de Guy PATIN. à Paris 1688. p. 420. p. 361.

r) v. Lyceum Patavinum per Carol. PATINUM. Patavii MDCLXXXII. pag. 84.

negotium usque dum munus proficuum obtineret. Tunc quoque Michaelis MARESCOTI, dum viveret, Decani in Facultate medica Parisiensi, & inter Medicos Henrici IV. Regis quondam primi, aptus ad hoc sermo menti succurrebat. Is enim quo gratum erga artem medicam animum ostenderet, se arti salutari tria potissimum debere, professus est; quorum copia nulla sibi unquam facta fuisset, si, quod pater volebat ad consequendum munus ecclesiae litteris eo spectantibus mentem adornasset. Scientiae enim Appollineae, primo sanitatem corporis fere athleticam, usque ad aetatis suae annum octogesimum secundum se debere; secundo eadem arte & diligentia sua, centum aureorum millia sibi parasse: denique principum & innumerorum illustrium virorum amicitiam & familiaritatem, sibi contraxisse, quod fieri non potuisset, nisi medicus factus esset. His rationibus a Marescotto mutuatis, Vitus Patinus filium felicissime vincebat, convincebatque. Carolus PATINUS summo cum ardore, scientiae medicae vacabat, haud neglecto tamen illo litterarum genere, cui admodum favebat, nimirum antiquitatis & rei numismatae studio: res quoque adeo feliciter succedebat, ut in numero Professorum Patavinorum primus, & *Ordinis Sti Marci Eques* diceretur, cum diem supremum obiret. Ad aetatem quidem Marescotti non pervenit, nam anno sexagesimo aetatis mortuus est, sed duas filias praecleara eruditione & doctrina ornatas reliquit, nec minus opes non exiguas, quae excepto numismatum immenso thesauro, centum millium thalerorum summam superarunt. Cum doctissimis sui temporis principibus, variis summarum rerum publicarum administris, virisque fere omnibus, doctrinae fama notissimis, amicitiam coluit & servavit. De his omnibus Biographi prolixiorem in modum commentati sunt.

Rationes Marescotti ad persuadendum, a Vito Patino adductae, omnino tales sunt, quae juvenum animos excitare valent,

valent, ut arti salutari integro cum ardore operam impendant, magisque delectabunt iis, quam quae illustris BOERHAVII animum s) excitaverunt, ut ad medicae artis studium se conferret. BOERHAVIUM pater studio theologico mancipaverat; ulcus quoddam malignum valde dolens, & femur laevum depascens, medicinam ac chirurgiam pertinaciter elidebat, puerum tamen eo adducebat ut hac occasione, proprio dolore coactus, primum de studio artis medicae cogitaret. Malae rei sane bonus fuit & felix eventus, scientiae nostrae valde proficiuus. Neminem enim fugit, quantum viro huic magno tota ars medica debeat. Causae moventes ad amplectendum studium medicum, in BOERHAVIO & PATINO admodum diversae sunt; uterque tamen iustis ardoris sui praemiis haud caruit. Quae fuerit posterioris fortuna, jam supra indicavi, neque Boerhavius habuit, quod de artis medicae ingratitude quereretur. Decessit cum cultu & aestimatione principum, magnorumque virorum fere omnium, praecipue autem cum luctu planctuque medicorum, quotquot doctrinae suae pondus aestimare noverunt. Nec opum decessit egens, cum nonnulli facultatum ipsius vim, decies centena millia thalerorum superasse, contendant.

Occasio antedicta, quae medicis datur, ut principibus & magnatibus innotescant, effecit, ut hi, cognitis & perspectis ingenii eorum viribus, ex usu & consuetudine cum illis celebrata, interdum illos muneribus praefecerint; in quibus exequendis non nuda rerum medicarum scientia, sed potius ingenii perspicacitas, mentis exercitium maturatum, iustumque iudicium requiritur: idque eo facilius, cum ipsi principes fidem, dexteritatem, & mores illorum, intimiori aditu & consuetudine diuturna, dignoscere valuerunt. Antiquissimi rerum

o 2

scrip-

s) v. Oraison funébre en memoire du grand *Herrmann BOERHAYE* par *Albert Schultens*, a Leide 1739. p. 8.

scriptores, imo omnium fere gentium Historici, multa exempla hac de re prodiderunt. Apud Antiochum Syriae Regem, APOLLOPHANES medicus, primi administri status munere, functus fuit; cujus quippe consilio Rex in casibus maxime nodosis & arduis, negotiisque ad statum reipublicae pertinentibus utebatur, qua de re Polybius *t)* exempla notatu digna refert. Ante hujus jam tempora Darius Persarum rex DEMOCEDEM medicum graecae originis *u)* in bello captum, qui claudicantem ex luxato pede regem restituerat, non tantum multo auro donavit, sed & splendidissimas aedes Susis inhabitandas dedit, praeterea quoque Rex ut mensae ipsius semper accumberet, voluit; quae quippe praerogativa non nisi maximis in bello praefectis, regnique ac status administris vel Satrapis dabatur.

Neque raro fieri solitum est apud Graecos, ut Medici muneribus altioribus praeficerentur, iisdemque a regibus insignis honor & amicitia tribueretur. Repetere, & hoc loco adducere possem, exempla ex HOMERO quaesita, ex quibus apparet, quod inter Heroes ac Medicos maxima olim amicitia intercesferit, cum partim Heroes & Reges Graeci, ut Achilles, Patroclus, Aristaeus, Telamon, Jason, multique alii artem medicam callebant, & exercebant, quin & ipsi Medici, ut MACHAON & PODALYRIUS, Aesculapii filii, in bello Trojano aequae heroum ac medicorum factis inclaruerunt, siquidem ex HYGINI fabula CVIII. patet, quod Machaon cum Ulysse, Menelao, Diomede, Neoptolemo, & aliis in equo Trojano ligneo a civibus Trois intra urbem deducto, occultus jacuerit. Sed modo maximum inter heroes graecos ALEXANDRUM MAGNUM, hoc loco adducere placet, hic enim teste PLUTARCHO *x)* non solum
rei

t) Histor. L. V. C. LVI. LVIII.

u) HERODOTUS lib. II. 93. 94.

x) in Alexandro C. XIII. it. C. LXXIV.

rei medicae studiosus fuit, sed & amicis aegrotantibus medicinam fecit, curandique & victus quasdam rationes praescripsit. Mirum vero non est, quod hoc studio delectatus sit, cum non solum Aristotelem habuit praeceptorem, & Philippum Acarnanum medicum, qui a teneris eum eduxit. Q. Curtius rerum gestarum Alexandri M. Scriptor uberius haec explicavit verbis sequentibus *y*): „Erat inter nobiles medicos e Macedonia regem „secutus Philippus natione Acarnanes, fidus admodum regi, „puero comes & custos salutis datus, quem non modo ut regem, sed etiam ut alumnum, eximia caritate diligebat cet.“ Hic idem ille PHILIPPUS fuit, qui ut omnibus notum est, efficacissimum Alexandro in morbi curatione, exhibuit remedium, & de eodem quam optime meruit, hinc & pro fide qua se Alexandro commendaverat, rex illum adeo in amore habuit, ut non solum adversus quaecunque sinistrae famaē tela, in medicum suum directā, perquam generoso modo eundem tueretur, & PHILIPPUM tradente DIODORO *z*) singularis & praecipuae amicitiae sibi socium, & in rebus quam maxime arduis consiliarium jungeret. Augustus M. ARTORIUM Medicum, amicis & familiaribus suis accensebat. C. TACITUS *a*) EUDEMUM Liviae Augustae amicum & medicum praedicat. Idem hic scriptor *b*) de CHARICLE medico atque Tiberio familiari, verbis sequentibus refert: „Erat medicus arte insignis, nomine Charicles, non „quidem regere valetudines principis, consilii tamen copiam „praebere solitus, cet.“

Haec aliaque exempla quamplurima, quod antiquis temporibus saepe medici Imperatoribus, Regibus, magnisque prin-

y) Lib. III. c. VI. §. I.

z) DIODORUS Siculus L. XVII. C. XXXI.

a) In Annalib. Lib. IV. C. III.

b) Ibid. L. VI. C. L. item SÜETONIUS in Tiberio C. LXXII.

cipibus a consiliis, statibusque suis tanquam Administri praefecti, quin & amici atque familiares fuerint, I. H. MEIBOMIUS in Commentario ad Cassiodori Formulam Comitum Archiatrorum, una cum illis autoribus, quos §. III. lit. m. adduximus, confirmant, copiosoque numero eorum indicem nobis tradiderunt.

Nec media aetas una cum recentiori, ejus generis exemplis destituitur, quae docent, quod Medici interdum ejusmodi muneribus politicis praefecti fuerint, quae ad regendum imperiorum statum pertinent, principumque fide prorsus singulari saepe digni judicati sint. Quod si numerum exemplorum, quantus mihi patet, hoc loco recensere vellem, parvi operis negotium foret, paragraphum praesentem in integram commentationem extendere. Sed hoc cum a meo scopo prorsus alienum sit, ipsoque tempore exclusus sim, saltem quaedam praecipua exempla, quae primum mentem subeunt, referam.

In Gallia omni tempore munus Cancellarii magni, & Sigilli majoris regni custodis, ad dignitates & munera imperii primi ordinis pertinuit, nec non dignitas primi magistri libellorum supplicum ordinarii, antiquiori aevo praecipua & gravi auctoritate valebat. Dignitas Magni Cancellarii in Gallia prae caeteris eminet. Magnum regni sigillum ab illo custoditur, & licet in Gallia potior pars munerum publicorum, certo pretio soluto acquiratur, hoc munus haud venale esse omnibus patet. Post principes regio sanguine natos, primum tenet locum, illoque honore reliquos omnes regni ministros antecedit. Praefidis dignitate ac jure gaudet, in quacunque suprema regni curia, imo & in ipso status consilio. Post regem ei a summis judiciis maximus honor habetur. Quandocunque Rex in Suprema Curia Parisiensi ipse praesidet, & juri dicundo vacat, Cancellarius locum occupat in sella ad latus sinistrum ante regem posita. Munere suo recentiori aevo privari haud solet, & ca-

& capeffens munus suum in verba & manus regis jurat. Dignitas haec tempore Regum Galliae tertii generis, ex Capetingorum gente, quo simul summae curiae in Gallia institutae fuerunt, praecipue eminere coepit, suaque semper huic dignitati aevo sequenti aucta & servata fuit autoritas. Ab ipso illo tempore ortum illius muneris, quod a sigillorum regni custodia nomen habuit, repetunt & ipse Sigillorum custos Cancellarii munere tunc fungebatur, quando regnum vel Cancellario morte privaretur, vel ille ob morbum diuturnum munus suum explere nequiret, vel etiam si Cancellarius apud regem in offensa esset, tunc Sigillorum custodi, plurimae quoque cancellariatus praerogativae adhaerebant, & in eum devolvebantur. Ex quibus patet, quod & Facultati medicae in honorem omnino cedat, quando aliquis ex ordine medicorum tam gravi munere aulico aliquando dignatus fuit. *Adam FUMAEUS*, Eques, Dominus de Roches, Saint Quintin, Genille &c. cujus familia tempore insequenti late patuit, & admodum celebris fuit, nonnullosque habuit Melitensium equitum ordine inclytos, non tantum inter Medicos Caroli VII. & Ludovici XI. primus fuit, verum quoque imperante Ludovico XI. anno MCDLXIV. Magister ordinarius libellorum supplicum creatus est, & ad expedienda ardua negotia in Britanniam minorem & anno MCDLXXIX. Burgundiam mittebatur, quae provinciae tunc temporis a Ducibus suis regebantur, imo & aliis in rebus maximi ponderis illius opera & fide, Principes usos fuisse, pro comperto habemus. Mense Augusto anno MCDLXXXV. praeeunte *Morerio* in vita FUMAEI, cum Carolus VIII. regno jam potitus esset, ad dignitatem Summi Sigillorum in Gallia Custodis evehebatur, post mortem Cancellarii Vilelmi de Rochefort; & eo nomine officio Cancellarii fungebatur, servato simul munere & redditibus Magistri primi libellorum supplicum, usque ad terminum mortis suae quae anno MCDXCIV. Lugduni

duni Gallorum accidit. Sed notanda mihi hoc loco obveniunt duo momenta, quorum alterum in eo latet, quod *Morerius* in vita FUMAEI Tom. IV. lit. F. annum MCDLXXXV. referat, quo FUMAEUS spartam custodiae sigillorum delatam ingressus, cum tamen Tom. III. lit. C. quo loco nimirum Cancellarii Galliae recensentur, praedicti muneris exordium ab anno MCDXCIV. derivare velit. Alterum rei momentum in eo versatur, quando ipse *Morerius* Tom. IV. describens dignitatem Custodis Sigillorum fatetur, quod ante tempora Ludovici XII. nullum exemplum exstiterit de Custode Sigillorum peculiari, nisi illo, qui simul verus regni Cancellarius fuerit; quod non satis ex Historicis liquet. Quod ad primum vero momentum attinet, legimus in notis & observationibus Dionysii Gothofredi, consilarii & historiographi Regis Galliae, ad historiam Philippi COMINAEI c) quod Adam FUMAEUS Primus Magister libellorum supplicum & Primus Medicus ac Consiliarius Caroli VII. Ludovici XI. & Caroli VIII jam an. MCDLXXIX. muneri Custodis Sigillorum regni praefectus sit, remoto Cancellario Petro Doriollo, qui quodammodo gratia Regis exciderat, & Camerae Computorum tanquam primus Praeses praeponebatur. Officium suum FUMAEUS secundum Gothofredum, usque ad annum MCDLXXXIII. explevit, quo Vilelmo de Rochefort Cancellarii munus deferebatur, cujus post obitum FUMAEUS vel muneri restituebatur, vel in ipsa Cancellarii dignitate locabatur, ut quidam Historici ex inscriptione publica Montispeffulana putant. Inscriptio vero illa Montispeffulana sequentis est argumenti d): ADAM FUMEE, PATRIA TURONENSIS,

TAM

c) Les Memoires de Messire Ph. de COMINES, Seigneur d'Argenton, par Denys Godefroy, à la Haye MDCLXXXII. T. II. p. 195. in notis ad Tom. I. p. 337.

d) vid. Franc. Ranchini Opuscula medica. Lugd. 1627. 4to p. 12.

TAM GRAVITATIS QUAM NOBILITATIS GLORIA INCLYTUM ET CLARUM MEDICINAE DOCTOREM UNIVERSITAS MONTISPESSULANI ALUIT QUI CUM PRIMO CONSILIARIUS MAGISTERQUE REQUESTARUM ORDINARIUS AC MEDICUS PRIMUS CAROLI VII. LUDOVICI XI. ATQUE CAROLI VIII. FRANCORUM REGUM FUIT TANTA PROBITATE EFFULSIT UT FRANCIAE CANCELLARIUS MERITO TANDEM EFFECTUS SIT DUMQUE DIERUM MATURUS ESSET LUGDUNI ANIMAM EXHALAVIT. Ex computis Thesaurarii regii de anno MCDXCIV. liquet, eum sequenti modo in rationibus ejus adduci e): *Messire Adam FUMEE, Consiliarius Regis & Magister Requestarum sui hospitii & per ipsum regem commissus ad custodiam sui sigilli in absentia magni ordinati loco defuncti Vilelmi de RUPEFORTI nuper Cancellarii Franciæ, ad vadia quæ sunt ab antiquo 2000 librarum per annum, & totidem pro pensione annua, nihil hic, eo quod ab aliquo tempore citra solvuntur de denariis dicti sigilli, sed tamen de suis minutis juribus omnium Sanctorum, Robbæ & Lignorum fit sibi computus & solutio inferius.* Licet FUMAEUS Medicus fuerit, illum tamen suo munere bene functum fuisse, facile mihi persuadeo, ratione illa ductus, quod nemo inter Biographos Caroli VIII. quantum ego memini, de munere isto a FUMAEO male administrato, querelam moveat. Curriculum vitæ FUMAEI, neque in Jœcheri, neque Kestneri, neque in Eloy, aliisque Lexicis Biographicis reperitur; id circo de illo adhuc commemorabo, eundem ex civitate Turonensi ortum esse, patremque habuisse Paulum FUMAEUM gubernatorem Nanneti, qui olim legatus Ludovici XI. ad aulam Romanam fuerat. Urbi Montispeessulanæ medicam præstitit operam ibidemque sedem suam fixam aliquando habuit. Rex Carolus VII. eum tanquam medicum sibi junxit, annuoque præmio ter mille quingentarum librarum donavit;

e) vid. Histoire de Charles VIII. Roi de France par Guillaume de Jaligny & André de la Vigne & autres Historiens de ce tems-la, recueillie par Mr. Godefroy a Paris 1684. fol. p. 374.

navit; cum tunc temporis annuum primi medici salarium, summam mille ducentarum librarum non excederet, ut ex variis comitatus regii Ludovici XI. & Caroli VIII. rationibus & expensis annuis comperimus, quae per Gothofredum historiae Caroli VIII. scriptoribus *f*) additæ sunt. Super addidit præterea Rex Carolus VII. FUMAEO in subsidium quater mille, centum viginti quinque librarum summam, cum praedium aliquod coemere instituerat. Rex Ludovicus XI. qui omnes & singulos parentis sui ministros exauCTORAVERAT, FUMAEUM sibi servavit, ut curam sui coporis ageret. Hinc a veritate alienus esse videtur ille rumor, quo venditur, quod Rex singulos archiatros, qui ultimam parenti suo medelam attulerunt, multaverit, referente hoc Francisco la Mothe le Vayer *g*), una cum Petro Bayle, qui praecipue Ludovicum XI. pejori a latere depingit quam forte meruit, FUMAEUM vero ultimo illo tempore Carolo VII. regi, auxilium medicum non praestitisse nullibi commemoratur. Ludovicus XI. homines, quorum opera uti vellet, ex eruditione, & naturali ingenii ad omnia dexteritate dijudicabat; neglecto antiqui generis splendore, & prosapiae ministrorum autoritate. Nam id agebat, ut tam nimis potentes regni sui principes, quam & alios proceres, quovis modo sensim comprimeret, quo facto non male successoribus prospexit. Videtur, Ludovicum XI. FUMAEUM rebus politicis & publicis ab ipso praepositum, sequenti tempore curae corporis sui agenda, non mancipasse: licet in Indice Archiatrorum Regis Galliae primi ordinis *h*), nec non in loco Gothofredi modo citato, tanquam archiater Caroli VII. Ludovici XI. & Ca-

f) vid. idem Lib. p. 704.

g) v. Les Oeuvres, à Paris 1654. T. I. p. 21. v. Phil. COMMINAEI Commentariorum Lib. IX. p. 454. ex Versione Sleidani, edit. 1656.

h) Essai historique sur la Médecine en France (par Mr. CHOMEL) à Paris MDCCLXII. p. 19.

& Caroli VIII. salutetur. Notus ille Jacobus COTTIER, Polygniacensis, e Comitatu Burgundico oriundus, extremo tempore apud Ludovicum solus omni in re valuit, eidemque unice jungebatur; de quo Clarissimus du Clos *i)* judicat, quod Ludovicus XI. terror alioquin inimicorum suorum totiusque Europae cultum sibi vendicans, medico suo tamen in totum fere subiectus fuerit. COTTIERIUS cum Ludovico XI. principe nec mitis sane nec optimi animi, qui ministros non prorsus se ad animum & nutum ejus fingentes & accommodantes, mox dimittere solitus erat *k)*, dire agebat; Rex vero imperium ejus patienter sustinebat, licet teste Cominaeo l. c. alioquin sic ferret ejus consuetudo, ut maximam partem Medicis non obtemperaret. Valde enim Rex mortem, quam COTTIERIUS minitabatur si missionem sibi daret, pertimescebat; & in COTTIERIO vitae suae praesidium omne collocaverat, iterata saepius vice jubebat: ut ei graves Summae solverentur, multisque insuper ditionibus & officiis eum & propinquos ornabat *l)*. Anno postremo COTTIERIUS menstruum sibi stipendium decem millium

p 2

aureo-

i) DU CLOS histoire de Louis XI. Amstel. 1746. 8vo. T. II. p. 369.

k) COMINAEUS l. & edit. cit. p. 453. & 455.

l) DU CLOS l. c. Il est porté sur les comptes des treforiers de l'épargne, que Cottier reçut en moins de huit mois, quatre-vingt-dix-huit-mille écûs. Il fut fait Vice-Président & ensuite premier Président de la Chambre des Comptes, malgré les remontrances de cette Cour.

Le Roi lui donna les Seigneuries de Rouvré près de Dijon, de Saint Jean de Laune, de Bruffay dans le Vicomté d'Aussone, de Saint

Germain en Laye, de Triel, la Conciergerie du Palais & toutes les dépendances.

COMINAEUS l. c. L. X. p. 469. & p. 472. Medico suo menstruum dabat stipendium, ut supra quoque diximus, decem aureorum millia; nec id modo, verum etiam episcopatum Ambianensem ejus nepoti: & munera publica multa largiebatur ejus propinquis & amicis.

aureorum constituerat. In opere supra adducto clarissimi Chomelii, Jacobus COTTERIUS Palatii praefectus primus, s. Bailly du Palais & Praeses Camerae ad exigendas rationes institutae, quae plerumque computationum camera vocatur, nominatus est. Cum apud principem magna in gratia fuit, minime mirandum, quod spartam adeo splendidam obtinuerit; neque dubitandum erit, praesidium camerae, reddendarum rationum, ei valde utile fuisse: cum ratione ingentis stipendii & aliarum expensarum quas regi faciebat, monita camerae moderare vel rejicere potuit. De vita ipsius, in editione prima Lexici biographici D. Eloy, nullum fere vestigium exstat; in versione hujus Lexici quae anno MDCCLXI. Neapoli italico idiomate prodiit, autore Auberio, pauca quaedam singularia, verum haud obscura vel ignota continentur. Traditur ibi, COTTERIUM post mortem Ludovici XI. ad restituenda bona quae acquisiverat, coactum fuisse; qua de re quidem Cominaeus & alii tacent, ast du Clos refert, illum ob magnam pecuniae vim quam acceperat, quidem compellatum fuisse. Verum ab eodem autore affirmatur, quod causam suam optime defenderit, cum soluto pretio quodam ei aestimato, quinquaginta scilicet millium imperialium; cum reliqua parte acquisita, secure vitam suam transegerit. Praeter haec nihil est, quod de scientia ejus in re medica innotuit. Varia Rex Ludovicus ei commisit negotia. Cum Rex anno MCCCCI XXX. ordinaverat, ut quaedam provinciae loco pecuniae, pro sustentando milite, rem frumentariam & alia ad victum necessaria, exercitibus conferrent & supportarent, praecepit primo suo medico COTTERIO *m*), nec non palatii sui Magistro Galchotio, ut alter in victus qualitatem, alter in quantitatem inquireret. Eodem quoque anno COTTERIUS delegatus fuit, ut statum sanitatis Cardinalis Balvensis, Episcopi Andegavensis, per quatuordecim annos ab eo in capti-

vitate

m) du Clos Tom. II. p. 318.

vitae detenti, percontaretur, qui a rege dimittebatur, postquam ei COTTERIUS in favorem Cardinalis repraesentaverat, quod vitae ipsius finis appropinquaret. Sub imagine quadam Jacobi COTTERII ære excusa, e collectione Odieuvriana, notatum deprehendo tempus, quo diem supremum obiit, nimirum annum MDVI.

Ex praedictis inscriptionibus publicis Montispeffulanis, quae in facie aedium Collegii Medici leguntur, inter alia quoque patet, quod *Johannes* quidam MARTINI, patria Gabalitanus, Decanus Universitatis Montispeffulanae, Caroli VIII. Consiliarius, Camerae computationum Magister ordinarius, ac primus medicorum fuerit, qui anno MCDXCI. fato functus sit. Alius quidam hujus regis archiater, *Jacobus* PONCEAU, simili modo Computationum Magister & Regis Medicus & Consiliarius fuit. Ante nominatus FUMAEUS occasionem mihi praebet, ut de *Gabriele* MIRONE *n*) mentionem faciam. Hunc terra Turo-nensis aequae genuit, deinceps Annae Britannicae, ut & filiae ejus conjugis regiae Francisci I. Claudiae, Medicum primum atque Cancellarium egit. Constat, quod Anna Britannica Caroli VIII. uxor fuerit, quae deinceps vidua, Ludovico XII. iterum nupsit. Tempus, quo MIRON munus Cancellarii ab Anna Britannica acceptum inchoaverit, non tam exacte determinari potest. Quodsi illo tempore contigit, quo Anna absente Carolo VIII. dum hic expeditioni bellicae Neapolitanae vacaret, regno praeerat; munus istud Cancellarii, quo MIRON tunc fungebatur, omnino ei honorificum, & magni ponderis fuisset. Constat enim, quod Regina quam sapientissime regnaverit, & gloriosum illius imperium praedicatum fuit. Id certe verum est, quod MIRON Cancellarii titulo & autoritate munitus, ipsis Januarii Calendis, pacta conjugalia Annae Britannicae Caroli VIII. viduae, cum rege Ludovico XII. inita,

suo nomine signata confirmaverit. MIRONEM vero non nudum & vacuum Cancellarii titulum gessisse, ex eo patet, quod Rex Ludovicus XII. qui conjugem multis naturae & animi dotibus exornatam, impense amabat; ei plenum non solum viduitatis regiae usumfructum, sed totam quoque Ducatus Britannici o) administrationem & imperium reliquerat.

Non est quod miremur, tam diversa illa munera, quae tunc temporis in Gallia medicis conferebantur. Opus erat omnino, ut deficiente numero virorum eruditorum, illorum opera undique conquireretur; qui expediendis negotiis idonei judicabantur. Ac si FUMEUM etiam alios medicos ad expedienda negotia publica adhibuisse, unumque ex his alterum commendasse, credamus; liquet inde, tunc temporis medicos non tam detestanda invidia raptos fuisse, & multum a seculi nostri moribus recessisse. Praeterea cum vel æris inopia impediret, quo minus stipendia justa ad remunerandum laborem definirentur, vel animus principum illo aevo ad gratitudinem adeo proclivis esset, ut medicis, quibus se obstrictos sentiebant, omni modo gratum suum animum declarare vellent: variis inde quaestuosis muneribus, nec minus beneficiis ecclesiasticis, episcopatibus & archiepiscopatibus illos donabant; hinc mihi quoque in Commentatione secunda de Medicis archiepiscopis, episcopis, & canonicis varia tradendi, ansa dabitur. Pro tempore praesenti, solummodo paucis adjiciam, quod *Angelus* COTTUS, Medicus primus Caroli VIII. simul archiepiscopus Viennae fuerit; idem COTTUS ille est, cujus nomini Philippus COMINAEUS, vir in rerum politica & historiarum cognitione aequè magnus, Commentarios suos de Rebus gestis a Ludovico XI. & Carolo VIII Francorum regibus inscripsit, quantumvis in opere

a Sle-

o) vid. Claudii SEYSSELII Historia Ludovici XII. ex editione Theodori Gothofredi, Advocati, in lingua gallica cum aliis publicata. Parisiis MDCXV. 4to. p. 101.

a Sleidano edito, & huic praemissa dedicatione, haud expressum cernatur. Apparet quoque e loco quodam Commentariorum Cominaei p) quod jam Ludovici IX. Regis curam corporis egerit. Reliqua de vita ejus quae innotuerunt statim in initio Tomi II. citatae editionis gallicae Cominaei, legi possunt. In catalogo clarissimi Chomelii primorum medicorum supra citato, Cottus Archiepiscopus, inter medicos Caroli VIII. refertur.

Dignitas Archiepiscopi Cantabrigiensis Britanniaeque Primatis, non dignitatibus ecclesiasticis nude accensenda, verum & inter praecipua illa munera computatur, quae pro regiminis forma ad statum reipublicae regendum, quodammodo pertinent. Patribus regni Magnae Britanniae conscriptis, singulis episcopis, aequae ac secularibus ordine prior est, & post principes e domo regia, primum semper tenet locum. Ex hoc capite regni Cancellarium summum, Sanctioris consilii Praesidem, magnum Sigillorum custodem, & reliquos omnes coronae ministros dignitate antecedit q). Terras non nullas possidet, ab omni alia jurisdictione penitus exemptas. Licet ab ipso rege ad hanc dignitatem evectus sit, stylo curiae tamen ab eodem in litteris titulo compellatur: *Dei gratia Archiepiscopus Cantuariensis*. Ipse vero sibi vendicat titulum: *Divina providentia*; cum reliquis episcopis verbis modo: *Divina permissione*, uti liceat. Solio superinsidet, quando Archiepiscopatus munere investitur. Diversis judiciis ecclesiasticis, quae mandatis suis subiecta

p) Lib. IX. p. 453.

q) v. *Etat nouveau d'Angleterre par le Docteur CHAMBERLAINE*. Amsterdam. 1692. p. 223. *Guy MIEGE* geist- und weltlicher Staat von Groß-Britannien und Irroland. Leipzig 1718. p. 531. seqq. *KÜCHELBECKERS* Beschreibung der Stadt London p. 48. *Ej Allern*. Nachricht v. Koenigr Engelland 1737. p. 37. p. 137. p. 159. p. 217. *G. W. ALBERTI* Briefe betreffend den allerneuesten Zustand der Religion und Wissenschaften in Groß-Britannien p. 531. seqq.

subjecta sunt, praesidet; deinde & illa juris praerogativa gaudet, quod gradus Academicos conferre queat. Varii episcopi munera in aula ipsius & dioecesi, ex antiquo jure administrant. Episcopus Londinensis vices Decani provincialis explet. Episcopus Vintoniensis Cancellarius ejus dicitur, & Roffensis Episcopus Capellani munere fungitur. Praeterea quoque jus illi competit coronandi regem. Hoc absente & extra regnum in itinere constituto, plerumque inter proceres qui regnum administrant, tanquam ordine primus eligitur: quo quidem munere antecessores, Archiepiscopi *Potter & Herring*, iterata vice functi sunt. Antiquiora tempora diversos casus exhibent, ubi penes Archiepiscopum Cantuariensem durante principis minorennitate, vel quoque absente rege tanquam status rei-publicae Praefectum, imperii moderamen unice fuit: vel denique interdum titulo Gubernatoris ipsius principis & regni simul, clavum imperii tenuerunt. Archiepiscopus Cantuariensis semper fere sanctioris consilii membrum est, quo titulo praesidem ordine antecedit. Archiepiscopus praesenti tempore hoc munere fungens, in suprema Appellationum curia, anno MDCCLXII. instituta, ubi de causis maritimis cognoscitur; statim post principes e regio sanguine natos, locum suum habet. Ex quibus patet, Archiepiscopum Cantuariensem non solo munere ecclesiastico investitum, verum quoque negotiis publicis & politicis, quae regiminis statum attinent, magna ex parte interesse. Tanto major inde nostrae Facultati honor accidit, quod hisce temporibus haec dignitas in Doctorem medicinae collata sit, & operae pretium esse duco, de fatis ejus & vitae curriculo, brevibus nonnulla *r*) huic commentationi adjicere.

Thomas SECKERUS Anglo-Britannus, quod nomen in rubro dissertationis suae inauguralis profitetur, anno MDCXCIII. vel

r) *Genealog. Archivarius* 1738. p. 475. id. 1762. p. 230. 1764. p. 230. *ALBERTI* l. c. p. 488. p. 546. p. 568.

vel XCIV. a parentibus Presbyterianis natus, studio theologico ab iisdem mancipabatur; ast medio in cursu studiorum suorum mentem mutabat, per pluresque annos Edenburgi atque Lugduni Batavorum studio medico operam impendebat. Praemissa deinceps & ventilata dissertatione inaugurali *de Medicina Statica*, Doctoris medicinae gradum nonis Martii anno MDCCXXI. Lugduni Batavorum impetravit. Hoc scriptum eximiae eruditionis ejus specimen refert, quo aphorismi a Sanctorio de Medicina statica proditi, valde limitantur; neque minus observationes Floyerii & Keilii recentiores, in eadem dissertatione brevibus explicantur. Perillustris HALLERUS, soliditate hujus scripti ductus, illud Volumini tertio Dissertationum suarum anatomicarum, nulla facta mentione de mutato docti autoris statu, inseruit. Doctor SECKERUS Lugduno redux, artem medicam eximio cum applausu Londini exercuit; occasionem ibi nactus, qua Comiti cuidam magnae autoritatis & perspicacitatis propius innotuit: hic cum SECKERI eximias animi dotes, facundiam, & in rebus theologicis profundam doctrinam admirabatur, suasor illi exstitit, ut studio theologico iterum vacaret, & exemplo Archiepiscopi Potteri, aliorumque Anglorum, qui ortum suum parentibus Presbyterianis debebant, in castra ecclesiae episcopalis transfiret. Placuit hoc consilium SECKERO, eidemque morem insigni cum fructu gessit; cujus praeclarae dotes ad oratorem ecclesiasticum perficiendum, animus a natura candidus, solida eruditio, probitas sanctissima, quin & ei proprius rerum proponendarum modus & ordo, homines ad pietatem & virtutem alliciens; mox singulis adeo cordi erant, ut omnes virtutibus ipsius dignum pretium statuerent. Anno MDCCXXXVII. Episcopi Oxoniensis munus in eum translatum fuit, cum Episcopus Potterus ad dignitatem Archiepiscopalem Cantabrigiensem evehebatur, & ni fallor, SECKERUS jam antea per aliquot annos alii muneri Episcopali vacavit.

vacavit. Quantum virtutes ejus singulos movere valuerint, ex inde conjicere licet, quod ipso illo tempore, quo Episcopus Oxoniensis fuit, simul ad munus primi concionatoris in æde Sti. Jacobi Londini eligeretur. Hoc templum unum e præcipuis est, & cum anni parte dimidia diutius ab Episcopatu suo abesse nequibat; modo viginti sex conciones ad populum per annum habebat, & pro isto labore stipendium annuum octies centum librarum ponderis accipiebat. E quo tamen præmio more anglico, sic dictum Curates, pro reliqua laboris parte hoc in munere præstando, sustinere debebat. Certum est, quod æque penes aulam Regis Georgii II. quam & principem Walliae magna in gratia fuerit: insequenti enim anno statim, cum modo anno præcedente ad Episcopatum Oxoniensem elevatus esset, anno nimirum MDCCXXXVIII. magno illo favore fruebatur, ut non modo Regem felicissime nunc regnantem, tanquam Ducem Cornubiae, nec non singulos ejus fratres atque sorores sacro fonte initiaret. Tempore adhuc regis Georgii II. post obitum Archiepiscopi, Thomae Herringii, mense Martio anni MDCCLVIII. munere Archiepiscopali Cantuariensi ipsi collato, investiebatur. Summo hoc munere ecclesiastico fungens, anno MDCCLXI. sexto iduum Septembris die, honor illi contigit, ut Regem Georgium III. regiamque conjugem, secundum anglicanae ecclesiae ritum matrimonio jungeret. Decimo vero die Calendarum Octobris ejusdem anni, magno illo honore fruebatur, ut Regem una cum Regina in coronationis actu ungeret, coronam eis imponeret, aliasque consuetas caerimonias conficeret. Cum die XII. mensis Augusti anno MDCCLXII. regni quidam Proceres, Administrique status, matutino tempore circiter horam quintam convocabantur, ut more in Magna Britannia solito, partui principis Walliae interessent, Archiepiscopus Cantuariensis solus in cubiculo reginae morabatur, cui tanquam medico iste aditus tanto facili-
liori

liori modo patebat; reliqui vero regni procures in conclavi huic cubiculo adjacente, foribus apertis tenebantur. Sexto iduum Septembris die apud principem natum, baptismatis ritum peregit; anno deinceps MDCCLXIII. decimo octavo Calendarum Septembris die, principem natu secundum, ducem Glocestriae æque baptizavit, atque hodierno adhuc die Reverendissimus SECKERUS summa autoritate pollet.

Inter medicos, qui praesenti seculo quantum conjicere licet, haud rogati, negotiis politicis sese immiscuerunt, & ut tales tam publicis in scriptis accusati, quam a principibus suis æque publice defensi sunt; primum locum sine dubio meretur celebris ille sanctiori a consilio titulum gerens Archiater, *Robertus* ARESKIN: cujus hoc loco mentionem tanto lubentius facio, quanto majus exemplum favoris & amicitiae in illo occurrit, quo princeps ministrorum suorum aliquem, unquam complecti valeat. ARESKINUS seu ERSKINUS gratiae sui principis, Russorum Imperatoris Petri I. valde se commendaverat, nec nudo Consiliarii intimi titulo utebatur. Cum anno MDCCXVII. clandestina & callida consilia inter Lib. Baronem de Görtz, Comitem de Gyllenburg, Comitem de Marr, nonnullosque alios detegerentur; quae id intendebant, ut regnum Magnae Britanniae, ad minimum Scotiae, opitulante astuto & insidioso regni Hispaniae ministro, Cardinale Alberoni, in subornatum, ut ajunt, Regis Jacobi II. heredem deferretur: quod secundum machinatorum tricas, optime viribus conjunctis Regis Sueciae, Imperatoris Petri I. ac subsidiis pecuniae hispanicae, exequi posset. Tunc temporis inter schedas Comitissae de Gyllenburg legati Suecici in aula Londinensi, simulac comprehendebatur, diversae epistolae reperiebantur; quibus de ARESKINO quaedam inserta erant, ac si sperarent ministri, eum tanquam asseclam principis Stuardi favorem & propensum animum Imperatoris Petri ei conciliare, nec minus pacem cum rege Sueciae eum in

finem jungendam, quovis modo faciliorem reddere velle. Cum totum istud litterarum commercium, Londini prelo mandabatur s) Imperatori Russorum hoc factum admodum displicebat, quod ea quae de *ERSKINO* & Imperatore ipso dicta erant, se infcio publicata essent. Ipse defendebat archiatrum in scripto quodam solenni a *Wesselowsky* t) Ministro suo Londini residente anno MDCCXVII. d. IV. Id. Mart. tradito. Asserebat ibi inter alia, ejus inimicos, ut scelerata sua consilia atque insidias colore quodam speciose obducerent, de *ERSKINO* medico Imperatoris nonnulla inferere ausos fuisse; ad insimulandum, ac si cum *Comite de Marr* litterarum aliquod commercium habuisset, eumque de animi sententia Imperatoris erga *Stuardum* admodum propitia, persuasum reddere conatus esset. Imperator hoc in scripto, mores sui medici per tredecim annos, quantum temporis curae sanitatis imperatoriae impendisset, bene a se perspectos, laudibus effert; additque, se illius opera, non in negotiis administrandae reipublicae, sed unice illa in re uti, quae ad munus in illum delatum pertineat. Profitetur porro Imperator, & de se ipso affirmat, quod statim ab initio, ubi comperisset, e cognatis sui medici quosdam in crimine seditionis contra regem Britanniae implicatos esse, omne litterarum commercium cum illis *ERSKINO* interdixit. Quae omnia & singula prolixiori modo in scripto ante dicto explicantur. Responsum quod die XIII. Calendarum Aprilis, *Stanhopius* nomine aulae Londinensis dabat; respectu Medici *ARESKINI* eo tendebat: ut ostenderet, regi Magnae Britanniae ne minimam quidem suspicionem inesse de eo, ac si Imperator Russiae favore erga
 sic

s) Integrum illud commercium litterarum impressum legitur in *Theatr. Europ.* 1717. p. 316 seq. 332 seq. *Europ. Fama* P. 198. p. 472. p. 202. p. 896. *Allgemeine Chronick*, Tom. XVIII p. 848.

t) *Memoires du Regne de Pierre le grand Empereur le Russie*, par *B. Jwan NESTESURANOV*, a *Amsterd.* T. III. p. 627

ſic dictum Praetendentem ductus, fraudibus Miniſtrorum Suecicorum aſſenſum praeſtuiſſet. Quantum vero ad ARESKINUM archiatrum, locum litteris impreſſis inſertum, omitti haud potuiſſe, cum rei neceſſitas id exegiſſet, ut imprimerentur tali modo, quo in ſcriniis Gyllenburgii repertae eſſent. Interea regem Magnae Britanniae documenta ſuae exiſtimationis, quanta erga imperatorem duceretur, eo dediſſe: quod nullam de hac re querelam ad imperatorem unquam detulerit, licet indicia contra ARESKINUM adeſſent, haud exigui ponderis. Inſuper & regem in eo totum acquieſcere, ſi imperatori placeret, hanc rem cum medico ſuo, oblivioni tradere. Alexander Gordon, olim in exercitu Imperatoris Petri Magni Summus vigiliarum Praeſectus, qui anno MDCCXV. duce Comite de Marr, tanquam ducis legatus & vicarius, copiis rebellium in Scotia praerat, in vita Imperatoris Petri Magni *u*), horum ſcriptorum publicorum mentionem injicit, additis obſervationibus ſequentibus: Verum eſt, inquit, quod declarationes miniſtrorum publicorum, in aulis extraneis notae admodum incertae ſint, de veris principum ſuorum conſiliis & propoſitis, cum illi rem eſſe putant commodis ſuis valde aequam, ut homines ſalariis ſuſtentent, qui eorum autoritate fumum pro veritate vendunt *x*). Gordonius diverſis in locis haud obſcure prodit, ſe perſuaſum eſſe, Ruſſorum Imperatorem, quod ad haec negotia ſpectat, rei conſcium fuiſſe; cum contra Pſeudonymus ille Neſteſuranoy vel potius Johannes Rouſſet in Annalibus Petri Magni, Imperatorem, quacunque occasione oblata, ab hac ſuſpicionem defendere atque liberare conatur. Excepto hoc paſſu, libro illo Rouſſeti valde caeteroquin uſus eſt Gordonius, praecipue in iis rebus & factis, quae poſt annum MDCCXI. hiſtoria ipſius continet, quo nimirum anno, poſtquam impetra-

u) Edit. Germ 1765. p. 162. 175. 176.

x) Ibid. Part. 2. p. 88.

tam missionem ab Imperatore Russorum efflagitaverat, in Scotiam se recepit, ut paternis & avitis bonis frueretur. Eventus docuit, quod aula Britannica licet in data responsione prima simulaverit, se iis quae a Wesselowsky proposita essent, omnem habere fidem: Res tamen illa altius reposta nec penitus oblivione tecta manserit. Cum enim bellum illud horribile inter Russiam & Sueciam, post mortem Caroli XII. quasi renascere-
tur, & classis Britannica sub praefecto Norisio, sese cum Suecica jungeret, & ex hac causa idem Russiae Minister Wesselowsky, vigesimo quinto Decembris die, anno MDCCXIX. Londinensi ministerio scriptum memoriale tradidisset, cujus tenor in vita Petri Magni summam legitur y). Nomine ministerii Londinensis die VIII. Calendarum Martii anni MDCCXX. regerebatur z), insidias ab aula Russica in causa subornati heredis regis Jacobi II. structas, aulae Britannicae minime occultas esse; non enim solummodo emissarios & internuncios sic dicti Praetendentis Petropoli susceptos fuisse, ex quibus postea Eques Hugh Paterson comiti de Marr affinitate junctus, Eques Harly Stierling, & certus quidam Irnegan nominantur; verum quoque propositiones & consilia illorum non solum audita, sed & suffulta, imo excitata fuisse. Praeterea ab Imperatore, Ormondiae ducem Mitaviae protectum; expeditionem bellicam in Norvagiam cum rege Sueciae ideo definitam fuisse, quo ex his oris irruptio in Scotiam tanto facilius suscipi posset. Dicebatur porro Imperator cum Hispanis foedera invadendi causa iniisse, & inter utriusque regni Ministros Hagae Comitum, arcanum aliquod litterarum commercium diu jam institutum esse, hujusque generis alia. Quod vero ARESKINUS semper hoc consiliorum commercio implicatus censebatur, praecipue inde ortum est, quoniam e gente Scotiae nobiliori originem
suam

y) Cit. Nestefuranoy T. IV. p. 321. seq.

z) Idem T. IV. p. 354. 385.

suam traxit, & Comiti de Marr arctissimo propinquitatis vinculo junctus fuit; ARESKINI quoque familia tunc temporis Jacobitarum partibus favebat. Comitatum Marr jam a tempore reginae Mariae Stuardae haec familia possidebat, & more recepto, filius Comitis de Marr natus major, titulo: *Lord Areskin*, salutatur. Prolixius forsan ex actis publicis supradicta proposui; feci id autem, ut ipse lector rem dijudicare & de ARESKINI consiliorum influxu, quid placeat, statuere queat. Quaedam de vita ARESKINI, quae mihi innotuerunt, his adjungere placet. Ex antedictis patet, Areskinum anno MDCCXVII. jam trecentalem operam medicam Imperatori Russiae praestitisse. Eodem quin & praecedente anno, idem Imperatorem itineribus in Bataviam & Galliam vacantem comitatus, mense vero Julio una cum illo ad fontes Spadanos moratus est; ubi Imperator per Areskinum documentum expediri jussit, de insigni utilitate & fructu, quem ex hoc fonte percepisset: & hoc testimonium virtutis aquarum, a magistratu ejusdem loci adhuc hodie *a)* sancte custoditur, & advenis ostenditur. Ipse Imperator hoc in loco monumentum marmoreum *b)*, proluxa inscriptione ornatum, condi jussit. Cum Imperator in Gallia cum ARESKINO degeret, curiosissimus ille harum rerum desiderabat, ut Areskinus sibi copiam faceret, spectandae celebris illius operationis chirurgicae, cujus ope miraculi instar caecis visus restituitur. Respondebat ARESKINUS voto Imperatoris, & rem ita dirigebat, ut eo praesente Clarissimus ille Wolhousen, homini ex cataracta caeco, eam deprimeret; ac videndi facultatem huic cum maxima Imperatoris admiratione redderet. In itinere Batavo existimationem, quam de celebri Boerhavia concepisset Imperator,

rator,

a) v. *Les Amusemens des eaux de Spaa*, edit. germ. 1735. p. 353. Breslauer Samml. 2. Verf. 1717. p. 428.

b) *Les nouveaux Amusemens des eaux de Spaa*, par J. P. de LIMBURG à Paris 1763. p. 65. Breslauer Samml. V. Versuch. 1718. p. 1654.

rator, singulari & principibus inconfueta quadam moderatione indicabat. Boerhavius tempus atque horas diei ordinaverat, hunc ordinem sibi propositum ab aliquo turbari, aegre patiebatur, ne unius causa tot aliis tam in studiis quam in consiliorum acceptione impedimento esset. Aestivo tempore post quartam statim horam, hyberno vero post auditam quintam, mane surgebat. Imperator versus noctem in navi quae trahitur, sive liburnica, Lugdunum intrabat; & ne Boerhavius tempore minus opportuno molestus esset, noctem in liburnica prope ad aedes Boerhavi transiegit: quo a quinta matutina ad septimam, quae praelectionibus publicis destinata erat, doctis cum eo colloquiis, de variis naturae & artis miraculis, indicante Schultesio *c)*, vacaret. Interea tamen & haec colloquii causa fuisse potuit, quod Boerhavius tunc temporis de valetudinis suae statu consulere, ejusque consilio sibi prospicere voluerit. Quae nimirum de re, in loco infra adducto *d)* nonnulla seorsim notata leguntur, quorum ab relatione hoc loco merito abstinere. Areskinus de imperio Russico vario prorsus modo meruerat. Insignem illam imperatoris officinam pharmaceuticam Petropoli tam eleganter instruxerat, ordineque suo disposuerat, qualis adhuc hodierno die in conspectum sese offert. Exercitibus, classibusque, imo toti fere imperio ex hoc vitae & sanitatis armamentario prospicitur, & certo respectu redditus imperatoris insigni modo ex hoc fundo augentur *e)*. Ex relatione vero summe Reverendi & Clarissimi Doctoris Büsching, conservandae officinae ab aula centum ac decem milium imperialium summa quotannis impenditur, & praeter hanc tam nobiles & ductores militiae, quam milites ipsi per annum

c) SCHULTENS Oraison funébre, en Memoire du Grand Hermann Boerhave 1739. p. 44.

d) Breslauer Samml. 1717. Ilter Versuch. p. 428.

e) GORDON l. c. T. II. p. 178. Nestefuranoy, l. c. T. IV. p. 396.

antum circiter quadragies mille imperiales adhuc conferunt *f*). ARESKINUS fontes quoque minerales Olonicenses celebriores reddere conatus est. Districtus Olonicensis lacum Ladogam & Onegam interjacet, ipse vero fons salubris, triginta circiter milliarium intervallo a civitate disjungitur, unde nomen & ipse cum toto territorio accepit. Hoc loco optimae fortis fabricae ferreae totius Russiae, variique generis aliae ibidem exstructae reperiuntur. Jam eo tempore quo Imperator Petrus I. imperabat, in terris Russicis mos invaluerat, ut aquarum mineralium usus gratia, itinera in regiones exoticas susciperentur. Imperator bene perspiciebat, quod non solum hoc instituto haud exigua pars pecuniae e regno profunderetur, verum quoque hujus generis itinera Imperatori tanto magis displicebant, quia eorum occasione turbae & consilia principis Alexii ejusque asseclarum, non tam concepta quam digesta aliisque communicata essent. Quo igitur commorationem apud Olonicensem fontem eo amoeniorem redderet, summo studio omnia adornari, & locum aedificiis exornari jubebat; persuasus nempe, quod acidulae istae non minoris pretii ulla in parte iis esse valerent, quas terrae aliae exoticae producerent, quin potius illas ceteris omnibus anteferri posse, tunc temporis credebatur. Quaedam nobis de hoc fonte scripta supersunt. Inter alios Georgius *Remus* epistolam de Aquis martialibus Olonicensibus ad D. J. P. Breynium anno MDCCXX. concinnavit, a quo deinceps hoc Schediasma ipsius Epistolae de Melonibus petrefactis Montis Carmel vulgo creditis, per modum appendicis annexum fuit. Nuper adhuc celebris Chymicus *Modelius*, in Horis suis subsecivis chymicis, anno MDCCLXII. germanice editis, naturam fontis Olonicensis suo scrutinio subjecit; quo examine cum Doctoris *Remi* sententia com-

f) Neue Erdbeschreibung. T. I. p. 654.

comparato conjicitur, quod fontis virtutes sine dubio olim majores, quam nostris temporibus fuissent. Ipse Imperator saepius confessus est, se hoc fonte non sine magno emolumento usum fuisse, & Areskinus omnem impendebat operam, ut fons iste inclaresceret. Verum ipse anno MDCCXIX. fatis hoc loco cedere jubebatur, dum eodem morbi genere oppressus fuit, ad quem tollendum iter ad fontem susceperat, cujus aquarum potu se sanitati restitutum iri sperabat *g)*. Gordonus, qui praefens Areskinum bene noverat, de illo testatur, quod vir suavis, summae sinceritatis & dexteritatis fuerit, dignus utique fide & amore principis sui. Ex annalibus illius Nestesuranoy aequae ac ex commemoratione vitae Petri Magni a Gordono concepta, patet, Imperatorem de existimatione & fide sua in archiatrum, post mortem ejus adhuc signa dare voluisse, dum magna cum pompa, ut exequiae illius celebrarentur, jussit. Qua de re singularia ista, quae ad hanc sepulturam spectant, ex autore infra citato *h)* adducam. Postquam Imperator comperisset, ARESKINUM Olonitzi e vita discessisse, lacrymis illum prosequabatur, corpusque demortuum Petropolin deferri jubebat; oscula figebat corpori delato, & sumtuosum ac magnificum funus ei faciebat ac ordinabat. Non solum ipse Imperator aderat, cum sermo funebris habebatur, verum quoque rem ita disponebat, ut reliqui archiatri, & medici aulae, status & castrorum, instar funus efferentium, de utroque latere loculum comitarentur. Ipse Imperator primus inter lugentes, pullatus pedes incedens, cereum manu tenens eundem sequebatur. Reliqui variae vero & summae conditionis homines, funali cereo in manu exsequias funeris prosequabantur. Exsequiis finitis unicuique e coetu funeris comitum, Imperator

g) J. C. RIEGER Introductio in notitiam rerum natural. & artefact
T. I. p. 162.

h) Les Amusemens des eaux de Spaa. p. 354. seq.

perator annulum aureum, cui nomen demortui una cum die obitus incisum *i)*, in memoriam dabat. Rouffet autor saepe adductus annalium refert, quod Imperator corpus quidem exanimatum Petroburgum deferri mandaverit, addit, quod in novo coenobio sancti Alexandri Newski, septem milliaribus Russicis a Petropoli distito, sepultum sit. Cum doctissimus ille Medicus, Hermannus KAW-BOERHAVE, magni Boerhavii ex sorore nepos, Potentissimae Russiae Imperatrici Elisabethae a consiliis status, postea vero e sanctioribus consiliis, anno MDCCLIII. in dignitate Archiattrorum Comitum & Expeditionis s. Cancellariae Medicae Directoris, diem supremum obierat, vi mandati singularis, & in signum cultus atque gratiae, qua Magna illa Imperatrix singulos viros doctissimos prosequabatur, huic quoque solemnes exequiae habebantur, quibus ut Ministri regni, Senatores & exercituum Praefecti frequenter interessent, a Clementissima Imperatrice ordinabatur. In Comitatu hoc exsequiali, solus equitum ex summo Sti. Andreae ordine numerus octo, personas complectebatur; qui una cum undecim equitibus ordinis Alexandri Newski & Stae. Annae, taenia rubra distinctis, multisque aliis Imperii & aulae proceribus, comitatum splendidissimum reddebant. Istiusmodi non solum honores, sed & alia virtutum praemia, & largae ac honorificae remunerationes viris doctis & optime meritis his in terris saepe a summis imperantibus exhibita, magnae existimationis, scientiis & harum professoribus tributae, indicia luculentissima praebent. O quam felix metamorphosis mente vix attingenda illa est, quam in hoc imperio cernimus, ubi alio tempore ob summam superstitionem ac tenebrosam caecitatem populi, artes & scientias caligabant imo despiciatui habebant Imperantes! Nondum seculum praeterlapsum est, cum Medicus quidam Daniel de Gadden, magiae & veneficii criminis suspicio-

suspicionem incurrebat, ea nimirum ex ratione, quod rerum naturalium curiosus, cancrum Moluccensem, serpentes quosdam tam in spiritu vini quam arefactos, variaque alia e naturae gremio nata, collegerat. Haec in domo ejus reperta ex causis etiam unam dederunt, cur a seditiosis Strelitzensibus torturae subiectus & deinceps in partes truncatus fuerit. Contingebat hoc tali tempore, quo vel personae summi generis, imo naturales patriae principes, vita periclitabantur *k*). Miraculi instar est, si consideramus, quosnam progressus in hoc imperio fecerint artes & scientiae ab ortu hujus seculi, sub auspiciis Sapientissimi Petri I. usque ad nostra tempora. Minime vero tam celerrimo cursu eos sic properare, increfcere & tam late diffundi potuissent, nisi summe imperantes, illos, qui easdem praecipuo modo colunt atque exercent, praemiis & honoribus profecuti essent. Ut enim contemptus eorum animum & ardorem, qui artes & scientias profitentur, sufflammat, sic honores & aestimatio eosdem incitant. Haec veritas praecipue, quod supra jam dictum, e Commentatione secunda illiusque nexu patebit, ubi de mediis explicatio dabitur, quorum usus adeo felicem eventum delendae barbariei fere universae, seculo decimo quinto & decimo sexto dedit. Gloriosissima Imperatrix Catharina II. quae felicissime ac cum totius Europae admiratione, vastum illud Imperium Russiae nunc gubernat, efficit non solum, ut bonae artes & scientiae sub ejus sapienti & moderato Imperio floreat, sed eas quoque omni modo inter subditos auget & protegit.

Si favente fortuna, & imperantium sapientia in terris septentrionalibus, hac ratione longius proceditur, complementum illius divinationis a Petro I. oriundae non temere exspectandum erit. In populi sui incitamentum saepius Imperator

k) v. Eigntlicher Bericht, wegen des in der Stadt Moscau 1682 entstandenen Tumults. in. Theatrum Europaeum Tom. XII. p. 441. seq.

rator dicebat, quod artes & scientiae, quae in Graecia olim praecipue celebratae essent, & in Italiam transissent, nunc per septentrionales terras & per Russiae imperium, rursus in Graeciam tenderent. Variis quidem argumentis alii effato Magni Imperatoris contradicunt, & gentibus, quæ septentrionem versus sitae sunt, omnem spem magnos in artibus progressus faciendi denegant, sed uberius quae objiciunt, in sequenti paragrapho diluam.

Nunc modo ne quis me erroris e defectu memoriae commissi, insimulare posset, si hoc in paragrapho, seriem illorum Medicorum exhibente, quos honoris gradus aliquis spectabilis, inclytos reddidit; Illustrissimum Sacri Romani Imperii Comitem LESTOCQUIUM, tacere vellem. Cum vero hoc in campo, jamjam latiore proposito meo viam emensus sim, de celeberrimo hoc viro ex annalibus hujus seculi tam illustri, id modo adducam; quod natus sit Cellae anno MDCLXXXII. & sanitatis curam Elisabethae principis filiae Petri I. per XXVI. annos gesserit. Hinc tam eruditio ejus in arte chirurgica atque medica, quam prae caeteris ejus fides & opera gravissima, Imperatrici Elisabethae, cum anno MDCCXLI. solium paternum conscenderet, praestita; fuerunt merita illa, quibus Sanctioris Consilii Minister, Archiatrorum Comes, Director generalis expeditionis medicae & facultatis ejusdem nominis, per totum quaquam patet, Russiae imperium, factus est; cum annuo honorario septies mille imperialium, cui domicilium gratuitum, rhedarum & equorum aulicorum usus cum pedissequis & officialibus necessariis jungebatur. A nonnullis Joannis, ab aliis Hermannii praenomine insignitur. E documento quod anno MDCCXLVI. manu sua signaverat, & meum in conspectum dato, titulisque supra dictis referto, comperi: quod praenomen ejus Joannes fuerit, subscripserat *Iwan F. Lestocq*, cui nomini, Comitum Sacri Romani Imperii titulus eodem in instru-

mento addebatur. Ex quo tempore enim Consiliarii intimioris ad gradum eveetus, statim quoque non tantum Russici Imperii Nobilis factus, sed & postea ab Imperatore Carolo VII. anno MDCCXLIV. d. VII. Aprilis dignitate & honoris titulo, Comitum Sacri Imperii Romani, donatus fuit. Diploma vero, ubi tunc temporis Moscoviae degebat, a legato Imperatoris Lib. Barone de Neuhaus, d. XXIII. Junii, LESTOCQUIO traditum fuit. Ferebatur quoque, LESTOCQUIUS, insigni quodam ordine equestri fuisse ornatus, verum non nisi imago defuncti Regis Poloniae Augusti III. fuit, margine gemmis splendidissimis inclusa, quam a Rege dono accepit, & collo appensam gerere pro more habuit. Gratiam & favorem Imperatricis suae perdebat anno MDCCXLVIII. omnibusque muneribus honorificis, stipendiis, ac bonis privabatur, & Kamtschatkam deportabatur. Interim tamen ante aliquot annos nimirum anno MDCCCLXII. impetrabat, ut una cum conjuge sua ex illustri Mengdeniorum familia, Petropolin redire posset, quo tempore summus Imperator Petrus, nomine tertius, magna cum gratia eundem suscepit, gladio aureo donavit, & terras olim ab ipso possessas, fiscoque jam addictas, largissimi proventus, iterum reddidit. Fata hujus viri, cum recentioris aevi facta sint, plura de his in locis infra allegatis ¹⁾ legi possunt.

Praeter exempla ista, quorum in supra deductis mentio facta est, majorem adhuc numerum Medicorum designare possem, quorum fides ingenii dexteritas & merita, largo praemiorum munere haud caruerunt, & quos principes sua dignos gratia & amicitia singulari, crediderunt. Sed ex adductis exemplis de medicis, quibus munera publica, Medica a Facultate prorsus aliena, demandata fuerunt, satis patet, medicinam

¹⁾ Commercio litterar. Noricum, 1742. p. 321. Geneal. historische Nachrichten 1749. P. CXXX. p. 889. seq. Fortgesetzte neue geneal. hist. Nachrichten 1762. Theil III. und IV. p. 227. 286. 288.

nam artem haud esse, quae ingenia indolis praestantioris impediat, quo minus etiam in aliis scientiis, quae prolixiorum rerum apparatus requirunt, inclarescant; confirmant potius eadem exempla veritatem in praemissa dissertatione explicatam, artem medicam philosophia & mathesi fundatam, praecipuum inter scientias locum obtinere, quae acuendo ingenio inserviunt.

Medicorum aliquem proposuimus, qui inter personas ecclesiasticas, in regno, cujus incolae maximam partem, ad normam rationis, suas cogitationes dirigunt, praecipuo honore ac summa dignitate mactatus, adhuc hodie floret. Nec minus alium, qui sua aetate simul officio summi Jurisconsulti fungebatur. Nec alii defuerunt, qui prisco tempore summis dignitatibus inclaruerunt, neque minus recentiori aevo negotiis politicis vario cum successu se dederunt. Ea vero animi intentione plane careo, ac si medicis consulere vellem, ut sese rebus politicis immisceant, quo in altius honoris fastigium ascendant, quia nec Medica Facultas gravissimis muneribus & dignitatibus caret, ut paragrapho ultimo, docebimus. Sed notum est illud effatum: Fuge ceu pestem *την πολυπεριγμοσυνην*, cujus veritatem inter Theologos Funccius, inter Jurisconsultos Crellius, & inter Medicos Jessenius a Jessen, tristi suo exemplo confirmarunt. Felix ille utique praedicandus est, qui procul ab aula & politicis negotiis, cum rationis moderamine consilium Paracelsi sequi queat: Nemo sit alterius, qui suus esse potest.

§. XXVI.

Promisi supra, me in hac paragrapho argumenta quaedam relaturum, quae adversus artium & scientiarum ex Italia in terras septentrionales progressum, militare viderentur; quae partim ab exemplo e prisco aevo desumpta, partim ex praejudicio, partim ex malevolentia & livore quodam, orta sunt.

Dicunt

Dicunt enim, tempore jam Romanae reipublicae artes & scientias, sensim ex Graecia in Italiam esse transgressas, ac ultimis reipublicae & primis Imperatorum temporibus, quam maxime ibi, praecipue Romae, floruisse; nullibi tamen legi, quod olim latius sese terras septentrionales versus extendissent: nec hoc recentiori aevo accideret, cum tam climatis vel coeli inclementia, quam bellicosus gentium genius, aditum scientiis & artibus intercludat. Insuper quoque desint in his terris antiquitatis exemplaria, egregia & exquisitissima, quorum ad normam artifices a prima fere aetate delineare, eosque imitari possent; quorum vero copia Italia abundet. Nec minus celebratissimas tabellas pictas, & delineationes maximorum artis magistrorum, in Italia praecipue Romae conservari; & facilius magna ingenia oriri, si statim a principio bona exempla prae se videant. Ratione statuarum & tabellarum pictarum, adhuc monent, religionem catholicam plus dare exercitii pictoribus & statuariis, quam evangelicam, praeterea pictorum phantasiam & imaginationem, sanctorum & miraculorum repraesentationibus excitari.

Si adducta momenta ratione & animo lustrantur, quilibet facile perspiciet argumenta ex coeli influxu petita, nullius fere vel non tanti esse ponderis. Coeli enim influxus adeo celebratus, deficiente ingenii cultura, fere imaginarius & inanis est. Si gentium antiquarum mores, genium, animi habitum, ejusque motus, dotes & affectus ex Historicis colligimus, & consideramus; ac cum recentiorum quae in iisdem terris habitant, modo cogitandi & agendi comparamus: longe eas in eadem coeli regione inter se differre, & plane non eandem fuisse gentem, facili negotio cognoscimus. Mutata enim imperii forma, secundum regiminis axiomata & imperantium consilia & principia, quoque populorum mores mutantur, & animi formantur & finguntur. Romana florente republica,
sub

sub consulum regimine, vastissima saepe regna expugnabantur, & maximi reges & principes Romae in triumpho ducebantur, populus vero Romanus nunquam sub servitutis jugum imperantium mitti potuit. Imo ipso honoris & triumphi die, licitum erat, jocos sic dictis militaribus, laudes & vituperia triumphatoribus aperte & in faciem dicere; ne ob divinum fere eis praestitum honorem elatius se gererent, & supra cives Romanos se valde elatos esse, cogitarent. Populus Romanus libertatis ex naturali quodam e majorum dictis & factis excitato impetu & genio, tunc temporis vindex, servitutem abhorrebat, nec leges sibi praescribi passus est, sed eas toti fere universo dabat. Nunc sub eadem coeli temperatione, hodiernos incolas summae servituti se subjecisse inferunt alii: acervatim eos ad pedes principis monachi vel ecclesiastici, cui summa potestas esset, se prosternere; sandaliaque ejus, cum summa reverentia exosculari. Eundem illum principem muneribus, quae ex cereis agni effigiebus, lineis globulorum cum appensa cruce, ossibus cadaverum ignotorum aridis, & hujus generis aliis consent; plus in animos imperio ipsius parentium efficere, cum famem, penuriam, magistratuum vexationes & aviditatem patienter ferant: quam apud antiquos Romanos ne maximis quidem triumphatoribus, ex consulum & imperatorum numero, congiariis, nummorum larga distributione, frumentatione, ludis venationum, viscerationibus, prandiis solennibus, sive epulis ludorum causa, naumachiis & hujus generis aliis muneribus successisset; & diversitatem inde populorum eorumque animi & ingenii discerni licere. Putant quidam, modum cogitandi priscorum Romanorum ex influxu coeli & umbra pristinae libertatis, nostris quoque temporibus Romae perspicere; quia plebs Romana sub regimine sacerdotali nimia libertate frueretur, & ex eo facili negotio agmen fortium & intrepidorum militum construi posse, qui ad majorum exemplum mor-

tem contemnerent, nec plebem ibi foeminis carere, animo & audacia praeditis. Sed de heroibus ex militia papali & plebe recentiori Romana, apud historicos, quantum memini, parum vel nihil legitur, & si unquam homines promptae & insignis audaciae ex plebe recentiori aevo, eluxerunt; hoc certe sub septentrionalibus populis contigit. Coeli influxus, potentia & vis, etiam ex eo infringitur, cum videmus, Graeciam doctissimorum & sapientissimorum virorum patriam, nunc non nisi rudes & optimis scientiis imperitos, sub eodem coelo *) proferre. Nec minus satis notum est, quod studia & artes, nostro tempore non tali ardore, & celebritate ab Italis excolantur, ut in seculis praeterlapsis factum esse scimus; & hodie Germani & Galli, qui Romae degunt, iis palmam fere praeripiunt, & artium famam & existimationem, in ipsa urbe Roma confer-

vant.

*) Minime coeli influxum in animos hominum plane negare cupio. Sicut enim natura cuivis regioni dona quaedam diversa tribuit, sic & incolae variis ingenii donibus ornavit & instruxit. Quae autem neglectae obscurantur, & sub optimo coelo, ut supra probavimus, plane evanescent. In liberis statibus & rebus publicis, scientias & artes ad majorem perfectionis gradum evehi, multi quidem contendunt, quia una cum commercio & opibus transnigrare soleant. Agitur vero solummodo de Patrum Patriae cognitione & voluntate, ut in subditorum animos & naturae dona profunde inquirant, eosque prudenti & apta dispositione & incitamenti validis perfectiores reddant. Sanguinis mixtio sub mitiori & calido coelo peracta, artifices format in arte veloces, qui ob mirabilem ingenii celeritatem, & ob vividam imaginationem, argutias, facetissimos sales, nec non venustatem quandam & blandissimum aspectum, qui oculos tener, in operibus suis ostendunt vel ostendere valent. Eadem vero sanguinis ve-

locitas hos saepe eo perducit, vel ut praecipitatos ingenii foetus, non satis apte tam regulis artis quam legibus compositionis, aut moribus adstringant; vel ut gratiam & suavitatem singularem operibus suis comparent, veneres naturae in excessum describendo, veritatem ipsam & nobilem simplicitatem plane negligunt, & verisimilia non vera nobis tradunt; vel insolita componunt indulgendo luxurianti ingenio; vel composita minus apte obruunt; vel concalescenti & perversae imaginationi nimis concedunt, nec ea quae fingunt satis certo judicio ponderant. Vitia, quibus sollicita cultura ingenii, usu artium regulis conscripto, & judicio doctrina maturato, feliciter medetur. Artifices ex hisce regionibus ita instructi, multifaria artis specimina & admiranda semper, exposuerunt. Germania non undique clementi sed temperato quodammodo coelo gaudet. Incolae vero docti es sunt & laboriosi. Exprobrata iis saepe propensio ad imitandum, cum in externum cultum libenter degenerant, multum in artibus

vant. Religio Romana in eo quidem plus valet, quod legendae five vitae sanctorum uberrimas prae buerunt pictoribus ideas, ut ex iis ad instar metamorphosum Ovidianarum, repraesentationes suas componere & exornare potuerint. Tota vero Italia templis & coenobiis abundat, eorumque copia & mole premitur. Tempia & aedes imaginibus & statuis refertae sunt, & vix novis artificibus locus datur, ubi artis specimina collocare possunt, ac pietatis zelus in hoc genere bonorum operum decrevit. Interdum artis dona monstrare valent, si veteres & celebres picturas imitari & eas exprimere jubentur, cum apographa in exteras terras vel a praefectis lucri cupidis, vel a monachis indoctis, clam divenduntur. Doctis vero & artium peritis jam dudum tot effigies Apostolorum, Sanctorum utriusque sexus, centies imo millies repetitae, nec non aeternae

S 2

com-

bus juvat. Felix enim naturae imitatio, una cum oculorum mensura, ad primas boni artificis dotes pertinet. Pingendi fingendique inter Germanos conditores, qui naturam absque delectu, simpliciter & rigide imitando, quam diligentissime omnia consecrati sunt; veracitatem eximiam tradunt: ob cultus vero defectum, austeriores in absoluteione & vestium pictura eos fuisse, aspectus statim prodit. Genius tamen & propensio Germanorum ad excolendas artes, undique se manifestat, & ex hoc colligere licet, quod laudati inter eos artifices fuere, qui nunquam Romam viderunt, & absque omni antiquitatum studio & cognitione, & absque exemplaribus recentiorum Italiae artificum, sola naturae imitatione & ductu ingenii sui, inclaruerunt. Quod praecipue in scholarum Belgicae & Germanicae praecursoribus maxime exsplendet. Cum antiquorum opera optima, delectu pulchritudinum naturae maximam famam consecuta sunt, & inter haec Graecorum, ob artificum in delineando summam accurationem & singularem vestium ea-

rumque rugarum & sinuum expressionem, valde laudantur: data inde occasione, Germani ex ingenio ad imitandum proclivi, se facile ad tantopere commendatum antiquorum monumentorum studium, formare possent & nunc formant. Eorum itaque Germaniae principum cura, summo opere laudanda est, qui probatissimis antiquorum & recentiorum speciminibus undique collectis, quae inter eos publici sed pravi saporis sunt, emendant; & exemplaria laudatissima ad imitandum exponunt. Nam absque hac principum provida cura, quae itidem sine solida instructione & excitata aemulatione, manca est; optima delitescerent ingenia & supprimerentur. Injuria Germanis segnitie quaedam & desidia imponitur, quando modus cum iis agendi animum comprimit. Artium enim progressui semper morae est, si plus rerum quam animi pretiis excubatur, & artifices Protogenis fatum subeunt, de quo Plinius ait: Sordebat suis, ut plerumque domestica. Solertia Germanorum tam in imitando, quam in absoluteione operum

compositiones ex legendis & metamorphosis jam exhaustis, stomachum moverunt *m*), in prioribus rarissime ingenium ultra artem est, & minus intelligitur quam pingitur. Concedendum quoque, quod ingenia artificum bonis exemplaribus ad imitandum propositis excitentur, quando vero in urbe omnia optimis antiquorum monumentis abundant, indifferenter & sine singulari delectu haec collustrantur oculis; quod gravibus & egregiis testibus *n*) probari potest. Qui autem rarius exquisitissima artis exemplaria vident, magis moventur, & nobili quodam aemulationis & imitationis stimulo adficiuntur. Cultura ingenii rei cardo est, si haec non negligitur, sed summe impetrantium industria & adparatu omni modo producitur, minime dubitamus, quin artium progressus in terris septentrionalibus felicissime, licet lento gradu, succedant. Seculo autem ad mini-

m) vid. Celeb. *Winckelmann* Gedanken über die Nachahmung der griechischen Werke p. 39.

n) *Winckelmann*, von der Fähigkeit der Empfindung des Schönen in der Kunst p. 7.

ab iis conceptorum, vix consequenda est. Figuras enim omnes in quavis materia imitari audent, artique summam intentionem impendunt. Artifices inter eos semper extiterunt, qui immenso labore & cura supra modum anxia, solam naturam presso pede imitati sunt; quorum pares inter alias gentes vix reperimus, exempli gratia Dennerus, Seiboldus ejus aemulus, & Gerhards Douw inter Germanos imitatores, & alii multi. Certa quaedam gentibus septentrionem versus sitis, imputata cunctatio & tarditas, qua in perficiendis operibus suis funguntur; iis tempus ad melius omnia dijudicandum subministrat. Germani, quibus cum reliquae septentrionem versus sitae gentes conveniunt, in artibus exercitati, plerumque graves & severi sunt: ingenio vero doctrina magis excolto, artis praeclarissima

specimina exhibent & comparant. Artifices elegantes & concinnos ex eorum gente recensere, & dicta uberius exemplis demonstrare possem, nisi vitas & merita eorum jam celeberrimi viri de Sandrat, Doppelmeyer, G.W. Knorr, nec non celeberrimus FUESLI, praecipue vero artis peritissimus & illustris de HAGEDORN, variis in scriptis, cum multo judicio & rara artium cognitione, exposuissent. Laudandum quoque quam maxime est illud institutum, quo doctissimi auctores Bibliothecae elegantiorum scientiarum & artium utilium, incrementum, cultum & augmentum artium promovent, & in artificum doctrinam, omnia & quaevis utilissima conferunt. In eadem saepe celeberrimum artificum vitas, merita & elogia tradunt; interdum quoque eorum opera docte depingunt

minimum opus est, ut totae nationes eo perducantur, ut artis claritate & absolutissimis operibus manifestentur. In Gallia Franciscus I. artium & scientiarum culturam introduxit, sed ab hoc seculum fere cum dimidio praeterlapsum est, usque ad ea tempora, in quibus artes ad quendam perfectionis gradum pervenerunt, licet sub mitioris coeli inclinatione, provido adparatu, multo impendio & omni cura, instituerentur. Atque ad hunc gradum minime pervenissent in statu monarchico, ubi regnantium cogitationes & principia saepe cum unius morte principis mutantur, nisi Ludovicus XIV. ultra dimidium seculum regnasset; qui in administratos regni, artium & scientiarum amatores & protectores, recepisset. Nam horum est, in singula capita & necessaria, quae ad artium incrementum pertinent, sese implicare. Ejusmodi minutiae & apinae principibus excidere solent, quarum tamen neglectu, optima saepe instituta infructuose pereunt. Concedendum denique est, quod eo tempore, cum artes & scientiae in antiqua Roma vigeant, ad exterarum regiones, ob summam gentium barbariem & inscientiam, non progressi sint; imo ipsa Italia scientiarum & artium

s 3

sedes,

pingunt & dijudicant. Tam hoc nobilissimo instituto, quam Collectione illa opusculorum diversorum ad promovendas artes & litteras elegantiores; artium doctrina & cognitio, non solum apud nos, sed etiam apud eos, qui regionum confinio nobis conjuncti sunt, promulgatur & clarius perspicitur. Summa autem laus tribuenda est, celeberrimo rerum antiquarum Praefidi, Illustri WINCKELMANNO, qui Germanorum in rebus antiquis peritiam & cognitionem, hucusque apud nos valde neglectam, eruditissimis suis scriptis revocat. Eruditorum patriae nostrae gloriam Romae ruetur, & ex amplo ei delato officio, quanti ibidem aestimeretur, colligi potest. Multi sunt, qui de Praefidis antiquitatum Romanarum

officio, iniquum conceptum sibi formant; eumque cum visitatore atriensi, vel exploratore, qui merces prohibitas attinet, malevole comparant; licet munere hoc spectatissimi Praelati, & consummatae eruditionis viri, semper functi sint. Describitur illud officium in Vita Francisci Bianchini Veronae 1735. edita, qui eo ipse maectatus fuit p. 40. sequentibus verbis: il Papa dichiarlo Presidente delle antichita per metterlo in positura di meglio supplire alla sua incombenza, giacche uffizio e quello, che obliga a saper d'ogni cava, informarsi d'ogni scoperta, e principalmente invigilare contro l'estrazione, e il trasporto fuori de Roma delli anticaglie, statue, iscrizioni, o altro di tal natura.

sedes, harum gentium migrationibus & devastationibus adeo convertebatur, ut Musae ibi per plurima secula tanquam sepultae jacerent: usque dum seculo decimo quinto potissimum, a doctis hominibus graecis iterum revocarentur *); artesque sensim una cum litteris renatae, praecipue Mediceorum Principum adjumento & ope, ad perfectiorem gradum apud Italos & postea quoque apud Belgas proveherentur. Horum vero gloria & claritas, etiam Germanos & adjacentes populos incendebat, ut horum vestigia premendo, indefesso studio & nobili aemulatione artibus intenderent animum. Mirandum sane est, quod opera tot nobilissima ex Germanorum, Suecorum imo & Danorum manibus, jam patrum & avorum nostrorum memoria provenerint. Vix & ne vix quidem ultra dimidium seculum circumactum est, quod artes quodammodo principum cura apud Germanos protectae & sublevatae sint, cum summus jam artium in Gallia, tunc temporis animus esset. Nec dubitandum, si tanto impendio & studio apud Germanos artes suffultae essent, eorum artifices ad optimos artis magistros fuisse accessuros. Eo magis nunc velocissimum artis progressum, in terris septentrionem versus sitis, sperare possumus: cum non solum Patres Patriae se musis delectant, sed omnem quoque lapi-

*) Seculo jam undecimo pictores graeci, musivarii, sed rudes & inconditi, Florentiae degebant, inter quos, quantum memini Apollonius quidam fuit, reliquorum nomina in occulto latent. Inter Italos seculo duodecimo Margaritonus Aretinus, innotuit. Seculo decimo tertio, varii inclaruerunt, inter quos Joannes Cimabue eminet. Jam tunc inter Germanos, celebres sui generis fuisse pictores, extra omne dubium positum est. In eo autem famae suae male consuluerunt, quod artis gloriam, plerumque fragili materiae commiserunt. Encausticen enim apud eos tunc temporis maxime floruisse, ex relictis quibusdam

ad hunc usque diem rarissimis picturis, in tabulis fenestrarum vitreis, veterum sacrarum aedium, sacellorum, & domorum quarundam, satis notum est. Dolendum vero, quod antiquitatum Germaniae, praecipue monasteriorum historiae scriptores, plerumque artium ignari, picturas tam in vitris, quam in altaribus & epitaphiis quae tunc temporis eis ornabantur, repertas, neglexerunt. Ex codicibus & missalibus monachorum manuscriptis, cum figuris varie pictis, etiam quaedam de artium apud Germanos medii aevi conditione, & statu, explicari possent.

lapidem movent, varioque conatu & ausu rem adgrediuntur ut in regnis suis artes una cum scientiis diffundant, easque perfectiores reddant. De Russici imperii metamorphosi felicissime progrediente, supra jam memini. In Suecia artes ingenuae & fructuosae, ut & scientiae regno salutare, quovis modo producantur, ac subditi praemiis ac honorum incitamentis inflammantur. Nec minus in Dania Musae mansuetiores omni studio & cultu perficiuntur. Nobilissima & non satis laudanda, principum qui clavum imperii tenent, instituta, quae ad artium & scientiarum incrementum, Vienna, Dresdae, Monachii, Manheimiae, & apud nos suscepta sunt, sapientum Germaniae animos, qui patriae amore ducuntur, gaudio & voluptate perfundunt. Nec est quod querantur artifices, Germaniae deesse probatissima monumenta, & exquisitissima exemplaria & specimina artis antiquae & recentioris. Insignis rerum antiquarum thesaurus Dresdae in usum artificum & amatorum patet. Monumenta enim antiqua, quae olim Porticum Chigianam Romae ornabant, nec non statuarum quarundam apparatus, ab Alexandro Albani, Principe Sedis Romanae Ecclesiae Purpurato, coemptus; ut & tabularum pictarum pretiosissima collectio, quae olim Ducis Mantuani erat, ibi non solum aservantur, sed artificibus quoque fructum inde capere licet, quem novum Academiae artium institutum valde promovet. Baro de PLAT, & Consiliarius Camerae intimus, de HEINECKEN, magnam gratiam ab orbe erudito & amatoribus inierunt; cum eorum opera tam statuae illae antiquae, quam tabellae pictae, delineatae & aeri incisae innotuerunt. Ecquis est, quem fugiat, quanto cum successu Rex noster Sapientissimus, cujus laudem nulla unquam obscuratura est oblivio contendat: ut artes & scientiae in terris suis crescant? Finem differendi non invenirem, si vires meae ad extollendum laudes optimi Regis in hoc studio sufficerent. Ex innumeris tamen aliis unam solummodo rem,
exem-

exempli gratia proferam. Quis quaeso unquam ante hos triginta annos cogitasset, quod in his terris tot rarissimos antiquitatis thesauros, tot recentiorum artificum selectissima opera, inventurus esset? Tabularum pictarum nova collectio, quae in spatiosissima & splendidissima porticu imaginum, eique adiacente interiori conclavi, Villae regiae prope Potsdamum, conservatur; omnes artis peritos admiratione & voluptate perfundit. Quis enim Musarum amicus, in pretiosissima porticu, opera selectissima Leonardi da Vinci, Raphaelis Urbini, Antonii Allegri de Corregio dicti, Titiani Vecelli, P. P. Rubens, Antonii van Dyck, Julii Romani, Guidonis Reni, Lucae Jordani, Ciroferri, Caroli Marattae, Guercini da Cento, Julii Caesaris Procaccini, Pauli Veronensis, Andreae del Sarto, Pauli Rembrand, Joannis Lyvens, Joannis Rothenhammeri & aliorum, sine admiratione & summo oblectamento contemplabitur? In adiacente autem interiori conclavi, opera summo artificio elaborata & perfecta, Adriani & Petri van der Werff, Casparis Netscheri, Hannibalis Caracci, Nicolai Poussin, Josephi Spangoletti, Eustachii le Sueur, Nicolai Lancret, Gerardi Douw, Govarti Flynck, & aliorum; tabulae quoque minoris formae, arte consummata celeberrimi Petri Pauli Rubens confectae, omnem admirationem movent, oculosque firmiter tenent. Harum omnium catalogum, Vir clarissimus & harum rerum peritissimus, Matthaeus OESTERREICH peculiari libro, & earum ordinem, quo in lumine collocati sunt, duabus tabulis sculptis, edidit. Picturae quaedam artificiosissimae musivi operis, in eodem conclavi conservatae, his adjungi debent: quarum prima Psychen Raphaelis imitatur, altera Mariam virginem cum filio, ad exemplar a Carolo Maratta pictum. Utraque artificio Alexandri Cochii, Romae confecta est. Nec desunt Potsdamii, in palatio regio, & in variis cameris Villae regiae, supra memoratae, quae a deducendis
curis

curis nomen habet, varia celeberrimorum pictorum monumenta, inter haec etiam diversa, quae penicillo Clarissimi WATTEAU efficta sunt, multum laudis merentur. Varia quoque triclinia & oeci regii Berolinensis palatii, nec non Charlottenburgensis, picturis, utique egregiis locupletantur; quae solida descriptione dignae sunt. Antiquitatis vero & nummorum cimelia, quae tempore Gloriosissimi Regis Friderici I. comparata sunt, a Begero in tribus Voluminibus Thesauri Brandenburgici, in libro de Lucernis sepulchralibus, in multisque aliis eruditissimis scriptis, docte recensita & explicata, Berolini videri possunt. Quanto autem cum studio antiquitates, quoad ejus fieri potest, incorruptae & pretiosissimae undiquaque colligantur, elucet ex eo: quod nuperrime quoque pretiosissimus ille, & in toto orbe litterato, celebratus thesaurus gemmarum incisarum, Philippi L. B. de Stosch, cujus catalogum celeberrimus Winckelmannus composuit, & doctissimis cum animadversionibus MDCCLX. edidit, ab optimo Rege emptus sit, & Potsdamii conservetur. Ex statuis antiquis, quae palatium regium Charlottenburgi exornant, unicam fere sui generis collectionem commemorare satis erit, cui praeter Niobes familiam, quae ex quindecim statuis constat, in hoc genere nihil comparandum esse creditur. Lycomedis hic intelligo familiam, quae ex decem statuis constat, & Lycomedis uxorem, septem ejus filias, una cum Achille & Ulysse refert. Totam illam historiam Achillis ab Ulysse detecti, politissima arte, corporis, habitus, gestuum & mentis expressione, repraesentant. Ceciderunt quidem hae statuae in Clarissimi Abbatis WINCKELMANNI vituperationem o) sed de hac alibi. Ex Pario marmore, decenti & naturali fere magnitudine, fictae sunt graeci operis dignae

o) Abhandlung von der Fähigkeit der Empfindung des Schönen in der Kunst p. 19. Geschichte der Kunst des Alterthums p. 384.

dignae fama. Tam in corporum quam vestimentorum expressione, praecipue autem in Achille, eleganter omnia composita sunt. Gracile & juvenile corpus habitu muliebri, sive tunica manicata tegitur. Rugae & plicaturae summa perfectione elaboratae, & tam scite dispositae sunt, ut occultatus sexus transluceat. Pedes dum ponit & movet, retrusa stola & revolante palla, actionem Achillis cum hasta & clypeo exsurgentis, egregie exprimit. Si nostris temporibus eruta esset haec statua, opinantur multi, quod rerum antiquarum peritissimi vix aliam interpretationem daturi fuissent. Cum eodem loco, ubi Achilles effodiebatur, non solum septem vel octo aliae figurae diversae aetatis, quod ex corporum & membrorum varia proportione luculenter apparet, virginali habitu & vestitu distinctae, nec non una, aetate jam provectiori & matronali habitu induta, in his quoque alia viri adulti statua, simul sepultae adjacerent: Quid mirum, si haec primo possessori, antiquitatum rimatori eximio, & artium minime imperito, suspicionem injecerunt de Lycomedis familia hic detecta. Comprobata haec forsan est, repertis simul ibidem variis fragmentis rerum, quae nunc hisce statuis cum nova manu restituerentur, attributae sunt. Mille sine dubio supersunt antiquarum rerum monumenta, quae longe minori verisimilitudine, imposita eis nomina & significationes merentur, & reprehensione carent. Achillis ab Ulyssae agniti historiam jam apud Graecos artis objectum dedisse, ex Plinii libro trigesimo quinto comperimus. Athenion enim Maronites, Glaucionis discipulus Achillem virginis habitu occultatum, Ulyssae deprehendente, Athenis in pictura celebravit. Sic Niobes familiam quae itidem in statuis expressa est, antiqui artifices tam picturis, quam in marmore, opere anaglypto, imo statuas ipsas, plus simplici vice caelarunt. Lycomedis familia non omnis graeci operis est, duae enim statuae ex manibus prisca Romani artificis prodire,

diere, quod eodem modo in Niobes familia accidit, cujus integritatem genuinam, ex hoc argumento infringi posse, Clarissimus WINCKELMANNUS *p*) multis rationibus negat. Inficiandum non est, quod temporis injuria & barbarorum vastationibus hae statuae varie & valde mutilatae sint. Fatum, quod nec innumeris aliis antiquitatum praeclarissimis monumentis, nec Niobes familiae pepercit; quae pari modo multum detrimenti accepit, & recentiorum artificum manu huc & illuc restituta est, imo de genuino capite ipsius Niobes, adhuc inter artis peritos, magna lis est *q*). Si omnes illae statuae *) quibus caput, nasus, brachia, manus, digiti, pedes, & alia membra vel adglutinata, vel statuarum trunci qui recenti manu redin-

t 2

tegrati

p) Geschichte der Kunst und des Alterthums p. 336.

q) Anmerckungen über die Geschichte der Kunst Praef. pag. XIII.

*) Nec contractae Statuae usu suo carent. Variæ enim antiquorum monumentorum reliquiae supersunt, quas tam arte periti, quam artifices ipsi magni aestimant, & ad imitationem & exercitium proponunt, & summo pere commendant. In multis statuis licet brachia, caput, pedes aliave membra restituta sint, tamen artis praestantia valde celebratur, ut supra quibusdam operum celeberrimi Winkelmani locis citatis, monstravimus. Ex contemplatione trunci, statuae, singulari artificio operaque perfectae, artis antiquae peritissimum tandem mente commotum sci- mus; qui antea iterata & saepius repetita vice, sine singulari affectu eundem viderat. Loquor de trunco illo ex marmore albo valde celebrato, qui rerum antiquarum peritis negotium faceffivit. Romae in Vaticano in area separata, quae ad hortum Belvedere pertinet, * jussu Julii II, ponebatur, nunc sub

tecto, cancellis ferreis cinctus, Papae Innocentii XI, cura, conservatur. Opus est Apollonii Atheniensis. Caput, brachia, pedes imo & pectus ** defunt. Nihilominus ex relicto trunco, du Bos *** & alii, nescio ex qua ratione, dijudicarunt eum fuisse militis, qui cum aliis (in quibus sic dictam Pasquini mutilatam statuam quoque fuisse) Alexandrum sauciatum extulisset, & totum Symplegma ex uno lapide constituisse. Alii ex parte pellis leoninae dorso adhaerente, ut Blainville in Itineribus suis notat (de qua reliqui vero silent) de Herculis proni statua conjecturam ceperunt. Alii, inter quos celebris ille Bernini, Herculem Joles amore captum & filaducentem in eo viderunt. Michael Angelus Bonarottus, celeberrimus nec unquam satis laudandus artifex, hunc truncum ob excellentiam operis semper magni fecit, & de summa arte & ingenio acuto, quo factus sit, multum

* An Account of Some of the Statues etc. by Mr. Richardson. London 1722. 8vo p. 281.

** Bibliothek der schönen Wissenschaften Vol. V. p. 33.

*** Du Bos, Reflexions critiques sur la Poésie & sur la Peinture, sixième Edit. T. I. p. 519.

tegrati sunt, removendi essent, Roma, imo tota Italia praeclarissimis suis ornamentis orbata, lugeret. Solummodo ex celeberrimi WINCKELMANNI operibus *r)* longa series, optimarum capite, brachiis, pedibus cet. mutilatarum, recentiori vero manu resectorum, statuarum extrahi posset. Imo ipse fatetur *s)*, ne unam quidem ex pulcherrimis superesse, quae manibus affabre & venuste effictis gauderet; cum omnes manibus & plurimae pedibus genuinis careant. Nam se ex artis usu & acquisita sibi cognitione, regulam universalem formasse ait, quod statua-

r) Geschichte der Kunst &c. Praef. pag. XIX. item pag. 43. 44 56. 66. 162. 182. cet. von der Fähigkeit der Empfindung des Schönen p. 18. 19. cet.

s) Geschichte der Kunst &c. p. 182. Anmerkungen über die Geschichte der Kunst &c. Vorrede p. IV.

multum praedicavit. Omnes nunc ob singularem operis praestantiam, & heroicam expressionem partium cum eo conveniunt, quod reliquiae sint Herculis sedentis Statuae. Idem ille Bonarottus proplasma Herculis sedentis, & serio agitantis secum animo, ad hujus typum in cera formavit * quod hodie adhuc Florentiae conservatur. Aliae adhuc Statuae in hac area, ut notum est, conservantur; quarum aspectus & contemplatio, tam optimorum artificum quam poetarum aliorumque pereleganti promptoque ingenio praeditorum, imaginationem valde incitarunt, ut Laocoonis, Apollinis, Cleopatrae, Antinoi & aliorum, quae multis & variis carminibus laudatae sunt. Inter omnes vero celeberrimus & ob antiquitatis Studia multa laude extollendus Abbas WINCKELMANNUS ** illud dorsum, Italici *il Torso* dictum, maximo cum adfectu & poetico animi inflatu, & imaginatione

incensa, descripsit; cuius apotheosis hujus trunci, legi meretur. Cum laudatissimo autem Viro in eadem sum sententia *** quod ad sensum & perceptionem pulchri acquirendum, non Pegaso opus sit volante, sed Pallade ducente. Nam fervidum & velocissimum ingenium ad venusta percipiendum, non semper est aptissimum. Pro imaginationis enim luxuria & vicissitudine, pulcherrima interdum frigide intuebitur, & mediocriter pulchra, quae sibi pulcherrima fingit, & cogitatione depingit, maxime extollet. Imaginationi enim indulgendo a veritatis tramite multi seducuntur, ficta, interdum ne verisimilia quidem, sed inter se pugnantis tradunt. Unde patet cur integri & ingenui ex his remittente impetu & fervore illo, sententias suas saepe moveant, corrigant, emendant, imo ab iisdem plane interdum discedant.

* Richardson l. c. p. 75.

** Biblioth. der schönen Wissenschaften Vol. & pag. cit. & Geschichte der Kunst und des Alterthums. p. 161.

*** Von der Fähigkeit der Empfindung des Schönen in der Kunst. p. 13, 14.

statuarum partes a corpore distantes, praecipue brachia & manus iisque indita & attributa, novi sint operis, quod etiam in Venere illa Medicea, in Apolline, qui in Belvedere conservatur, aliisque praeclarissimis accidit, quarum manus novi artificis opus sunt. In restituenda Lycomedis familia celeberrimus artifex Lambertus Sigisbertus ADAM *) feliciter omnem impendit operam, ut veterum vestigiis insisteret; eorumque artem absolutam, pro viribus exprimeret. Mater & quinque filiae ex familia illa Lycomedis cum Achille & Ulysse, Charlottenburgi splendidum Regis triclinium adornant, reliquae duae filiae una cum variis imaginibus marmoreis, in oeco saltatorio proxime adjacente, conservantur. Olim vero hae statuae decus & ornamentum Villae sumtuosae C. Marii Consulis & Triumviri Romani attulerunt, & sollicita cura Cardinalis de Polignac MDCCXXIX. prope Frescatum detectae, ac in Galliam cum multis aliis ibi repertis monumentis, translatae sunt; postea una cum reliquis ab eo collectis veterum artificum operibus, emtione in possessionem optimi Regis venerunt, & pro-

t 3

parte

*) L. S. Adam senior, raram & egregiam monumentorum antiquorum collectionem reliquit, quam ipse delineavit, & una cum quinque aliis Signis ab eodem in marmore sculptis, a variis & celeb. chalcographis e.g. Tardieu, Surugue, le Bas, Fessard, François, le Mire, Chevillet, Defehrt aliisque in LXII. tabulis aeri incidendam curavit, eamque Parisiis MDCCCLV. in folio, ut vocant minori, edidit. In hac non solum num. XXXVI. una & quidem octava ex filiis Lycomedis, graeci operis ex marmore Pario, sed quoque Hygiea quae Isis ibidem num. XXXVIII. vocatur, ex marmore Pario graeci operis, nec minus Aesculapius operis romani num. XXVI. conspiciuntur. Plurima pars vel in monte Palatino, ex ruinis palatii Neronis, vel inter Romam &

Frescatum, in Villa Marii detecta est, ut in prologo libri explicatur. Hisque ex collectione Cardinalis de Polignac ab haeredibus, tanquam praemio, quod dicunt, adfectus est; quia in restitutione statuarum musei Cardinalis, multum temporis & laboris post reditum in patriam consumserat. Reliquam partem Romae per decem annos moratus, undique acquisivit, & Parisios transportatam totam collectionem venalem proposuit. Artis suae specimina eximia & praeclarissima, in Gallia variis in locis praecipue in hortis regiis, & apud nos Potsdamii in villa vel potius vinea regia, una cum operibus celebri & egregii Joannis Baptistae Pigalii, Adami junioris, & aliorum nostri aevi summorum artificum, conspiciuntur.

parte domus regias Charlottenburgi & Potsdamii ornant. Eminent praecipue: Isis, altitudinis quinque pedum & sex digitorum, ex marmore Aegyptiaco nigro, operis antiquissimi, cujus pectus in media & superiori parte perterebratum est, commode in excavationem digitus immittitur. Julii Caesaris praeclarissima effigies pectore tenus in marmore elaborata, Julia Augusti filia ex marmore Pario, Apollo ex eodem marmore, Infans astragalis ludens exquisitissimi operis. Tria Isidis capita ibidem vidimus, duo ex his ornatu circa aures alato teguntur. Tertium vero textis & cincinnatis capillis conspicuum est, cujus reliquum corpus cum novi operis capite ei imposito, Romae in Capitolio conservatur. Nam statua illa multo ante jam reperta, verum deinde caput postea in Villa Hadriani apud Tiburim *t*) cum multis aliis statuarum confractis & disjectis reliquiis & fragmentis, in piscina detegebatur, inde in museum Cardinalis de Polignac translatus est. Statuas Minervae, Homeri, Platonis, Senecae, pectore tenus efformatas, caput Alexandri Magni, praecleari operis anaglyptici; nec minus ejusdem operis capita Homeri, & Virgilii, in forma numismatica, omnia fere ex marmore Pario, nominasse nunc sufficiat. Haec cum sexcentis aliis praeclarissimis priscae artis reliquiis, vasis marmoreis, porphyriticis, aeneis, scitissime elaboratis: menfarum tabulis, e marmore porphyritico, numidico, ophite, jaspide, granite, alioque pretiosissimo, nec minus variis menfarum tabulis operis musivi & tessellati, lapidibus pretiosis in marmore vermiculatis, e ruinis villae Hadriani erutis, & multa reliqua, quae hic praetermittere cogor. Totus ille thesaurus, ampla recensione & delineatione rei & artis antiquae periti, dignus foret, tunc quoque a Clarissimo WINCKELMANNO prolata, exactius discuti possent. Lycomedis statuam nec hic videri, nec in Museo Poligniacensi unquam existi-

t) Winckelm. Geschichte der Kunst &c. Tom. I. p. 56.

existisse adfirmare possum, quod ex catalogo musei ab hereditibus typis impresso quoque patet. Lectorem benevolum, ut ea, quae de hac familia proposui, una cum effato decisivo ejus, qui summum in hac re agit arbitrum *), conferat, rogo; & ipse judicet. Modum excederem, nec tam facile de toto hoc antiquitatis thesauro dicere desisterem, si propensione meae ad antiquitatum studia hic indulgere vellem. Sed AEscULAPIUM & HyGIAEAM ex hac collectione praetermittere nequeo, quas quidem statuas, semper maxima cum voluptate contemplatus sum. AEscULAPII statua e marmore albo quod Itali, marmo salino, alii Pentelicum vocant, sculpta, in sex pedum & quatuor digitorum altitudinem eminet. Adposita ad dignitatem statura est.

*) Ipse fatetur Vir celeberrimus, quem revera magni facio, in Praefationis Adnotationum in Historiam artis antiquae, pagina prima: se partim ex vicio memoriae, partim ex commoditatis studio, ut longae interdum in revisendo parceret viae; nobis varia in scriptis suis indicasse, quae in rebus minutionis curae, a veritate desciscerent. His adjungere quoque potuisset Vir clarissimus, se humana quaedam passum esse in hoc, quod interdum vel ex pruritu contemnendi, vel ex levitate quadam, in dijudicandis operibus artis, fretus solummodo aliorum iniquis narrationibus, decreta absoluta constituisset. Non absque veritatis & aliorum famae offensione. Accidit hoc in rebus quibusdam artis consummatissimae, quas nunquam oculis suis vidit. Dura haec sunt & ingrata, quae non sine animi mei molestia, amor artium & veritatis studium extorquent. Longum enim & criticum exhibuit catalogum, in Commentatione de Capacitate dijudicandi & persentiendi pulchrum, in arte, p. 18. seq. de iis operibus praestantissimis antiquae artis statuariae, nec non de pretiosis Raphaelis picturis, quae extra Romam & Italiam celebrantur. Acriter

hisce perstrictis, quorum omnium minimam vel nullam partem hucusque vidit, plurimam tamen pro nihilo ducit; denique hisce suppositis, concludit: quod solummodo Romae pulchri sensus perfecte planeque expoliri possit. De monumentis, quae apud nos conduntur, & supra in paragrapho laudavi, nobilissima quaedam opprimit silentio. In censum vero deferit Lycomedis familiam, de qua supra quaedam monui, porro statuam sedentem infantis altragalis ludentis, de cujus vero laude & praestantia nihil detrahit, & picturam denique Raphaelis, cujus sequentibus verbis mentionem facit: „Raphael quidam, sic dictus, „quem Rex Borussiae abhinc aliquot annos, „ter mille Scutatis, monetae Romanae emis- „jusserat; hic loci a nemine artis gnaro, pro „opere ejus habitus est, quare etiam ut scripto „testimonio cum verum esse Raphaelem testa- „rentur, obtineri non potuit.“

Tot verba, tot falsa. Tres apud nos col- lustrantur Raphaelis pictae tabellae, illa musivi operis non computata. Loquitur sine dubio de Sancta Familia, quae Romae ante hos decem annos, & quod excurrit, emta est, & in catalogo collectionis regiae, supra me- morato.

est. Unde Callistratus quidam unus ex veteribus Philosophis, qui, ut ab Oleario creditur, Demosthenis, vel ut aliis placet, Plutarchi tempore vixit, & descriptionem quatuordecim statuarum, quas suo tempore vidit, reliquit, idem de hac statua enarraret, quod de alia Aesculapii, quam ante oculos habuit, locutus est *u)*: „Mihi igitur quidem, inquit, simulacrum non „esse videtur, quod cernitur, sed veritatis opus. Ecce enim „ut non indolis imitatrix ars sit, sed imagine Deum repraesentans in ipsum quasi materiam vertat. Materia nimirum quae „sit, divinum spirat sensum: manusque opus quod sit, id ea „tamen

u) vid. PHILOSTRATI Opera ex edit. G. Olearii 1701. In fine Callistrati descriptiones statuarum adjectae sunt.

morato, describitur. Cum omnia ea quae genuinum illud esse exemplar probant; dum haec scribo, in manibus & ante oculos habeo: artium & veritatis amore ductus; rem totam ex testimoniis authenticis & certissimis explicabo. Vir quidam hujus loci, qui tunc temporis amplissimum & late extensum faciebat commercium; suo periculo picturam illam Raphaelis, quae sanctam repraesentat familiam, a familia Luciani de Cassolis, teste apochae d. d. Romae MDCCLVI. die XVIII. Maji, manu sigilloque hujus familiae munita, soluto pretio trium millium & quadringentorum Scutorum monetae Romanae sive MDCC Ducatorum monetae Belgicae, sibi comparavit. Non opus erat, ut testimonia artis peritorum, Romae degentium, emtor sibi expeteret. Jam enim anno MDCCXLVI. d. XVIII. & XXI. Septembris celebratissimus ille pictor & artis suae peritissimus, Eques Petrus Leo GHEZZI, nec non Academiae pictorum gallicae, quae Romae floret, Director, Johannes Franciscus de TROY, firmissimis & sanctissimis testimoniis, manibus eorum scriptis & subscriptis, quod Raphaelis sit exemplar genuinum & probatissimum, com-

muniverant. Horum virorum nomina, laudes & merita, in scriptis biographicis artificum, exempli gratia apud Dargenvillium, Guarientum, Fueslinum, & alibi leguntur; eorum vero integritas & peritia hucusque intacta & a nemine laesa, mansit. Apographa illa non solum sigillis virorum celeberrimorum Ghezzi & de Troy sunt munita, sed quoque coram Caesarum Curiae Capitolinae Notario Publico, Dominico Fabiano de Grassis, ejusque substituto, Alexandro Soldino, comparuerunt, die XX. Maji MDCCXLIX. quatuor viri spectatissimi, ibidem fuisse nominati; qui manus eorum recognoverunt, seque de Ghezzi & de Troy caractere & subscriptione plenam notitiam habere, asseruerunt. Unde Notarius substitutus, ipsum autographum, publica autoritate firmavit. Nec deest quoque horum omnium aliud exemplar descriptum, quod tabellionis publici, Casparis Nicolai Diamillae, testimonio, Romae die XXI. Octobris MDCCLV. jussu in eodem sic nominatae, Illustrissimae Dominae, Victoriae Luciani de Cassolis, exhibito, autographi autoritatem nactum est. Ex epistola quadam hujus familiae, quam apographam in manibus habeo,

„tamen quae artis operibus minime praestare liceat praestat, „reconditorum animi sensuum gignens indicia.“ Romani, ut conjicitur, artificis opus est. Ac licet tot annos quoque in villa Marii sepulta jacuerit, tamen parum damni fecit. Callistrati igitur verba itidem hic conferre possumus: „Caeterum cum „ea quae oriuntur, interire soleant, forma signi ut quod sanita- „tem ipsam contineat, vigorem intemeratum possidens, viget.“ Habitu pervulgato viri senis palliati, dextra manu coxae, & sinistro latere baculo nodoso innitenti, cui serpens circumvolu- ta est, AEscULAPIUS comparet. Ciacinni circa caput ordine quo- dam eleganter reiecti sunt, & ultra nucham vix deflectuntur. Barba densa est & fruticosa, non vero, ut in quibusdam sed paucis

habeo, adungere possem, summam quater mille scutorum monetae Romanae, a magno quodam principe, jam antea oblatam fuisse. Nec difficile foret, in apicum ponere, quibus tricis & cavillationibus administer e negotio se moveret, cum tunc temporis aliis obstrictus expensis, versuram facere non poterat. Sed haec silentio praeteribo, occasionem interim hae tricae dederunt, ut subscriptiones Ghezzi & de Troy, publica autoritate corroborarentur. Satis est, quod artis peritissimorum testifica- tionibus, litteris consignatis & publica fide corroboratis, insimulationes iniquae depellun- tur. In majorem rei fidem, artium amato- ribus, ipsa verba Ghezzi & de Troy tra- dam: Io sottoscritto avendo considerato, & osservato un quadro, che rappresenta la san- tissima Vergine con il bambino, che siede sopra le ginocchie della medesima in atto, di far' carezze à S. Giovannino, che sta in gi- nocchioni con le mani piegate, e dietro alla Santissima Vergine vi sta S. Elisabetta, & in distanza S. Giuseppe di altezza palmi cinque, & e di larghezza palmi quattro e mezzo, di- pinto in tavola con cornice di noce intagliata,

filettata d'oro, posseduto in casa dell' Illustris- sima Signora la Vittoria Lucian' Cassola, e se- condo il mio parere, lo stimo del celebre Raphael' da Urbino, quando mutò la sua maniera, avendo veduto le operedi Michel An- gelo Bonaroti, quando operava nel Vaticano, e subito lasciò affatto la sua maniera secca che haveva, e secondo il mio giudizio lo stimo originale del detto autore, & e intatto, senza esser' mai ritoccato nelle scrostature, mà è tutto intatto. Circa poi per averlo da ap- prezzare lo lascio alla considerazione di quel- lo, che lo vorrà possedere, perche gl'huomini di questo valore, non gli si puol' dar' prezzo perche non vi è stato, nè vi è pari nel mon- do; considerando e con molta riflessione, che il Signore Iddio lo fece venire al mondo, per illuminare la bellissima professione della pit- tura. Se si vuole più esatta notizia di detto quadro, leggasi il Vasari nelle Vite de pittori, al Tomo I. libro III. al foglio LXXVI. nel fine della vita di Raffaele da Urbino. Rimet- tendomi in tutto, e per tutto a persone più intelligenti di me, sperando, che tutti havran- no maggior discernimento di me. Ma ritorno

à re-

paucis aliis AEscULAPII simulacris & signis, proluxa. Pectus una cum dextro humero & brachio nudum est, pallium vero retortum a sinistro humero rugosum pendet, & sub eo sinum faciens, reliquum corpus tegit. Pedibus, Graecorum more, habenarum corrigiarumque beneficio, soleae apte adstrictae sunt. Facies honesta, argutiis plena, & liberalis est; de qua non minus Callistrati verba valent: *Vultus autem si intuearis, sensum obnoxium sibi facit. Non enim adscititio decore ornatus est, sed medicum & gratiosum flectit oculum, summaque & ineffabilis majestas, verecundia temperata subluet.* Nec inepte haec dixit Callistratus. Jovi enim gratia & majestate usque adeo in antiquis monumentis similis est AEscULAPIUS, ut persaepe non nisi ex symbolis ambo internosci possint x). Leve quoddam discrimen inter patrem & nepotem, in antiquis monumentis detegere cona-

x) MONTFAUCON l'Antiquité expliquée & représentée en figures. T. I. P. II. Liv. II. C. I. & 2. p. 284.

à replicare il mio sentimento, che il detto quadro è di Raffaele e molto bello, grazioso, & anche ben' conservato, alla riserva di qualche picciola scrostatura, la quale si è lasciata per non alterarlo da qualche persona, che non porrà avere il merito, nè il dono, che ebbe Raffaele dal Signore Iddio, & e questo mio sentimento. L'attesto con il mio sigillo, e colla mia sottoscrizione. Questo dì XVIII. Settembre MDCCXLVI.

CAV. PIETRO LEONE GHEZZI.

Io sottoscritto Consigliere, Secretario del Ré Christianissimo, Cavaliere del Regio Ordine di S. Michael, Direttore della Reale Academia di pittura, scultura, & architettura in Roma, avendo esaminato & osservato unitamente col Signore Cavaliere Ghezzi, il sopraccenato quadro, l'ho giudicato esser vero, & intatto originale di Raffaele da Ur-

bino, e molto degno di quel celebre autore. E questo mio sentimento, l'attesto con il mio sigillo, e la mia sottoscrizione. Dato in Roma nel palazzo della sudetta Academia. Questo dì XXI. Settembre MDCCXLVI.

DE TROI.

Locus ille ab illustri Ghezzi, ex Vasari vitis pictorum citatus, qui picturam Raphaelis exacte describit & sequentis est tenoris: Lavorò un quadro al Signore Leonello da Carpi Signore di Meldola, il quale ancor' vive d'età più che nonanta anni, il quale fu miracolissimo di colorito, e di bellezza singolare, atteso che egli è condotto di forza e d'una vaghezza tanto leggiadra, che io non penso, si possa far' meglio. Vedendosi nel viso della nostra Donna una divinità, e nell' attitudine una modestia, che non è possibile migliorarla. Finse che ella à man' giunte adori il figliuolo, che

conatus est saepe laudatus WINCKELMANNUS, in libro ante citato. Capilli in fronte Aesculapii, ait, eodem quo & capilli Jovis modo, in altum elevari, & inflexi oblique a latere recidere solent. AESCULAPIUS vero differt a Jove oculis minutioribus, lineamentis senilibus, reliquisque capillis. Barba praecipue in labro superiore, magis arcuatim convolvitur. In labio autem superiori Jovis se statim convolvendo, angulos oris tegit & barbae in mento exsistenti, immiscetur. Magnam illam nepotis & avi similitudinem niti forsan posse ea observatione putat, quod saepenumero filii minus patri quam avo sint similes. Aesculapium vero saepe quoque imberbem fingi, Pausanias variis in locis & alii prisca aevi autores, indicarunt.

AESCULAPIO ex adverso in splendido atrio arcis regiae Charlottenburgensis, posita est statua HYGIEAE ejusdem operis, & eodem in loco una cum AESCULAPII statua detecta. Altitudo

II 2

ejus

che le siede in su le gambe, facendo carazze a S. Giovanni picciolo fanciullo, che lo adora insieme con S. Elisabetta a S. Giuseppe. Questo quadro era appresso il Rev. Cardinale di Carpi, figliuolo del detto Signore Leonello delle nostre arti amator grandissimo.

Picturam illam Raphaeli jure esse tribuendam, non leve argumentum quoque ex eo sumi potest, quod in eodem seculo quo Raphael floruit, ejus nomine insignita, aeri incisa sit. Possideo picturam ex aere secundum hanc tabellam pictam, exacte delineatam, cum sequenti subscriptione: *Et gloriantur in Te omnes qui diligunt nomen tuum. Quoniam tu benedices justo.* Psalm. V. „Si glorieranno in „te tutti coloro che amano il tuo nome perciocche tu benedirai il giusto Ps. V.” Ad latus dextrum legitur: Raphael Urbinaten. Inventor. Petrus Paulus Palumbus Novarien. Curabat Romae anno Dni. 1571. Inferius: Gaf-

par Albertus Successor Palumbi. Palumbum quoque opera quaedam Polydori da Caravaggio aeri incidisse, notum est. Tabulae hujus aeneae altitudo pollices XIX. latitudo vero pollices XIV. cum dimidio aequat. Sanctam familiam a Raphaele plus simplici vice, sed varie & diverse pictam esse scimus. Ea quae Versaliis conditur a variis delineata & aeri incisa est, inter quos Edeling, Frey, & Chereau junior, noti sunt. Nec minus celebres artis chalcographicae professores, Marcus Antonius, Silvester de Ravenna, Saluzzi, Pitau, Pesne, Brebiette, Roscicoti & Vorstemann, sanctam familiam ad ductum diversarum picturarum Raphaelis evulgarunt, sed dicere nequeo, an plures ex illis ad hoc archetypum confectae sint. An majoris ponderis argumenta pro eruenda veritate in hac re proferri possint, valde dubito, & confido, me omnia attulisse, quae ad convincendum, ab aequo judice requiri possunt.

ejus sex pedes cum dimidio excedit. Induta illa est tunica manicata, vel ad talos usque stola demissa, pallaque circumdata. Manicae stolae ad cubitum usque protenduntur, & in brachio connodatae sunt. Palla valde rugosa est, praecipue ubi medium corporis ambit, superius enim stolam non tegit, sed pallae solummodo pars, in sinistrum humerum rejecta est; altera vero pars, sub sinistro brachio subducta, & in plicas scite contracta, ad mediam fere tibiam promissa est. Pedes nudi sunt, & soleis carent. Serpens dextrum brachium involvens, caput suum dextro humero imponit, inferiorem serpentis partem, laeva manu tenet. Capilli in vertice constricti sunt, & in summo frontis, duo capillorum volumina instar cincinnorum elevata, eminent. Facies decora, venustas oris, membrorum symmetria & gratia, exprimunt Deam beneficam & generi hominum amicam.

Alius adhuc Charlottenburgi ex hac collectione servatur AEscULAPIUS, operis Romani ex albo marmore, altitudinis viginti quinque digitorum. Qua vestitum convenit cum Aesculapio supra descripto, excepto baculo nodoso cum serpente, quem liberiori modo dextra manu tenet, cujus typum aequa ratione in gemma praeclari & antiqui operis possideo. Brachium sinistri lateris pallio circumvolutum est, quod quippe pallium manu sinistra complicatum tenet, & corpus umbilico tenus nudum relinquit.

Minor adhuc AEscULAPII statua, quae non decem digitos excedit, ex alabastrite candido ibidem seposita, sed valde mutilata est. Caput, manus, & baculus truncata sunt. Serpentis in gyrum circumvoluti ultima pars prope ad pedes, & baculi pars superior sub dextro humero conspiciuntur, pectus non adeo nudum quam in praecedentibus, & pallium sub sinistro humero complicatum est.

HIPPO-

HIPPOCRATIS thorax sive statua marmorea alba pectore tenuis efformata, stylobatae excelsae imposita cum aliis hujus generis statuis, triclinium Regium ornat. Altitudo ejus a vertice usque ad imam pectoris partem sedecim digitos superat. Nec minus Potsdamii alia conspiciuntur venerandae antiquitatis monumenta, e ruinis ut dicitur Herculanensibus ad Serenissimam Principem Baruthinam cum Romae degeret, delata; quae hic praeterire nequeo. Horum primum est statua **MINERVAE**, quae non immerito Medica dicitur; alterum, **AESCULAPIUS** ex albo marmore cum volumine in dextra manu, eundem humerum baculo nodoso, serpente implexo, imponit; sinistra manu pallium tenet, cujus pars humero ejusdem lateris imposita est. Pectus ad umbilicum usque nudum cernitur, ut & pedes. Statuae altitudo duos pedes aequat. Prae caeteris vero mihi placuit **HIPPOCRATIS** caput pectore tenuis efformatum, ex marmore albo, omni aestimatione medici dignum opus est. Caput enim Divi Senis multa arte elaboratum, una cum pectoris parte, qua nititur, in viginti digitorum altitudinem surgit. Omne decorum & gratum in vultu prae se fert, nec minus modestiam & veracitatem quandam Divi Coi, artifex in charactere faciei fel citer expressit. De moribus enim & virtutibus Hippocratis, non nisi quaevis praeclarissima afferri possunt. Valde convenit Hippocratis statua cum delineatione a P. P. Rubens ex antiquo marmore desumpta, quae a P. Pontio MDCXXXVIII. aeri incisa est. Eadem delineatio scite facta, movit chalcographum anglicum I. Fabrum, ut eandem melano-chalcographica arte exprefferit.

Quo antiquitatis amatoribus gratum officium exhibeam, curavi ut Aesculapius & Hygiea, quae Charlottenburgi in atrio Palatii cernuntur, nec minus Hippocratis caput cum thoracis parte, quod Potsdamii conservatur, scita manu celeberrimi viri I. W. MEILI, acu in aere delinearentur, opusque

illud frontem libri decoret. In ornamentum vero initii hujus Commentationis, HIPPOCRATIS aenei iconem dedi, cujus signum pectore tenus efformatum nobili aerugine obductum, museum meum exornat: Quod ex collectione Cardinalis Passionei, cura & amicitia Fautoris honoratissimi plane singulari, in Musei mei decus transit. Caput solitam magnitudinem excedit, & ab ima pectoris adhaerentis parte, usque ad summam frontis, altitudinem octodecim pollicum mensurae rhenanae superat, non computata basi. Parerga figurae aeneae honores quosdam medicis prisca & recentis aevi tributos, indicant; quorum explicatione rerum periti non indigebunt.

Ex descriptionibus Statuarum AESCULAPII, HIGIEAE & HIPPOCRATIS supra exhibitis constat, historiae antiquorum artificum nihil inde augmenti accedere, cum nomina eorum nulli inscripta legimus. Licet varii artifices Aesculapii & Hygieae simulacra, summa cum laude perfecerint, temerarium tamen imo absurdum foret, iis qui inclaruerunt, unam alteramve ex his adscribere velle. AESCULAPIUS & HIGIEA tanquam Dii *φιλανθρωποι*, & salutare, ab antiquis semper summo cultu dignati sunt. Prisci aevi scriptores, eorum templa, aedes, delubra, simulacra & aras, longe lateque recensuerunt, inter quos praecipue Pausanias, ea quae in itineribus suis in Graeciam institutis, adhuc suo aevo offendit, magna cum solertia indicavit. Celeberrimi antiqui aevi artifices, quasi aemulati sunt, ut horum imagines & simulacra scite & affabre conficerent. Sic PLINIO teste y) Aesculapius, non solum ab Aristanethe Nearchi filia & discipula, sed etiam una cum filiabus Hygiea, Aegle, Panacea, & Jasone, a Socrate pictore celebri, qui referente Plinio, omnibus jure placebat, in tabellis pictis celebratus fuit. Messeniae in Aesculapii fano, quod ob dignissima

y) Histor. natur. edit. Harduini. T. II. p. 709.

suma signa & praeclarissimas imagines inclaruit, non solum Dei ipsius & liberorum simulacra cernebantur, sed ejusdem quoque & filiorum Machaonis & Podalirii, quorum clarum fuit in Trojano bello nomen, imagines, ab Omphalione *z*), Niciae, Nicomedis filii discipulo, pictae condebantur. Artium jam tunc temporis apud medicos cultum & existimationem ex eo perspicere licet, quod plurima Aesculapii templa e.g. Athenis, Messeniae, Epidauri & alibi *a*) ob praeclarissimas statuas, praecipue vero ob praestantissimas pinacothecas, gloriam consecuta sunt. Aesculapii simulacra vario & diverso modo artifices fingeant. Modo pueri, modo juvenis vel viri imberbis, modo venerabilis & benigni senis specie, colebatur. Barbaeum tunc vel prolixa, vel densa & fruticosa ornabat. Epidaurii barbam ipsi auream apposuerant, reliqua facie ex ebore facta. Thitoræenses *b*) marmoreo simulacro barbam promissam ad duos pluresque pedes adjunxerant. Ratione amictus, modo seminudus, modo velatus, modo pileatus, vel galera tectus, modo capite inoperto, conspiciebatur. Alii stantem, alii sedentem, alii cubantem Deum formarunt. Sic Gortynae *c*) ubi Aesculapius delubrum ex Pentelico marmore habebat, sub signo impuberis Dei colebatur, cujus & Hygieae simulacri artifex, celebris ille Scopas erat. Apud Megapolitanos aliud Aesculapii pueri templum conspiciebatur, cujus recto statu signum, nihilo erat cubitali majus. Oncii quoque vel prope ad Ladonem fluvium, Aesculapii pueri aedes notae erant, ubi Trygonis, nutricis ipsius sepulcrum cernebatur.

z) PAUSANIAE Graeciae descriptio. Ex edit. Sylburgii p. 273.

a) vid. PAUSANIAS p. 37. 276. 134.

b) SCHULTZIUS in Historia medicinae p. 132. locum PAUSANIAE l. c. p. 673. ita explicat.

c) PAUSANIAS p. 501.

batur *). Aesculapius vero puer cultum inde sibi conciliavit, quod a matre expositus, & ab Arifthanete pastore *d*), vel ut alii narrant, ab Autolao Arcadis notho filio cum inventus esset, dicunt: coelestem ab illo effulsisse ignem, quo deterritum prodigio, cum divinum quiddam id esse suspicaretur, statim retrocessisse. Mox tamen per terras ac maria omnia vulgatum est, sanari ab illo quovis morbo laborantes, mortuos etiam excitari. Unde statim in Deorum numero haberi coepit. Ex antiquo monumento Nicomedis Medici Smyrnaei, Romae conservato & ab OCTAVIO FALCONERIO descripto, discimus: Nicomedem talem statuam Aesculapii, manu erudita Seioboethi, industrie sculpi curasse „qualem obstetricatae sint recens natum Ilithyae.” Unde Cuperus in libro de Harpocrate addit: quae certe Deum ut infantulum docent effectum & cultum fuisse. Idem illud monumentum a SPONIO in Miscellaneis Eruditae Antiquitatis *e*) fuse describitur. Apud Phliasios
signum

d) vid. PAUSANIAS p. 133. 496.

e) p. 132. CUPERUS in Harpocrate p. 79. FALCONERIUS in notis ad Inscriptiones athleticas. In Thesauri Graec. Vol. VIII. p. 2346.

*) Laurentius Pignori, Aesculapium puerum in sigillo antiquo conservabat, quem ligno affabre expressum dedit in Symbolis epistolicis p. XLVIII. edit. Patav. 1629. Capite incedit pallio velato. Pignorius addit: Quod & Romae mihi observatum est in statu & veteribus nummis. Clar. Winckelmannus in descriptionis Dactylithecae celeb. Baronis de Stosch, praefatione pag. XX. sequentibus hanc Pignorii animadversionem notat: Pignorius avance aussi avoir vu a Rome des Statues d'Esculape avec un voile, sur le derriere de la tête, mais les Statues de cette divinité, qu'on y voit à present, n'ont pas ce voile, & la figure sans barbe qu'il donne pour Esculape, sera sans doute quelque prêtre, & la

statue décrite par Callistrate, ne semble pas avoir été sans barbe, ce que le P. Petau veut inferer des paroles de cet auteur. De statuarum Aesculapii conditione, quae Romae adhuc conduntur, Clarissimus Vir, optime nos docere potest. Ex supra vero a Pausania relatis patet, Aesculapium non solum puerum, sed quoque velatum ab antiquis interdum cultum fuisse. Adspicientibus vero figuram a Pignorio datam, pueri statim facies oculos feriet, quae sacerdoti minime convenit. Figurae quae a Gisberto Cupero in Lib. de Harpocrate, & a Schultzio in Historia medicinae, secundum hanc Pignorii expressae sunt, vitiosae, praecipue ratione faciei, delineatae sunt: cum nescio qua incuria, loco faciei puerilis, egregiae

signum ejus imberbe erat. Sicyonii Aesculapius imberbis, ex auro & ebore a Calamide factus, in templo ei sacrato conspici-
ciebatur, altera sceptrum, altera vero sativae pinus fructum
tenebat. Potissimum autem in nummis, marmoribus, & apud
autores graecos & latinos, senex comatus & barbatus, stans,
capite, pectore & dextro brachio, quo nodoso baculo innititur,
plerumque nudo, occurrit. Quod innumeris exemplis mon-
strari potest, quae praetermitto, cum alibi de statu in medi-
corum honorem positis, multa & varia mihi de his dicenda
erunt. Illud AESCULAPII *f)* magnifico in throno sedentis simu-
lacrum, ex auro & ebore perfectum, quod haud procul ab
urbe Epidauri in templo ejus positum erat; reliqua omnia,
excepto Jove Olympio, qui Athenis colebatur, antecellebat,
& inter septem mundi miracula, a quibusdam *g)* relatum est.

Testa-

f) PAUSANIAS p. 134.

g) GRONOVII Thesaurus Antiq. Graec. T. VIII. in notis Allatii ad
Philonem Byzantium de septem Orbis spectaculis ex Autoris Ano-
nyni MSS. p. 2646. it. Clementis Alexandr. Admonit. ad
Gentes. p. 34.

egregiae & liberalis, quotidianam virilem ex-
hibeant. Aesculapius qui Beryti colebatur,
visu erat pulcherrimus & juvenis qui visus
admirationem excitaret, referente id Damascio
in vita Isidori apud Photium in Myrobibliis.
p. 1074. Aesculapium gracili & juvenili cor-
pore expressum, plane nudum, stantem, ba-
culo serpente saepe & varie circumplicato, in-
nixum; in vitro obsidiano possideo. Occurrit
eadem in Chiliade III. Dactyliothecae univer-
salis, humanissimi Viri Phil. Dan. Lipperti
p. 29. n. 258. De Aesculapio imberbi conferri
meretur Museum Florentinum, Tom. II. tab.
XXV. n. 3. Aesculapium plane nudum vide
apud Montfaucon T. I. tab. 187. n. 3. p. 286.
Velato vero capite conspicitur in Museo Flo-

rentino Tom. II. tab. XV. n. 3. & apud
Erizzo Disscors. sopra le Medaglie. p. 544.
Aesculapius galero vel pileo tectus in Jaspide
rubra scite incisus, in scriniis meis conditur,
& a celebri Lipperto, loco supra citato, n. 259,
recensetur. Alium quoque possideo pilea-
tum stantem una cum Hygiea, in Sarda scul-
ptum. Inter numinos Aesculapii duos argen-
teos bene expressos asservo, qui eundem
pileatum ostendunt. Sunt nummi Imp. Clodii
Septimii Albini, bene conditi, qui ratiore
mihi videntur, cum nummi hujus Imperatoris,
qui Aesculapium sistunt, & apud Parium
aliosque in numismatibus imperatorum, &
apud Begerum in Thesauri Brandenb. T. II. p.
697. conspiciuntur, eum capite nudo exhibent.

Testabatur inscriptio opus esse Thrasymedis Arginoti filii, Parii hominis. Sedebat in folio scipionem tenens, altera manu draconis caput premens, cane ad pedes decumbente. In ipso folio Argivorum heroum opera caelata erant: exempli gratia, Bellerophontes, Chimaeram conficiens, Perseus Medusae caput abscissum tenens. Ex Athenagorae Apologia pro Christianis comperimus, AEscULAPII statuam a Phidia confectam suo tempore, Epidauri cultam esse. Plura enim PAUSANIA teste, Aesculapii templa ibi condita erant, de hac vero celebratissimi PHIDIAE statua, reliqui omnes silent. Sedentis Aesculapii effigies saepe in nummis et statuīs occurrit. Cubantis vero simulacrum rarissime. Conservatur tamen Aesculapius in lecto jacens, inter alias statuas graecas & romanas, Venetiis in Pro-Oeco Bibliothecae publicae Divi Marci. Aeri incisus est apud Zanettum *h*). Rarissime velatus fingebatur. Prope ad Sycionium vero in Titane, ubi Alexanor ex Machaone nepos, fanum avo erexerat, signi ipsius sola se facies, manus & imi pedes ostendebant, partes ceterae lanea tunica alba & pallio velatae erant, ibidem quoque Hygieae signum undique velatum cernebatur. Nepotum pietas erga Aesculapium, tam ex hoc exemplo, quam ex Sphyri fratris Alexanoris fano, apud Argivos nobilissimo, colligi potest. Dei sedentis ibi *i*) videbatur signum e candido lapide, cui assidebat bona valetudo, affidebant quoque qui signa ipsa fecerant, Xenophilus & Straton; unde & artificum existimatio & honos apud Graecos elucet. Occasione descriptionis statuarum AEscULAPII, varios in hac recensione nominavi artifices, magnae apud priscos, praecipue

h) Delle antiche Statue Greche e Romane che nell' Antifala della libreria di San Marco, e in altri luoghi pubblici di Venetia si trovano. Part. II. tab. XVII.

i) PAUSANIAS p. 127.

pue apud Graecos, famae, quorum merita in artis operibus jam ante hos decem annos in peculiari scripto *) recensui. Excipiunt supra memoratos Praxiteles, Alcámenes, Damophon, Bryaxis, Timocles & Timarchus, qui ex Pausania tanquam statuarii innotuerunt, & varia Aesculapii signa in templis Graecorum multa laude confecerunt. Ex eadem ratione Colotis apud Strabonem, Philomachus apud Suidam, celebres facti sunt. Romae, PLINIO teste, Nicerati & Cephissodori statuæ Aesculapii conservabantur. Mentionem fecit horum omnium Franciscus JUNIUS in Catalogo artificum prisca aevi, quem libris de Pictura veterum adjunxit. Idem Pyromachi statuarii quidem meminit, sed omisit, eum Aesculapii quoque statuam conflasse, ut Diodorus Synopenfis in Excerptis Grotii profert. Deest quoque Assalecti artificis nomen, quod in Statua Aesculapii Romae in Palatio Verospiorum servata legitur, cujus celeb. P. I. Baro de Stosch in Praefatione libri de Gemmis antiquis meminit. His quoque addendus est Seio-boethus statuarius, cujus supra memini, qui frustra in JUNII indice quaeritur. Hygieae statuam a Scopa, Nicerato, Bryaxi, Pyrrho & aliis sculptam & fictam, in templis Graeciae videntur PAUSANIAS & PLINIUS Romae, de quibus JUNIUS conferri meretur. Satis haec sint de Statuis.

x 2

Igno-

*) Edidi Berolini anno MDCCLVII. sine nominis mei mentione, Tentamen de artificiosa auri & argenti caelatura prisca aevi, in lingua vernacula, sub titulo: Versuch einer historischen Nachricht von der künstlichen Gold- und Silber-Arbeit in denen ältesten Zeiten, in cujus Sectione III. opera artificum graecorum recensui. Animus mihi erat, tentamini secundo praeclarissima ex vasis antiquis relicta artis specimina, nec non ex nummis, gemmis, operibus anaglypticis & aliis, delineationes quasdam addere, ad rei & artis

explicationem. Amore autem artium durante longo illo bello suppresso, praxi medicae me totum fere dedi, aliaeque animi distractiones, me ultra progredi hucusque impediunt. Et supervacaneus nunc esset ille labor, cum celeberrimus & doctissimus Winckelmannus, evulgata artis antiquae historia, aliisque variis solide & rara artium cognitione scriptis editis, & adhuc edendis, partem illam felicissime implet, qui Romae degens optimis subsidiis plene & largissime instructus est.

Ignoscas quaeso, Benevole Lector, variis digressionibus ad quas artium cultus, veritatis amor, nec non quorundam hominum sinistra opinio de genio, ingenioque gentis germanicae me seduxerunt. Ut dissertationi colophonem imponam, alia pro tempore negotia jubent. Quaecunque vero in fine §. XXX. promisi, in peculiari scripto: de Archiattrorum Comite, explicare constitui.

Supplementi loco unum adhuc addere placet. In paragrapho IV. dixi, aegrotorum curam plurimorum Equestrium Ordinum fuisse primum institutum & officium, sed ordinum equites quoque chirurgorum munus implevisse, ex scriptis Guidonis de Chauliac qui Seculo decimo quarto vixit, postea edoctus sum. Varias vulnerum tractandi methodos, quae suo aevo in usu erant, Autor recenset & peculiarem methodum Equitum Teutonicorum, sive Ordinis Hospitalium S. Mariae, sequentibus describit verbis: Les chevaliers Teutoniques s'étoient travestis en Chirurgiens, car la quatrième Secte est de tous les Gens d'armes, ou Chevaliers Teutoniques, & autres suivans la guerre; lesquels avec conjuration & breuvages, choux, huile, laine, pansent toutes playes, se fondant sur cela, que Dieu a mis sa vertu aux paroles, aux prieres & aux herbes.

